

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Liber III. De veritate simplici, siue de termino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](#)

sunt illarum propriæ: nam physica, metaphysica, & mathematica dignitatum suarum probationem à priori aliundè non mutuantur, ad eamque i.eipsis sufficiunt, & exploratum omnibus: reliquæ vero scientia inferiores, aut similiter instituta sunt: aut certè à Physica, ac Mathematica probationem à priori suorum principiorum accipiunt: nulla ergo à logica: præsertim cum aliud sit, hanc extrinsecum dirige ad alias scientias: aliud tales veritates continere, quæ sint causæ, & principia intrinseca eorum, quibus velut principiis etiam aliae scientiae vntuntur, vt cernere est v.g. in prudentia affectus nostros dirigente, & fide spem, & amorem accendentis, & quavis demum cognitione ad amorem instantiæ: quin tamen propterea his eventis una principia à priori per alia firmari contingat. Ad hæc, aliae facultates non parant instrumenta, quibus Dialectica vñra sit, sed potius ea vntuntur, & posteriores sunt:

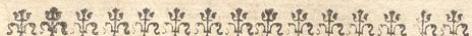
neque etiam alicuius earum obiectum collocatur accidentaria ratione sub obiecto Logice, quale illud cunque statua: haud igitur finis gratia, haud etiam beneficio obiecti, alia facultates Logicæ strictim subalternantur.

At enim aliae scientiae impropriè subalternantur Dialectica iuxta dicta citato tract. præcedentia: ab ea namque omnes iuvantur, eiusque regulis debent, quod inoffenso pede, & absque erroris lapsu procedant. Contra etiam Dialectica subalternatur impropriè aliis scientiis: quippe quæ ab eis mutuo iuvantur, potissimum vero à Metaphysica: hæc etenim aliqua eius principia à priori probat, sive, vt verius dicam, ei probationi rationes à priori subministrat: veluti cum duas contradictiones non posse esse simul veras, conuincitur à priori, per hoc quod impossibile est aliquid simul esse, & non esse; aut non posse esse simul falsas, quia quodlibet est, vel non est.

78

LIBER TERTIVS DE VERITATE SIMPLICI, sive de Termino.

TRACTATVS I.

De essentia veritatis, sive
termini.

CAPVT I.

*Nonnulla præmittuntur ad definitionem
termini.*

ANTEAQVAM ad varias termini definitiones deueniam, aliqua clara suppono, alia obscura, & dubiola prius discutio: quod sic in definiendo termino liquidè, & inoffensè procedam. Præmitto ergo primo: omne quod in propositione subiicitur, & predicitur, in recto, & vt quod, eius terminum dici oportere: veluti in hac propositione, *homo est animal*, particula *homo*, & particula *animal*, termini sunt proculdubio: id quod & omnes fatentur, & exemplo termini physici aperte suaderet: siquidem vbi extremum continui physici, eius terminus sit, extremum continui intentionalis, & enunciatiū, quale est subiectum, & predicatum in recto, & vt quod v.g. homo, & animal in predicta enunciatione, eius terminus nullo potest iure negari. Præmitto secundò, aduersus multos Recentiores, copulam propositionis, qualis est in eâ, quam nuper posuimus, vocula, *est*, aut, quod per eam significatur, strictè terminum propositionis dici posse, & debere. Pro quo hæc mihi rationes se fer-

offerunt. Medium syllogisticum, cuiusmodi est homo in hoc syllogismo, omnis homo est animal: Petrus est homo: ergo Petrus est animal: medium, inquam, syllogisticum non minus est terminus syllogisticus, quam maius, & minus extreum, quorum alterum de altero in conclusione infertur, ac predicitur; qua de causa syllogismus tribus terminis constare dicitur: simili ergo ratione medium enunciationis, sive vñio non minus eius terminus dici debet, quam extrema, quæ per illam copulantur: quæ enim disparitatis ratio inter utrumque medium excogitari potest?

Dicit forsitan aliquis, medium syllogisticum esse terminum propterea quod non semel in syllogismo subiiciatur, aut predicitur: ac per consequens extremi rationem sortiatur: nihil autem simile in copula enunciatiū, aut propositionis medio cerni. Contra, quoniam aliud est esse terminum syllogisticum, aliud esse terminum propositionis, qua syllogismus constat: sicut aliud est esse medium syllogisticum, & esse medium alicuius propositionis, qua syllogismus constituitur; cum particula, *est*, sit medium cuiusvis propositionis superioris syllogismi, non tamen sit medium syllogisticum propriè sumptum, sed potius homo. Quod ergo medium, vnius & alterius propositionis extreum sit, efficiet vt illarum terminus sit, inde tamen quod terminus syllogisticus sit, ne riquam sequetur: quemadmodum ergo medium syllogisticum simul eius terminus est, non quia in vna aut alia eius propositione seorsim sumpta directum extreum terminusque est, sed quia totius syllogismi medium est, & veluti nexus, quo eius extrema copulantur; ita similiter, medium enunciatiū titulo solius medij terminus ac pars enunciationis erit, quantumlibet illud nec subiici, nec predicari vltro fateamur. Quanquam & hoc diffitendum nobis esse, & vni-

nent

nem enunciatiuum prædicari, inferius constabit.

Ruris terminus moralis & finis creaturæ rationalis, non tantum est aliud extremum increatum, Deus videlicet, verum etiam vno intuitu ipsius cum Deo, cum hæc eius beatitudine sit: igitur in propositione similiter, non tam vnum & aliud extremum, sed etiam eorum vno terminus appellari debet: sicut enim à termino physico ad dialecticum communiter arguitur, ita eodem iure à morali ad eundem arguere licebit. Declaratur; id in quod intellectus & voluntas elicit inclinant, eorum terminus ac finis dici solet: igitur id in quod partes aliquæ innatè inclinant earum terminus est: omnes autem partes in vniōne inclinant, ac pronferuntur, eo quod in illa earum perfectio maximè sita sit: partes igitur extremae propositionis in copulam inclinant, & ita hæc erit terminus extremorum, atque adeò ipsius propositionis. Occurres verò, hinc illud oolum fieri, vniōne propositionis, esse terminum moralem non verò dialecticum. Vana tamen obieccio. & quæ omnibus negotiis exhibet: Namque similiter dici posset, subiectum & prædicatum ut quod, atque in recto non esse terminos logicos, sed physicos, eo quod extrema quædam sint: proinde omnibus dicendum est, terminum omnem, eo ipso quod ad propositionem spectet, terminum non esse non posse.

Præterea punctum continuatiuum à Philosophiis dici solet terminus communis, in quo extrema continui vniuntur: nihil inter eos hac locutione communius: quia iam olim vñus est B. Damascenus c. 33. dialecticæ: Cōtinua quidem, quorū particula ad aliquem communem terminum copulantur: Neque non etiam Cassiodorus in dialectica; Quantitas autē discreta est, & habet partes ab alterutro discretas, nec communicantes secundum aliquem communem terminum, velut numerus, & sermo qui profertur: aut continua est, & habet partes, que secundum aliquem terminum ad inuicem connectuntur, velut linea, superficies, corpus, locus, motus, tempus. Pari ergo ratione copula enunciatiua dici poterit, terminus communis, in quo extrema enunciationis continuantur. Quod autem communis sit, non obest quominus propriè terminus sit, cum vñus idemque terminus propriè talis, pluribus tamen communis sit, ut visitur in Deo, qui rerum omnium creatarum communis terminus ac finis est.

Deinde; id per quod duo extrema secernuntur, & separantur, ea terminat, quo pacto territoria contigua pro limite ac termino sibi vendicant, id quod vnum ab alio distinguit. Atque ita dixit Melalib. cap. 4. Ancona inter Galicas & Ialicasque gentes quasi terminus interest. Et quo pacto iuxta Augustinum cap. 10. de categor. punctum medium grammes sive lineæ dicitur eius terminus communis, quoniam illius partes inuicem distinguit: ac linea iuxta eundem eodem modo se habet respectu epiphaniæ, sive superficie, & hæc respectu corporis: necnon simile quidpiam cernitur in tempore, & loco. At copula negatiua hoc ipso extrema diuidit, eorum igitur terminus dici debet. Quin etiam copula affirmatiua aliquatenus diuidit extrema sua, nam illa interiacens, facit ne vnum alterius immediatum & contiguum sit, ac proinde alterutrum ab alio semonet. Dices tamen superioribus rationibus hoc solum concludi, vniōne esse terminum extremorum, in quem inclinant, aut in quo vniuntur, vel etiam quodammodo diuiduntur, non vero propositionis adæquatè & totaliter sumpta, quæ nec in seiplam veluti finem propriè inclinat.

R.P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

nat, neque sibi vñitur, à seu ipsa diuiditur. Contrà, quia ut aliquid sit terminus propositionis, sufficit ut alias eius partes terminet, non vero singulas, alioqui subiectum & prædicatum, termini propositionis dici non possent, cum neutrum sui ipsius terminus, extremum sit; quando igitur vno propositionis, extremorum eius communis terminus est, ut argumenta facta conuincunt, hoc satis erit, ut totius propositionis terminus censeatur.

Vlerius in his propositionibus, homo est albus, homo existit albus, idem diuersis terminis explicatur: at tota diuersitas se tenet ex parte vniōnis, cum subiectum & prædicatum utrobiq; eadem sint, vno terminus est. Nihil maiori inter omnes vñpatius: minor autem & consequentia per se ac spōsita sua notæ. Item cum dicitur, homo est animal, de homine non tam prædicatur animal, quam animal esse: igitur copula est etiam prædicatum, ac proinde terminus: nemo enim quem haec tenus viderim, prædicatum stricte eiusmodi, ratione termini exercet. Ad hæc, terminus Syncategorematicus v.g. *aliquis*, est proprie terminus, quod excepto nostro Arriaga nemo dialecticorum haec tenus negauit; at solum in consortio alterius saltem mente subintelleci, potest prædicari, ut infra in loco constabit: igitur vno proprie terminus erit; si quidem, ut vidimus, in consortio alterius prædicatur. Mox; ut aliquid terminus sit, opus non est ut nihil extra illud in propositione reperiatur: alias, contrà omnium sententiam, in hac propositione, homo albus est animal, homo, & animal dūtaxat essent termini, non vero simul cum homine particula, *albus*, quandoquidem ei tunc homo, tunc animal eminent quantumvis igitur extra vniōnem propositionis sint prædicatum ut quod, & eius subiectum, quibus hinc atque inde clauditur, id minime obstat, quo minus termini rationem obtineat.

Quid: quod suppositionem omnes dialectici affectionem termini supponunt: at vno pro identitate extremorum supponit, ut vel aduersarij fatentur; ea igitur terminus erit, quippe quæ affectionem eius propriam sortitur. Quid secundo: quod vniōnem propositionis eius formam plerique aduersariorum affirman, non est igitur à dignitate termini releganda. Sicut enim potiores partes syllogismi sunt tres eius termini, si de partibus simplibus sermo sit, non vero de integris propositionibus, ita simili potiores ac digniores partes propositionis, erunt termini quibus constat: forma autem propositionis, sicut & cuiusvis alterius rei dignissima ac potissima pars est: ea ergo & consequenter vno propositionis eius terminus erit, si, ut dixi, plures aduersariorum principiis suis stare non recusat.

Quid tertio: quod, cum omnis propositionis modis saltem sit simplex qualitas, necesse sit, concedere terminos eius extrinsecos, imo præter hos difficile & arduum sit, alios quibus intrinsecè constituantur, admittere, ut sequenti tractatu liquebit: at vno non minus terminus extrinsecus est propositionis quam subiectum & prædicatum: ergo. Minor probatur, quia si terminus cum extremo coincidit, in quo aduersarij maxime nituntur, vno sive apprehensio respondens huic voculæ, est, stricte extreum est, quandoquidem est extra propositionem sive indivisibilem enunciationem, quæ ab ea non minus quam ab apprehensione subiecti & prædicati incipit, in quo sita est extremitati atque natura.

Adiice, quod terminus teste Aristotele 1. prior.

G 3

8

& Damasceno c. 48. dialecticæ, est id in quod resolutur propositionis siue quod resolutionem ac definitiōnem propositionis terminat, eique subtemperet; eandem termini definitionem amplectuntur omnes Aristotelici, illamque præter alios optime explicat P. Philippus Dutriu^{intio} suæ manuductionis ad logicam. Atqui propositionis in apprehensionem vniōnis resolutur, & hæc resoluta propositione citra dubium superesse, ac permanere potest: cur enim, sicut ante hoc iudicium, homo est animal, vtriusque identitatem apprehendo tantum, & non affimo, ita etiam destructo eo iudicio, talem apprehensionem conseruare nequeam, non aliter atque apprehensionem hominis aut animalis? Nec video, quo iure P. Fonseca oppositum afferuerit. Insuper id quod est primum & ultimum in quoquis genere, terminus dici solet; ut certo certius: ast apprehensio vniōnis est prima mentis operatio à secunda, ac tertia distincta, non minus quam apprehensio extremitorum; ergo sicut hæc est terminus, ita & illa. Quæ ratio confirmatur inde, quod tertia siue ultima mentis operatio siue conclusio dici debeat terminus argumentationis; tum quia eam concludit, siue terminat; tum etiam quia ita loquitur cum aliis multis Cicero l. 1. ad Herennium his verbis; *conclusio est artificiosus terminus orationis*: similiter ergo prima mentis operatio cuiusmodi est simplex apprehensio vniōnis huic voci, est, subiecta, dici debet terminus propositionis, nec non totius discursus. Denique hanc nostram de vniōne sententiam tradit Cassiodorus in dialectica; his verbis, *terminos autem voco, verba, & nomina quibus propositione nescitur*. Vno autem sola est verbum propositionis, eaque maxime proprie nescitur, vnitve: igitur iuxta hunc authorem est terminus, quamvis etiam nomina per eam deuinetae termini rationem obtineant; Idipsum tenet Damascenus citato cap. 48. dialecticæ, inquiens; *vnaquaque autem propositionis ex terminis componitur; vnaquaque enim dictio, terminus propositionis est*. At quis neget verbum, est, siue copulam dictiōnem esse? erit igitur & terminus: Idem etiam sentiunt Boetius, Ioannes, Maior in summulis, & alij: & , quod caput est, Aristoteles nuper allegatus id insinuat. Ex Recentioribus in ea sententia est Compton. disp. i. introd. sect. 3.

10 Præmitto tertio, casus etiam obliquos strictè terminos esse: quoniam prædicatum propositionis eius terminus est propria ratione: ast hi casus prædicantur in obliquo: propositionem ergo propriè & strictè terminant. Minor probatur: nam in hac propositione, Philippus est rex Hispaniæ, non prædicatur de Philippo præcisè quod sit rex: igitur aliquid ulterius: igitur ea particula, *Hispania*. Secundo, quia casus obliquus est extremum propositionis, ut in iamiam posita visitur: ergo & terminus. Tertiò, quia non tantum subiectum & prædicatum ut quod, verum etiam quidquid subjicitur & prædicatur ut quo, verè terminus est; alias apprehensio subiecti & prædicati obiectui non foret terminus, cum solum ut quod subiectiatur, aut prædicetur, sicut solum ut quo cognoscitur, eiusque obiectum sit, id cui subiecti, prædicari & cognosci ut quod conueniunt. Quarto; in his propositionibus, Philippus est rex Hispaniæ, Philippus est rex Iberia, Philippus est rex Hesperia, idem diuersis terminis explicatur; tota autem diuersitas ex parte solius obliqui casus sese habet: hic igitur termini rationem adipiscitur. Isdem argumentis suaderi potest, aduerbia, coniunctiones, & alias eiusmodi particulas terminos esse.

11 Præmitto quarto, terminum propositionis alium esse extrinsecum, à quo propositionis incipit, vel in quem definit, quin tamen constitutur, qualis est quævis apprehensio simplex, iudicio prævia, aut ei superest; alium intrinsecum, quo iudicium constat, tametsi indubius qualitas sit, ut sequenti tractatu enucleabitur. Sic elementum spirabile & aerium v. g. terminatur intrinsecum per primam sui superficiem, partem ve, aquæ incubantem; & per supremam, igni proximam & contiguam: eius vero termini extrinseci sunt elementa ignis & aquæ, quibus sursum deorsumque cingitur: præmitto quinto, vocem non significatiuam ex instituto, cuiusmodi est blitri, propriè terminum esse, eo quod in hac propositione, blitri est terminus, aliave similis genij, subiectum sit; quam sententiam lib. 6. latius confirmare & explicare animus est. Præmitto ultimo, ut ut reliqua propositionis partes strictè termini sint, subiectum tamen & prædicatum in recto strictissime terminos esse, ac multo magis quam vniōnem: tum quia extrema continui pressius illud terminant, quam media vniōustum etiam, quia Aristoteles 1. prior, id aperte insinuat, cui in vnu vocum ac terminorum maximè deferendum.

C A P V T II.

Aliqua obiectiones aduersus doctrinam hæc tenus præmissam soluuntur.

12 Vod præmissimus primo loco, ut est inter omnes constans, ita nullas aut certe nullius momenti difficultates patitur, Magis est dubiosum atque difficile, quod secundo loco præsupponimus, eiusque contrarium, ut iam ante monitum, Hurtadus disp. i. l. 1. sect. 1. Arriaga ibidem, & alij recentiores certatum tuentur. Quorum primum & potissimum argumentum est hoc: terminus est extremum; terminus ergo propositionis, extremum propositionis; vno autem non est extremum propositionis, cum sit eius medium, atque illius interiecat extrema, subiectum videlicet & prædicatum: fieri ergo nequit, ut ea propositionis terminus sit. Secundum eorum argumentum ita habet; si vno esset terminus, syllogismum non tribus sed quatuor terminis constare oportet: nam in hoc syllogismo admodum regis Darit pertinentem, omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal, sunt omnium confessione tres termini, scilicet animal, Petrus, & homo, quorum primus extremum maius, alter extremum minus; tertius vero medium appellatur; at iuxta nos particula, est, insuper rationem termini sortitur; ergo præter tres terminos, quartum assignari oportet. Consequens autem est absurdum, & contra omnes dialecticos, præsternit verò Aristotelem, qui nusquam syllogismum nisi tribus terminis cohibuit.

13 Tertium argumentum esto: terminus est id in quod resolutur propositionis; at in vniōne non resolutur; vno igitur non est terminus. Minor suadetur; resoluta propositionem in vniōne est resoluta propositione eaque destructa, vniōne tamen permanere: quo pacto ut dixit Ouidius, lib. 15. metamorph.

*Resolutaque tellus
In liquidas rarescit aqua; tenuatus in auras,
Aeraque humor abit; dempto quoq; pondere rursus,
In superos aer tenuissimus emicat ignes*

At

At resoluta, ac destructa propositione, nequit eius vnius manere aut superesse; quemadmodum resoluto ac destructo homine eius vnius non remanet, sed potius tenues euanescit in auras. Quartum argumentum sit ex Aristotele lib. i. prior. c. i. sic loquente; terminum autem vno in quem resolutur propositione, ut praedicatur, id de quo praedicatur: sentit igitur terminum esse duntaxat id quod praedicatur aut subiicitur: sed vno nec est subiectum nec praedicatum sed potius utrumque media interiacet, estque veluti angulus, in quo ambo propositionis extrema neuntur. Postremum argumentum sit huiusmodi: datur in propositione aliquod extremum quod non sit vno, nempe in hac propositione, Petrus est homo, Petrus & homo; ut omnes in confessio habent; simili ergo modo admissendum est in propositione medium, quod nullatenus sit extremum, aut terminus; tale autem medium ecquid esse potest nisi vno, que vocula, est, respondet:

14 Hac diuersae opinionis argumenta, que tametsi speciem aliquam veri prae se ferant, a vero tamen longe absunt. Ad primum respondeo, terminum quidem esse extremum propositionis; ceterum hoc nec nobis obesse, nec aduerari possit; vltro enim fatemur, vniuersalem esse extremum propositionis, non quidem ordine compositionis, cum potius intersit extrema propositionem componentia, sed ordine resolutionis, eo quod propositio resoluatur in vniuersalem, & haec illi superest sit, ut superius, exposuimus, deinde si non ordine executionis, at ordine intentionis, cum amba propositionis partes vniuersem intendant, atque ad eius perfectionem velut finem quendam & terminum innatè propendeant. Quod autem vno sit medium propositionis, haud prohibet, ne praeditis modis aliisque multis, simul extremi rationem obtineat. Sic idemmet obiectum intentum propter se, est terminus ac finis: quod si eligatur propter aliud, ab alio homine vel ab eodem homine, non per eundem sed diuersum actum, simul erit medium.

15 Ad secundum argumentum respondeo, Aristotelem, & ceteros omnes tribus quidem terminis syllogismum cohibuisse: ceterum non de terminis partialibus sermonem eis fuisse, ita enim non tres terminos sed ad minimum sex admisissent, cum trium propositionum nulla non postulet duos terminos partiales, sibiique proprios, & alteri in indiuiduo non communes, sed de terminis totalibus, totalitate tam actuali, quam potentiali sive vniuersali: hos autem tres duntaxat esse nihil prohibet, quantumcunque vno sit terminus; haud enim terminus totallis est; sed solum partialis, vt pote quae in consortio alterius extremi de subiecto praedicatur, vt infra ex Cassiodoro ostendam. Respondeo secundo, de termino strictissime sumpto, Aristotelii sermonem fuisse, quoties syllogismum tribus terminis coercuit, nobis autem de termino strictè sumpto, vbi vniuersalem praeterea terminum esse statuimus.

16 Ad tertium argumentum dicendum est, in primis ut vno terminus sit, satis superque esse, ut sit extremum propositionis, ordine solum intentionis, non autem ordine resolutionis, atque hoc solo totam argumentum viam euanescere. Deinde, verius esse resoluta propositione apprehensionem vniuersalem ei superesse; ut enim ab ea incipit propositio, cur in eam non desinat ac resoluatur? qua ratione a nihilo res creatæ incipiunt, in nihilum iterum redditura. Quod autem attinet ad vniuersum hominem, latum est eius ab vniuersitate enuntiativa disciri: etenim primò, vniuersitate, sive apprehensione identitatis ex-

tremorum non est modus iudicij, quo aliquid affirmamus, nec apprehensionum subiecti & praedicati, quæ ad tale iudicium intrinsece aut extrinsece concurrunt, sed tantum est modus sui obiecti scilicet identitatis extreborum, propterea quod eam essentialiter representet; & iuxta plures intellectus, cui eam essentialiter inhærere existimant: nihil mirum ergo, si separari possit a iudicio, illique superesse: at vnius humana est modus hominis, sive, quod eodemredit, duarum partium hominis: quocirca non potest ab illis a totove homine separari, eique subvenire. Rursus secundò; homo iuxta omnes componitur ex corpore, animo, & vniione; etiam si non omnes in identitate harum partium cum homine conueniant; quare homo nequit perire, nisi periculo alicuius partis, aut quasi partis earum trium quibus constituitur: cum ergo non pereat ratione materie, nec ratione formæ rationalis, quæ est virtusque immortalitas & perpetuitas; reliquum est, ut solius vniuersis iactura ac corruptione intereat: vno ergo perit, pereunte homine, ac proinde hic in illam resoluatur: Hac autem ratio non militat in propositione, que si sit simplex & non composita qualitas, ut modo saltem probabilitus, haud componitur ex apprehensione vniuersis; sin autem composita qualitas sit, perire quidem poterit, propterea quod pereat apprehensione subiecti, & praedicati, nec opus est, ut ea pereante, hoc ipso periculum ullum subeat apprehensioni vniuersi: itaque haec ei sub remaneat, & illa in hanc resoluatur.

17 Ad quartum argumentum dici debet, terminum quidem ex Aristotelis sententia necessario subiici aut praedicari: exinde tamen perperam colligi, quod vno non sit terminus: ea namque praedicatur ut cap. præc. probatum manet, utque perspicue docet Cassiodorus in dialectica his verbis; nam saepe oratio de oratione praedicatur, hoc modo: Socrates cum Platone & discipulis, de Philosophia ratione pertractat; haec quippe oratio, que est Socrates cum Platone & discipulis, subiecta est, illa vero que est de philosophia ratione pertractat, praedicatur. Rursus aliquando nomen subiectum est; oratio praedicatum, hoc modo: Socrates de ratione philosophiae pertractat: hic enim Socrates solius subiectum est: oratio vero, quam dicimus de philosophia ratione pertractat, praedicatur. Hactenus ille; unde sic argumentor, oratio illa, de philosophia ratione pertractat, iuxta Cassiodorum praedicatur: sed continet vniuersum, que in verbo, pertractat, proculdubio delitescit: pertractat enim perinde valet, ac est pertractans: vno igitur est, non potest praedicari. Respondeo secundò, Aristotelem citato illo lib. i. prior. cap. i. post obiecta nobis verba, protinus addere vel apposito, vel separato esse, vel non esse; quasi non solum praedicatum & subiectum nomen (de cuius solius subiectione, ac praedicatione ibi est fortassis loquatur) sed etiam esse, aut non esse, sive copulam affirmatiuam aut negatiuam esse terminum assertat. Quocirca eo loci definit terminum, per hoc solum quod sit, id in quo reoluitur propositio: statim autem subiungit exempli gratia subiectum, praedicatum, neque non copulam: hanc ergo non minus quam illa terminum esse existimat.

18 Ad postremum argumentum dicendum est; principio in homine esse aliquam formam, que non sit vno videlicet animam, & tamen è contrario nullam esse in eo vniuersem, que non sit forma saltem moralis: tametsi ergo aliquod extremum propositionis non sit vno, tamen è conuerso, non sequetur aliquam eius vniuersem, sive medium non esse extremum. Deinde ratio dispartitis utrinque manifesta

nifesta est : nam subiectum , & prædicatum , cum separari queant , conceptio nimis homine sine animali , aut retrosum , vno : à se distincta indigent atque adeo medium siue vnius esse non possunt : co- i- trā verò medium propositionis , siue vnius , quantumlibet talis sit , resolutionem propositionis , eiusque inatam propensionem terminare potest : unde simul terminus & extreum non esse nequit : haud ergo dari potest in propositione medium , quod non sit extreum , esto è diuerso se res habeat .

19 Quod premisimus tertio loco , quibusdam etiam est difficultatibus obnoxium . Obiecties igitur primò , casus obliquos non prædicari , nec subiecti , sed adhæ- rere subiecto & prædicato directo : cum enim dici- tur v. g. Paulus est inimicus Petri , haud dicitur de Paulo , quod sit Petrus ut constat , nec etiam quod sit Petri , cum nec iure amicitiae , nec seruitutis , aut genera- tionis , aliove vlo ad eum fortassis pertineat . Cæterum dicendum est , eiusmodi casus prædicari non in recto , at in obliquo , tum propter dicta superi- oris cap. tum etiam propter ea quæ nuper adduxi- mus ex Cassiodoro , qui iterum iterumque afferit , & probat orationem aliquando prædicari , & non qua- lempaque , sed eam quæ casu aliquo obliquo conser- tet . Ratio autem contraria nullius est momenti : nihil enim interest , quod in allata propositione , de Paulo non dicatur , quod sit Petrus , hoc namque est vtrum de eo non prædicari in recto , quod vltro fatemur , neutiquam verò , non prædicari in obliquo , quod solum negamus . Rursus non dici de Paulo , quod sit Petri absolutè , sed inimicū Petri , potius nobis fauerit : esse enim inimicum Petri est hunc in obliquo præ- dicari ; at verò eum esse Petri absolutè , est esse vel seruum , vel amicum , vel filium Petri , aliove nomine ei deuinctum , quod ita an secus sit , nostra nihil refert .

20 Obiecties secundo , casum aliquem , hoc ipso quod obliquus sit , nequire esse terminum propositionis ; obliquitatem enim omnem cuius termino repug- nare : quo pacto circulus , quia nihil habet non obliquum , nihil non circumflexum , atque arcua- tum , consequenter etiam nullam habet partem , quæ eius terminus sit aut principium finisve : eadem ra- tione eius etiam motus quo in orbem , obliquo sem- per tramite , circumagit , omni termino caret , omnique principio aut fine , vbi incipiat definitio : vtrumque breuiter attigit , & alterum ex altero in- tulit Seneca lib. 5. de benef. cap. 8. In orbe ac pila nihil est imum , nihil summum , nihil extreum , nihil primū , quia motu ordo mutatur , & quæ sequuntur præce- dent , & quæ occidēbant oriuntur omnia quonodo cum- que ierint , in idem reuertuntur . Huc etiam spectat , quod ait Pierius in Hieroglyph. lib. 39. figuram circuarem esse symbolum æternitatis , propterea quo in ea nullum terminum , nullum principium aut fi- nem inuenire sit .

21 Respondeo in primis , circulum quantumvis obli- quum vndique & orbiculatim quaqua versus flexum , nihilominus esse terminum planitie , quam intra se continet , ac volumine suo circumscribit : quidni ergo casus alij præter nominatum , quan- tumlibet obliqui , propositionis termini sint : Rursus falsum est , circulum neutiquam includere terminum vllum , eove constitui : illius enim partes diuisibiles habent aliquem terminum indivisibilem , & com- munem in quo vniuntur , alias non coalitur : tan- dem casus obliqui tales dicuntur impropriè & ana- logicè , cum tamen , si propriè loquamur , non plus habeant obliquitatis quam nominandi casus , qui vulgo rectus appellatur : vtriusque autem appell-

tionis , vt dixi metaphoricæ & alienæ , ea ratio est : quoniam vti virga v.g. prius recta inflexione & mutatione sui obliquatur , ita nominandi casus ceteris omnibus ordine naturæ prior , postmodum inflectitur , ac multis variatur modis , atque adeò per quan- dam analogiam & metaphoram tales inflexiones & variationes subsequuntur , casus obliqui vocantur , cum tamen reuera nulla eis insit obliquitas , nulla cum partibus circuli communio magis quam nominandi casui : quare sicut hic , ita etiam illi rationem termini poterunt obtinere . Cætera quæ præmisisti difficultates habent alibi soluendas : quocirca eis in præsentiarum supersedeo .

C A P V T III.

Terminus multifariam definitur .

22 **I**N primis terminum strictè sumptum ita defini- o . Terminus est simplex-conceptus . Quæ definitio conuenit termino extrinseco , qui propositionem non constituit , sed ad eam disponit ; & termino in- trinseco , qui simplex conceptus est precisiè , non negatiè : in hac enim propositione , homo est ani- mal , esto simplex qualitas sit , tamen conceptus ho- minis à conceptu animalis præscindi potest , & vt sic alterutri simplex est , tametsi positiè & re ipsa compositus sit , vt pote à tota propositione indistin- ctus . Rursus competit vniō , & aliis particulis , quas terminos suprà probauimus . Dērum conuenit termino mentali , quo intellectus concipit , obiectuo qui ab intellectu concipitur , necnon termino vocali ac scripto , qui intellectus siue conceptuæ facultatis partus quidam sunt , adeoque conceptus simplices dici possunt .

Verum enim obiecties primò , aduersus prædictam definitionem : mera apprehensio rei est terminus , vtique mentalis : & tamen non est simplex conceptus sed compositus ex pluribus gradibus intensionis . Secundò : iudicium , si simplex qualitas sit , est sim- plex conceptus , & tamen non est terminus , sed potius terminis constat . Tertiò , Deus & Angelus , sicut discursu & propositionibus aliqua inuicem com- ponentibus aut diuidentibus , ita terminis parent : ast conceptus Angelici , simplices , & diuini , simplicissimi sunt , quod ab vtriusque perfectione proficietur . Quar: d , bruta simpliciter obiecta appre- hendunt , & concipiunt : & tamen omnium consensu terminis parent . Quintò , hic terminus complexus , homo albus , est verè terminus : & tamen non est simplex conceptus , cum simplicitas complexioni re- pugnet . Sextò , terminus æquiuocus propriè terminus est : sed non est simplex conceptus , sed potius conceptu ac significacione multiplex ac diueritus . æquiuoca enim iuxta Aristotelem & omnes , sunt quorum nomen est commune , & ratio significata per nomen omnino diuersa : & quidem , sicut iudi- cium , etiamsi ex parte actus , sit simplex qualitas , nihilominus non dicitur absolutè simplex conceptus nec termini definitionem participat , quoniam non est simplex ex parte obiecti quod concipit , & signifi- cat , sed potius multiplex ac tale , quod plura inter se diuidit aut componit ; ita similiter terminus æqui- uocus , quantumlibet ex parte nominis sit unus . dici tamen non poterit simplex conceptus , quæ est multi- plicitas ac diuersitas rei quæ significat & repræsentat . Septimò , terminus constat seu componitur ex ge- nere , & differentia : hoc enim est illum definiri : est igitur

igitur compositus, adeoque non simplex conceptus. Octauo, terminus vocalis v.g. homo, constat voce & significacione arbitraria, qua potuit ei abesse: Ergo, &c. Denique terminus vocalis & scriptus, non dicuntur conceptus, sed potius conceptum nostrorum signa & nota: ergo nec dicendi sunt simplices conceptus, cum tamen in terminis eos numerari nemo non fateatur.

24 Ad primum argumentum respondeo; meram rei apprehensionem esse conceptum simplicem ex parte obiecti, in quod simpliciter & non componendo aut diuidendo tendit: secus vero ex parte subiecti, in eo si gradatim, sive aceriatim, & non simpliciter suscipitur, ut communiter dici consuevit: Vel breuius; apprehensio, est conceptus simplex obiectiu, non fortassis subiectiu aut intensiu; Ad terminum autem requiri urat obiectiu simplex sit. Ad secundum eodem modo repondeo, iudicium esse simplicem conceptum, non ex parte obiecti, quod potius instar plurium cognoscit, atque in quod componendo & diuidendo fertur, ed ex parte subiecti, sive intellectus, in quo sine multiplicitate partium forsitan recipitur: hoc tamen ad rationem termini parum intereat. Ad tertium aio; conceptus Angelicos & diuinos simplices esse, etiam ex parte obiecti, quod formaliter non componunt aut diuidunt, ceterum eminenter componere ac diuidere sive perfectionem compositionis & divisionis: ubiatis imperfectionibus habere: quis enim neget eos iudicis nostris eminere: quo circa termini non sunt cum de horum ratione sit, vt nec formaliter nec eminenter obiectum suum componant aut diuidant, a que in hoc sita sit eorum simplicitas. Ad quartum dico, belluas mente carere, quantumvis obiecta simpliciter apprehendant: unde earum conceptus amnes sunt, non vero mentales formaliter aut denominatiu, sive quod perinde est, mediata vel immediata: alterutra autem mentalitas harum ad rationem termini requiritur. Aut paulo aliter; cum definimus terminum esse simplicem conceptum, subaudi quoque, humanum eum esse: quo tam hoc argumentum, quam praecedens, omni difficultate vacabunt.

25 Ad quintum dicendum est, simplicitatem modo a nobis sumi propterea compositionem aut divisionem iudicij propriam excludit: terminus autem complexus quantumvis talis, more iudicij non componit nec diuidit, unde simplicitatem termini obtinet. Quae etiam soluto sextum, septimum, & octauum argumentum eneruat: haud enim terminus aequiuocus quantumvis ex parte obiecti multiplex; haud terminus in communi, vt ex genere & differentia coaleseens, & per utrumque definitus, haud denique terminus vocalis v.g. homo, etiam ex voce & significacione arbitraria constans. Propterea ad instar iudicij obiecta sua diuidunt aut componunt. Ad postremum dicendum est voces & scripta, etiam si sint signa conceptum internorum, esse nihilominus conceptus externos; nec solum vocari conceptus a scholasticis nostris, sed etiam ab antiquis illis latinis linguis proceribus, apud quos concipere verba iuramenti, est praire & dictare alicui, verba externa, quibus sit iuraturus: & concipere vadimonium est similiter eius formulam alteri dictare, & coram illo exterius proferre.

26 Quod si propter ultimum argumentum alicui videatur difficilis nostra definitio, facile erit cum Boetio superius allegato, & Damasceno c. 48 dial. ita eam refingere: terminus est dictio simplex: Ratio enim dictiorum, in voces proprie conuenit; cum per eas proprie loquamus, sive dicamus; actibus etiam

intellectus proprie congruit; cum intellectus quoque sibi dicat, & loquatur: qua ratione Pater & terminus intelligendo dicit, loquitur, verbumque producit. At enim aduersus hanc secundam definitionem noua quædam difficultas emergit: nam terminus obiectius, est vere terminus, cum propriè sit subiectum, ac prædicatum; quis si quidem neget prolata hac propositione, homo est animal, hominem, qui est à parte rei, esse id quod animali subiectum, & contrà animal quod est in rebus, esse id quod de homine prædicatur? atqui terminus obiectius non est dictio, sed res quam dicimus, nec dictio est terminus obiectius, sive res obiecta, & cognita, sed potius ipse actus dicendi: perperam ergo terminus per dictiōnēm simplicem finitur. Quæ difficultas etiam aduersus priorem termini stricti definitionem procedit: conceptus etenim non est res quæ concipiatur, sed ipsem actus concipiendi: terminus autem obiectius, est res quæ concipiatur, haud igitur est conceptus, sive simplex sive alius, cum tamen rationem termini obtineat.

27 Ceterum huius argumenti facilis est responsio: nam dictio non solum est actus dicendi, sed etiam id quod dicitur; sicut visio non tantum significat actum videndi, sed non raro etiam id quod a nobis videtur. Atque ita usurpat Ezechiel. 1. 1. Aperti sunt cali, & vidi visiones. I. 6. 9. Videte visionem, & nolite cognoscere. I. 2. 28. Juuenes vestri visiones videbunt. Rursus tametsi conceptus multoties significet actum concipiendi, nihilominus merito poni solet pro ipsa re, quæ a nobis concipiatur: haud aliter, ac vius interdum estвидendi actus, interdum quoque id ipsum quod videtur: atque ita sumitur à Virgilio lib. 3. Aeneid.

Nymphas venerabat agrestes.

Graduumque patrem, geticis qui presider aruis,

Rite secundarent visus, omenque leuarent.

Explicito termino strictè sumpto terminum strictissimum, quem Aristoteles in syllogismo triplicem asseruit, in hunc modum definio. Terminus est extreum propositionis in recto. Extremum propositionis, est genus, quo cum termino strictè sumpto conuenit: in recto est differentia, qua ab eo secernitur. Obiecties primò aduersus hanc definitionem, huius propositionis, v.g. homo est albus, primam ac postremam syllabam aut literam esse eius extrema, cum tamen eius termini non sint: quo enim pacto tales esse queant, quin subiecti aut prædictati rationem obtineant? Oppones secundò, ex ea definitione fieri, syllogismum constare sex terminis strictissimis, cum sex extrema directa, triplici propositione includat. Argues tertio, huius propositionis complexa, Petrus est currens, & Paulus est sedens, extrema esse, duas propositiones per coniunctionem, &, copulas, qua tamen eius non sunt termini: item participium illud, currens non est ex termino eius propositionis complexa, sed potius in illa interiori, nihilominus illius terminum strictissimum esse. Denique quartò insutges: aliquando non nomen sed duntaxat verbum in propositione, de alio prædicatur aut alteri subiectum: cuius habes paradigmā apud Ouid. 4. trist. 3.

Fleque meos casus: est quedam flere voluptas.

Expletus lachrymis, egerit urque dolor

At subiectum ac prædicatum principale propositionis, est eius terminus strictissimus: verbum igitur aliquoties est terminus strictissimus propositionis, cum tamen non sit in recto casu: haud enim declinatur per casus, sed potius per tempora coniugatur; frustra ergo particula illa,

29

illa, *in recto*, termini definitibnem ingreditur.

Ad primum respondeo; prior ac posterior syllaba illius propositionis, sunt eius extrema, quatenus ad quancitatem permanentem aut successiuam spectat, ac materialiter sumitur: scriptio enim & oratio vocalis, syllabis constans, quantitas quedam permanens ac successiva est, ceterum non sunt extrema eius propositionis, formaliter, & propt enunciatio est, in qua ita sumpta illud solum est extremum quod ad extrema mentalia & obiectua, subiectum videlicet & praedicatum, instar signi refertur, quod non syllabæ aut litteræ, sed integræ dictioni convenit. Quid? quod littera aut syllaba propositionis rectum esse nequeant. Ad secundum respondeo; syllogismus constat sex terminis strictissimis numero distinctis tatum vero tribus specie distinctis, propter id quod singula extrema in eo repetuntur, & repllicantur: huius autem contrarium ex nostra definitione non colligitur. Ad tertium dicendum est, eas propositiones simplices, Petrus est currens, Paulus est sedens, esse extrema vnionis copulatiæ, non vero vnionis enunciatiæ, cum neutra de altera praedicetur: solius vero posterioris vnionis extrema terminos esse definiimus. Adiice, quod neutra eorum propositionum, *in recto* ponatur. Porro illud participium, *urrit*, non est extremum propositionis complexæ immediet loquendo, secus vero mediate, cum sit extremum directum propositionis simplicis, ex qua simul cum alia resultat ea que complexa dicuntur. Ad postremum dicendum est, verbum, quoties de alio praedicatur, aut alteri subiicitur, esse æquivalenter *in recto*, eo nimis quod vim nominis obtineat; quo nihil inter Grammaticos familiarius.

30

Ex dictis colligitur primo, definitionem Sotii cap. 5. lect. vniæ, quam Thomista communiter amplectuntur, reiiciendam esse, videlicet terminus est *signum propositionis categoricae constitutum*. Primo; quia voci non significatiæ, qualis est blitiri, non conuenit, ut etiam aduersarij fatentur; & merito, quoniam ea sola vox dici solet signum absolutè, quæ ex hominum instituto aliquid representat: at blitiri esse terminum l. 6. ostendemus. Secundo; quia eiusmodi definitio non conuenit termino, quo propositio non categorica, & absolute, sed potius hypothetica, vel conditionalis constituitur. Tertio; quia terminus extrinsecus, sive apprehensio simplex propositioni prævia, non potest eam constituere, cum sit simplex qualitas: & tamen est terminus. Denique, sicut propositio definitur sine respectu ad discursum, cur etiam definiri nequeat terminus, nullo habito respectu ad propositionem, etiamsi ita aliquando sumi possit, ut eius definitio propositionem respiciat, sicut ex secunda eius definitione à nobis tradita liquevit.

31

Colligitur secundo; definitionem Villapandi lib. 1. cap. 1. scilicet, terminus est *signum probabile in propositione*, eadem ratione reiiciendam esse. Colligitur tertio definitionem illam cuius meminit P. Hurt. disp. 1. summ. sect. 2. §. 6. terminus est *vox significativa ad placitum*, *ex qua simplex conficitur propositio*, similiiter refutandam esse; tum propter dicta, tum quia in terminos mentales non conuenit, sicut nec in eos quibus propositio, non simplex sed complexa constituitur. Colligitur ultimo, terminum perperam à nonnullis definiri propriè, & quidditatiè hunc in modum; terminus est *id in quod resolutur propositio*, *tanquam subiectum & praedicatum*: Primo, quia per genus valde remotum quale est, *id*, ita definitur, haud aliter, ac si ita ho-

minem definires, homo est ens rationale: nulla autem definitio propria & legitima tradi potest nisi per genus proximum; alias tam bona esset superior hominis definitio, ac hæc, homo est animal rationale. Secundo, quia talis definitio ad inferiores species termini, nempe terminum à quo, & terminum ad quem, subiectum ac praedicatum descendit, non secus ac si quis definiret, animal: est viuens rationale, vel irrationale: ita vero descendere non est proprie definire, sed definitionem cum diuisione confundere. Tertio, quoniam in termino prior est compositio qua propositionem constituit, quam resolutio qua eam non constituit, sicut uniusquis habitus prior est rationis ordine, quam priuatio, & hæc per illum cognoscitur, & explicatur, v.g. tenebrae, per lucem: ea igitur definitio non per conceptum primarium, sed per secundarium traditur, ac proinde quidditatiam nequit esse. Quamuis autem Aristoteles, lib. 1. prior. cap. 1. totam eius definitionis doctrinam tradat, sed non totam vult esse definitionem termini, sed solam priorem eius partem, scilicet, id, in quod resolutur propositio, & ne hanc esse quidditatiā & primariam eius definitionem contendit, sed secundariam quandam & perfectoriam explicationem: cetera vero adhibet exempli, aut diuisionis gratia.

TRACTATVS II.

De speciebus veritatis simplicis, sive termini.

CAPVT I.

Diuisione termini in subiectum, & praedicatum.

DRIMA termini diuisione impræsentiarum nobis explicanda, sit in terminum à quo, & ad quem, sive subiectum, & praedicatum: est enim subiectum veluti basis, & fundamentum, à quo in constructione propositionis incipimus; ut ex eius ethymo perspicuum est: praedicatum autem veluti culmen, & fastigium, ad quod ascendimus. Porro circa hanc diuisionem illud potissimum disputari potest, & solet, an aut quatenus subiectum, & praedicatum distinguantur inuicem: iuniores aliqui nullam inter utrumque distinctionem agnoscunt; aut enim inquieti, sermo est de subiecto & praedicato obiectuvis; & hæc non distinguuntur, ex hac propositione, homo est homo, ubi homo non est aliud à semetipso, cum tamen obiecto tenus ipse solus subiecti, & praedicati rationem obtineat: aut potius sermo est de subiecto, & praedicato mentalibus; & hæc etiam indistincta non esse nequeunt, cum propositio mentis sit simplex qualitas, ac proinde distinctionem partium, quarum alia sit subiectum, alia praedicatum, excludat.

Verum distinctione aliqua subiecti à praedicato, sive termini à quo propositionis ab eius termino ad quem, nisi splendide fallor, certa est, atque manifesta. Primo, quoniam ambo diuersa connotata resipiunt, videlicet terminos physicos materiam, & formam quarum subiecti, & informationi physicae eorum subiectio & informatio intentionalis

lis assimilatur. Hoc autem ad eorum distinctionem rationis, & virtualem sufficiens est, cum merito talis æquivalentia, & proportionis animal, & rationale quodammodo distinguuntur, ut in loco videbimus. Secundò, quia propositio componit subiectum cum praedicato, si sit affirmativa; sin minus, alterum ab altero diuidit: compositio autem & divisio postulant distinctionem aliquam, eorum que componuntur aut diuiduntur. Tertio, quia propositio est affirmatio vel negatio unius de alio, at nisi prædicatum de subiecto nihil affirmat negatiue, subiectum igitur & prædicatum sunt unum aliudque, ac proinde distincta. Quarto, copula propositionis subiectum & prædicatum unit & copular, at qui unio & copulatio dum extremorum cum eorum distinctione coheret. Item quinto, in hac propositione, *homo est animal*, homo est subiectum: sed non est prædicatum: altera ergo ratio conuenit homini, & non altera, atque adeo amba distinguuntur. Rursus sexto, nihil diuiditur nisi in plura; at terminus propositionis diuidi merito solet in subiectum, & prædicatum, eiusve terminum à quo, & ad quem; huiusmodi ergo conceptus plures sunt, atque distincti. Tandem, quæ iuniores, quorundam nominalium sententiam sequuntur, opponunt, ea nullius sunt momenti, & ad huius capituli finem diluentur.

3 Secundò aliqui Thomistæ censem, distinctionem omnem subiecti à prædicato esse fictam, & solius rationis commentitia, atque vel hoc nomine ens rationis tantum ac neutiquam reale, esse obiectum formale dialecticæ facultatis. In eo autem differunt authores huius sententiae, & superioris, quod hi distinctionem illam fictitiam, quam inter res indistinctas communiscuntur, esse censeant de conceptu ac ratione formalis subiecti, & prædicti: id autem, quos proxime oppugnauimus, tametsi tamen, talem fingi posse distinctionem, eam tamen esse de ratione subiecti, & prædicti, eisvè essentiale abnuunt. Cæterum hæc secunda opinio late impugnata est lib. præc. tract. i. c. 6. 7. & 8. Ibi enim planum feci, nisi plane fallor, nec artificium subiecti, & prædicti, nec aliud dialecticæ artis proprium, vlo figmento, aut solius rationis ente constitutum.

4 Tertiò, alij, inter quos P. Vallius, censem eam distinctionem, qua de loquimur, non esse fictitiam, sed inter hanc & realem medijs cuiusdam generis, eo nimis quod ex iudicio nostro resiliant effluant in obiecta quædam relationes, non nullius, at debilißimum entitatis, quarum una denominet subiectum, & alia prædicatum: quocirca barum, adeoque subiecti, & prædicti distinctionem aliquam esse, sed qualis inter duas carentias reperitur; nisi quod carentiae sint medium negativum, illæ vero relationes refluxæ medium positivum inter ens reali, & id quod est solius rationis. Quin etiam plures Thomistæ per hæc veluti rejectamenta nostrorum actuum distinctionem subiecti & prædicti explicant, nisi quod relationes sic à nobis in obiecta rejectas entia rationis appellantur: quare solo nomine à priori sententia disident. Quæ tamen quam falsa sit constat ex lib. præc. loco nuper citato. Ibi namque ostendimus, eiu modi partus nostrorum actuum monstruos & chimericos esse, multisque de causis repugnare. Rursus esto alius lucina munere existant, atque in luem edantur, profectò ad distinguendum subiectum à prædicato, parum in eis erit momenti: nam propositio constat subiecto, & prædicato distinctis, vt rationes huius initio capituli possit ostendunt: at non constat iis relationibus, quæ

potius propositione, gradu quodam naturæ, posteriores sunt, & ab illa emanantur, ex igitur subiectum & prædicatum nec constituunt, nec distinguunt, ut gratis admittantur. Denique assignari debet fundamentum, cur prolata hac propositione, homo est animal, consurgant tales relationes, merito quarum homo sit subiectum, & animal prædicatum, cum è conuerso potuerit rē evenire, huiusmodi autem fundamentum nec ab aduersariis, assertur ullum, & si assertur, ad distinctionem & constitutionem subiecti, & prædicti independenter à commentitiis illis relationibus sufficiet.

Quartò alij, inter subiectum & prædicatum mentale, distinctionem realem adæquateam admittunt, ea vero obiectu sumpta, non nisi per denominationem extrinsecam ac rationis opus, distincta esse existimant. Prior autem huius doctrinæ pars unde sequitur secunda, ab eis sic explicatur: iudicium hoc v. g. *homo est animal*, antevertunt duas apprehensiones simplices inter se realiter adæquate distinctæ; hominis vna, animalis alia: at altera est subiectum mentale, altera prædicatum: hæc ergo duo distinguuntur realiter adæquate, & hanc distinctionem quodammodo in obiecta refundunt. Cæterum displicant primò, quoniam propositio constat subiecto, & prædicato distinctis, vt sapientius dictum est, vtque tradit Aristotleles l. i. prior. c. 1. asserens propositionem resoluti in subiectum & prædicatum, non resolutum autem aliquid in partes nisi suas, & quibus constat atque cohæret: atqui propositio non constat iis apprehensionibus præuis, sed portius eas supponit, & veluti à causis extrinsecis proficietur. Perperam ergo per eas subiectum & prædicatum, atque utriusque distinctione explicatur. Rursus modò, & in hac rerum serie iisdem apprehensionibus præuis hominis & animalis, vt quis potest & solet, vt hominem esse animal affmet, vel potius animal esse hominem prout ei libuerit, nec earum vlo quasi præjudicio cogitur, vt unum extreum magis quam aliud subjiciat aut prædicet: quin imo ad utrumlibet est indifferens, sicut cum eadem cognitione indifferenti alicuius obiecti, voluntas potest illud amare vel odire: atque non minus illius quam huius experientia locuples testis est: at nulla forma indifferens ad oppositos effectus formales, potest unum præ alio destinare tribuere, nequit igitur ab apprehensionibus præuis oriri, quod unum extreum potius quam aliud sit subiectum quodue unum præ alio rationem prædicti obtineat.

6 Tertiò; per id re ipsa homo subjicitur animali, per quod animal de homine prædicatur, sicut per eandem passionem, unionemve materia physice subjicitur formæ, & hac illam informat, & ab ea sustentatur: falsum igitur est distinguiri realiter adæquate, subiectum mentale seu formale ab eo quod sibi respondet prædicato, hoc enim est quo aliquid prædicatur, & illud quo subjicitur. Quartò, apprehensio hominis, si sola & per se existat, non subjicit eum animali, alias etiam hoc de illo prædicaret, adeoque ea præcise sumpta instat totius iudicij haberet: idipsum constat de apprehensione prædicti, nimis animalis: quidquid igitur sit de iis apprehensionibus simul simplicis, an non obstante earum indifferenti nuper aduersariis opposita, unum extreum constituant destinatè subiectum, & aliud prædicatum: certe quod altera denomination harum ab una apprehensione sola, & altera ab alia proueniat, euidenter falsum est, vt hoc argumento demonstratur. Quod si propterea aduersarij,

sari, quamlibet earum denominationum non nisi multis apprehensionibus acceptam referri putent, atque ita sibi videantur euasisse; nullo tamen negotio deprehendi possunt: nam, prater id quod ad apprehensionum indifferentiam nihil est quod respondeant, si complexio apprehensionum que prelucet, facit ut homo subiectatur, eademque ut animal praedicetur; subiectum ergo ut quo siue formale cum praedicato similiter usurpato prorsus idem est, ubi nam ergo virtusque adaequata distinctione quam aduersarij pollicebantur.

7 Quinto, eorum sententia confutatur, quoniam ut recte docet Auerla quæst. 24. logic. sect. 2. continere aliquando potest, ut propositionem non duæ apprehensiones simplices præcedant, sed vna sola, quæ omnesterminos propositionis representet, non tamen componat aut diuidat: ut enim iudicem hominem esse animal, quid opus est apprehendere hominem secundum se, aut animal secundum se, ubi hominem esse animal apprehendo: atqui tunc subiectum & prædicatum iudicij nostri neutram distingui posunt realiter adaequatè, merito diuersarum apprehensionum, quas nullas prælucere supponimus. Item sexto, Deus prædicat animal de homine, & hominem animali subiicit, at simplicium apprehensionum expers est, rationes ergo subiecti & prædicati generatim sumptu per multiplicitudinem apprehensionum frustra declarantur. Hæc cum ita sint, cum dicitur vna apprehensio subiecti, & alia prædicati, haud sensus est, quod vna subiectum, & alia prædicatum constituant, in quo hallucinari solent i, quos haec tens impugnauimus, quin potius altera apprehensio dicitur subiecti, id est eius extremi quod non ab ipsa sed à toto iudicio subiectum, & altera prædicati, hoc est, eius extremi, non quod ipsa prædicet, sed potius iudicium quod consequitur.

8 Quinto alio, quorū doctrinā magna ex parte probabile reputat Vallius 1. per hier. part. 3. q. 3. c. 3. distinctionem subiecti & prædicati realem inadæquatam censent, eiusque explicandæ gratia ad apprehensiones præuias, necnon etiam modum specialem tendendi propositionis recurrent, ita ut subiectum formale siue mentale sit iudicium in recto & ut Quod; in obliquo vero, & ut quo, apprehensio hominis, v.g. contra verò prædicatum mentale ut quod & in recto sit idem iudicium, & ut quo ac in obliquo apprehensio prævia animalis. Subiectum autem subiectuum aiunt esse hominem prout à parte rei se habet in recto; & in obliquo iudicium cum apprehensione hominis: similiter prædicatum obiectuum esse animal simul cum eius apprehensione & iudicio, quod tam eam quam aliam secum coniunctam sequitur. Ex quibus declarant primo, quatenus prædicatum quomodo cum sumptu de subiecto dici possit, nimur quia etsi distinguuntur, at non secundum ea qua dicunt in recto & ut quo: qua ratione hæc propositio est vera, Deus est homo, eo quod rectum eius affirmationis sit idem, videlicet persona verbi, tametsi natura diuina, & humana in obliquo connotata distinguuntur. Secundo, quatenus cum iisdem apprehensionibus hominis & animalis, homo modo subiecti, modo prædicari, & animal pari ratione nunc subiectum nunc prædicatum possit esse: sicut enim idem corpus modo fit homo, aliquando equus, pro diuersitate animalium qua suscipit, ita eadem apprehensio hominis eum cum uno iudicio subiectum, & cum alio prædicatum constituit; eodemque ritu animal, ut prædicatum sit, potius quam subiectum, aut contra,

à iudicio determinatur. Tertiò, quatenus subiectum & prædicatum realiter inadæquate distinguantur.

Sed hæc opinio parum demulcit. Nam quod opposuimus aduersus priorem sententiam, per idem omnino subiecti vnum extreum, & prædicari aliud, sicut in receptione ac inhæsione physica visuensit; item vnum prædicari, & aliud subiecti, aut nulla apprehensione præcedente, ut in Deo contingit; aut certè non nisi vna sola ex parte obiecti cōposita, ut nobis frequens est: hoc inquit totum aduersus præsentem sententiam pariter procedit. Rursus, quod docet iudicium esse subiectum, & prædicatum formale ut quod, & in recto, & connotare in obliquo apprehensiones, quamvis ad verbi questionem spectet, eius tamen non est dissimilanda falsitas: etenim prædicatum ut quod, propriè fando, est id quod prædicatur de alio, & prædicatum ut quo est id quo siue merito cuius de alio dicitur, ast in hac propositione, homo est animal, iudicium est id quo, non quod de homine enunciatur: ipsum verò animal quod, non quo prædicatur, impròpiè ergo & abusivè iudicium dicitur prædicatum ut quod, cum potius hoc animali conueniat: eadem autem est subiecti ratio. Denique quod aduersarij explicare conantur, prædicatum quomodolibet sumptum de subiecto dici posse, satis absurdum est; solum enim prædicatum obiectuum de subiecto, animal v.g. de homine, dicitur, nisi aliqua vtamur reflexione, cuius tamen quæ necessitas est? Quin etiam ea admissa dicunt plures, subiectum, & prædicatum pro formalis ita distincta esse, ut neutrum de altero dici queat, haud aliter ac in albo & dulci pro formalis sumptis evenit. Quorsum ergo tot ambages ad explicandam doctrinam in questione positam, atque inter multos minime receptam.

Alij sexto turgent distinctionem subiecti, & prædicati esse omnino voluntariam, & arbitriam, ac extrinsecus & accidentaliter proficiunt ab actu voluntatis, & maiori conatu, quo quis potius hominem quam animal scire desiderat, & aliquid de illo potius quam de hoc affirmare intendit. cum tamen hic actus, homo est animal secundum se sumptus non magis afferat hominem esse animal, quam è conuerso, animal esse hominem, & in virtusque identitatem ex æquo, & indiscriminatum consentiat. Sed non placent: nam propositio constat subiecto & prædicati, quod si abnuant, quidni etiam inficias eant, hominem anima & corpore constare: at propositio non constat actu voluntatis, aut maiori illo conatu: igitur per eum nō constituuntur, nec distinguuntur subiectum, & prædicatum. Minor est in proposito: sicut enim prima mentis operatio, qualis est apprehensio, & tertia, qualis est syllogismus, actum voluntatis supponunt, non includunt, non est cur idem non debeat de secunda mentis operatione cuiusmodi est propositio, qua essentialiter aliquid subiectum, aut prædicatur.

Præterea secundo, obiectum illius conatus aut est inintelligibile, aut erit ipsem conatus & nihil aliud; quod ad declarandam distinctionem a constitutionem subiecti & prædicati inutile prorsus est; quid enim refert, actum aliquem voluntatis in se reflectere, & se tantum velle, ut vnum potius quam aliud sit subiectum propositionis. Assumptum probatur, quoniam aliquid sciri & affirmari de homine quod est obiectum illius actus, non est præcisè iudicium, quo hominis & animalis representatur identitas, iuxta aduersarios; aut igitur est omnino inexplicabile, aut est ipsem actus voluntatis, sed duntaxat amans, & sibi tantum intentus, quod nec hui c

9

19

11

12 huic, nec vlli potest instituto deseruire. Item tertio, vnum sciri, & affirmari de alio est vnum esse subiectum, & aliud praedicatum, circumscripto quois alio; conatus igitur ille voluntatis hominem vult esse subiectum, & animal praedicatum: non igitur constituit alterum subiectum, & alterum id quod praedicatur; quemadmodum actus quo Deus vult res creatas vniri & produci, eas formaliter non vnit nec producit, sed duntaxat instar causæ extrinseca, ac veluti efficientis, vt in confessu habent etiam iij quibuscum disceptamus. Denique eiusmodi actus voluntatis, de quo lis est, vnuſ & indiuisibilis est; insufficiens ergo, vt merito illius subiectum, & praedicatum distinguantur, sicut subiectum, & forma physica v. g. corpus & anima, non nisi per diuerſas entitates distinctionem merentur. His ergo de causis conatus ille aduersariorum irritus est, ac me iudice omnino vanescit.

Quapropter in ea sum opinione, vt existimem distinctionem subiecti formalis sive mentalis à praedicto consumili esse solius rationis ratiocinatae, eamvè quæ virtualis dici confueuit: idem enim indiuisibile iudicium affirmando subiicit vnum, & non praedicat, contrà verò aliud non subiicit, sed praedicat: hoc autem est subiecti, & praedicationi conuenire praedicta contradictoria, easque proinde virtualiter distingui, haud aliter atque actus contritionis v. g. ita est realiter idem, vt fit virtualiter ac ratione multiplex, quoniam munere illius Deum amo, & non abhorreo, contra vero peccatum odio, & non amore prosequor. Hic quoque interuenit æquivalentia illa, & proportio vnius rei cum diuersis, subiecti nimirum, & praedicati, sive forme intentionalis, cum subiecto & forma physica realiter distinetis: quare sicut animal & rationale hominem ratione ac virtualiter distingunt merito talis æquivalentia, & quia prout animal cum beluis, & prout rationale cum Angelis conuenit, ita etiam simile quidpiam in præsenti accedit. Non me latet, alios aliter hanc subiecti, & praedicati formalis distinctionem explicaturos: sed qualis ea sit modo non laboro, ac sati habeo, si aliqua concedatur.

13 Quod si sermo sit de iudicio composito ex multis apprehensionibus, quale fateor esse possibile, simili modo complexio apprehensionum erit reapse subiectum formale; & etiam praedicatum formale, sic tamen vt hæ duo munia ratione distinguantur, non secus ac fundamentum, & terminus est realiter tam paternitas v.g. quam etiam filatio, ita vero vt hæ relationes ratione quadam & virtualiter intrinsecè, vel extrinsecè distinguantur. Quod autem attinet ad subiectum, & praedicatum obiectuum, ea distinguntur aliquando realiter adequare, vt cum dicitur homo est lapis, aut homo non est lapis: vel realiter inadequare, vt cum enunciatur homo est illos: vel tantum ratione, vt cum afferitur, homo est animal, vel homo est homo, hæc enim geminatio hominis est quædam eius à se ipso distinctio, quæ oritur ex eo, quod per plures actus aut vnius diuersas formalitates concipiatur.

14 Atque hinc sit satis argumentis huius capituli initio propositos, aduersus omnem distinctionem subiecti à praedicto. Porro si obiiciatur inexplicatum manere, curnam huius propositionis v.g. homo est animal, homo si subiectum magis quam animal, aut hoc potius quam homo praedicatum; quamvis enim è diuerso se res haberet, nihilominus homo, & animal, nec non etiam formalitates iudicij vtrumque comparantis eodem modo, videlicet ratione distinguerentur; respondeo, discriben istud

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

hominis ab animali, & quod alterum subiiciatur, alterum praedicetur, non oriri ex distinctione rationis hic vñque exposita: at proficisci ex speciali natura & ingenio iudicij simplicis, aut compositi, quod si non existeret, sed aliud alterius indolis, haud dubie haberet alias formalitates, quarum vna homini esse praedicatum, & animali esse subiectum tribueret; Rursus si obiiciatur compositionem & divisionem subiecti, ac praedicti similiter fore solius rationis, quemadmodum vtriusque distinctio est tantum rationis, & non realis; quapropter futurum, vt Deus intelligat componendo, & diuidendo more intellectus nostri, cum non minus in eo quam in nobis compositione & divisione rationis, locum habeat; respondeo huic difficultati à me satisfactu iri in Metaphysicā, cum sermo fuerit de actibus intellectus.

C A P V T II.

Divisio termini in transcendentem, & non transcendentem: & an uterque possit infinitari?

15 **A**uthores frequenter diuidunt terminum in transcendentem, & non transcendentem: quamvis autem transcendentia aliquando significet ascensum; quo pacto apud Ciceronem in somn. Scipion. Caucalus, & aduterus Catilinam Alpes transcedi dicuntur: ceterum multoties etiam ponitur pro libero, & vago excursu per plures homines, loca, aut tempora, aliave quæcunque: quomodo dixit Cornel. Tacit. Annal. lib. 17. transcedet hoc licentia in Provincias. Atque in hac posteriori significatione usurpatur à Dialecticis, vbi illam termino attribuunt aut admunt. Terminus ergo transcedens iuxta eos est, qui in omni conceptu reali imbibitur; deque eo praedicatur: Sextuplex est, & clauditur haec dictio, REVBAV cuius simpla elementa singulos terminos transcedentes expriment, rem, ens, vnum, bonum, aliquid verum. Possunt etiam memoriae causa subiecti sex termini transcedentes hoc versu pentametro claudi.

Ens, vnum, verum res aliquidque, bonum.
Terminus autem non transcedens est, qui omnes conceperis positivos, & reales non penetrat, neque per omnes longè latèque vagatur vt homo, equus, & quiuis alias conceptus præter sex illos, quos vulgariter REVBAV, nec non præcedenti illo versiculo clausimus.

16 Animaduertas velim primo, multa dici transcedere, quæ tamen strictè & rigorosè termini transcedentes non sunt, prout modo transcedentia usurpatur. Sic ratio spiritus, aut infiniti, aut increati omnia prædicta Dei realiter saltem transcedit, & de nullo eorum non prædicatur. Sic etiam substantia omnes hominis formalitates aliquo transcedit modo, ac de eis verè affirmatur: Ceterum huiusmodi transcendentia est tantum in aliquo genere, & ideo secundum quid, qua de in præsenti non loquimur. Secundo, divisionem hanc ulterius extendi posse ad aliud membrum diuidens, videlicet terminum supertranscedentem, qui per omnes conceptus non solum reales, & positivos, verum etiam chymicos, & negatiuos vagatur, vt intelligibile, amabile.

17 His suppositis, quod terminus non transcedens, vt homo v.g. equus, lignum, & quiuis aliud vi negationis sibi adiunctæ possit infinitari cum Arist.

H lib.

lib. 1. periherm. cap. 2. tueruntur omnes, & iuremerito, vt ex dicendis constabit. Maior est controuer-
sia, an terminus transcendens cuiusmodi est ens, verum, &c. possit infinitari? Negant Albert. Magn. in huius lib. comment. tract. 2. cap. 5. & apud eum Auicenna, Tolet. etiam hic q. vnica conclus. 4. Ma-
sius q. 5. Huius sententiae probatio communis est talis: terminus infinitus, vt ex ipsa eius ethymolo-
gia liquet, est qui per omnia entia, & non entia vag-
atur, ac latissime excurrit, eo solo exempto quod
infinitatem vi adiuncta particula subit, qua ratio-
ne non homo v.g. numeratur inter terminos infini-
tos: nam prater hominem nullum aliud ens reale,
nihil etiam realitate destitutum reperias, de quo
non hominem esse vere non dixeris: at terminus
transcendens ens v.g. adiecta particula, non, ita ne-
quit vagari, sed potius solis non entibus conuenit:
infinitatem ergo nequit induere. Secunda eiusdem
sententiae probatio esse potest hac: syncategoremata
ista omni, aliquis, transcendentia quodammodo sunt,
quod sit alia non permittantur, certe terminis trans-
cendentibus, aut, quod plus est, supertranscen-
tibus quoad amplitudinem, & vniuersalitatem æqui-
pollent; alterum enim cuncta entia, & non entia
copulatiuè, alterum disiunctiuè complectitur: at
nequeunt infinitari, nam si dicas, non omnis homo
est lapis, perinde est atque quidam homo non est
lapis, adeoque ibi particula, non, haudquaque
infinitat, sed potius negat: Item, si assertas non ali-
quis homo est lapis, iuxta est, atque nulus homo est
lapis, ac proinde hic etiam particula, non, potius
negat, quam infinitat: vtrumque autem horum
constat per regulas æquipollentiarum: consequens
ergo est, vt transcendentia possint infinitari, vel
quia prædicta syncategoremata transcendentia non
minus quam ens, & eius attributa: vel quia, si se-
cens se res habet, eorum atque transcendentium par-
est ratio, si amplitudinem, & vniuersalitatem spe-
ctes, quæ sola potest obesse, ne particula, non, vlla-
tenus infinitet: quocirca argumentum hoc aut ab
inferiori ad superiorius negatiuè, aut saltem à simili
valet, atque concludit. Tertia eiusdem sententiae
probatio esse potest huiusmodi: terminus hic in-
finitus: v.g. haud est infinitus, sed priuatiuus iuxta
omnes, quantumuis particula, non, recidat supra
iustum, eique adiungatur: non alia ratione, nisi
quia munere illius non vagatur latissime per omnia
entia, & non entia, vno solo excepto, ad instar hu-
ius termini, non iustum, aut huius, non homo: nam
non omne quod non est iustum est iniustum, lapis
enim, leo, equus &c. ita sunt instituti, vt quius eo-
rum non sit iustum: & tamen nullus eorum est pro-
pterea iniustus cum iniustitia iustitia capacitatem,
qua proculdubio parent, & non solam eius habitus
absentiam significet: similiter ergo non ens haud
erit terminus infinitus, quantumlibet in eo parti-
cula, non, adiiciatur enti, videlicet propter defi-
ctum illius latitudinis.

18

Contraria sententia est Soti lib. 2. summ. cap. 1.
not. 6. Suestani, & Louaniensem lib. 1. periherm.
cap. 2. Conimbr. eodem lib. cap. 4. quæst. 2. art. 3.
ad 3. Niphi, & aliorum plurium: eaque mihi ma-
gis probatur. Nam in primis hæc propositio, chima-
ra est non ens, haud est negativa, vt est inter om-
nes exploratum: ergo particula, non, eam ingrediens
haud negat: reliquum ergo est, vt infiniter: quod
enim alterutrumlibet praefare debeat, est certo cer-
tius; at non infinitat chimaram, vt pote cui non ad-
iungitur: solum ergo ens, cui proximè adiacet.
Secundò, quoniam hæc propositio, homo non est non

ens, formaliter loquendo est negativa; negat ergo
de homine non ens; sicut particula, non, secundo
loco adiecta afficit non verbum; sed ens: illud ergo
infinitat: nec enim negat, cum non ipsa, sed alia
similis prius posita verbum afficiat, sicut ad negan-
dum oportet: vbi autem non neget, non poterit
infinitare. Tertiò, quoniam haud magis est de ratio-
ne termini infiniti, vt per entia, & non entia vase-
tur omnia, quam de ratione termini finiti, vt vago
illo ac libero per vtrumque genus excursu caret, si
ad vocum ethymon respicias; sed terminus aliquis
finitus, videlicet cognoscibile, aut amabile, vagatur
nihilominus per omnia entia, & non entia: nul-
lum enim est, quod non cognoscas, nullum quod
non ames, si alicuius boni speciem induat: poterit
igitur è contrario non ens esse terminus infinitus,
etiamsi entia & non entia minimè adæquet.

Quartò, quia, et si non ens reale, non bonum,
non verum, &c. videantur non vagari per omnia
entia, & non entia, quadam sensu nimis reali,
& identico; at alio videlicet formalis, & reduplicati-
onis ita vagantur citra dubium: quanquam ergo
eiusmodi latitudo, & vagus per omnia quæ sunt, &
quæ non sunt, excursus fit de ratione termini infi-
nitii nihilominus eiusmodi conceptus erunt infini-
ti, ac proinde qui transcendent, bene poterunt in-
finitari. Quod autem assumptum est, haud est diffi-
cile probatu: namque à primo de non entibus cun-
dis verum est dicere quod nullum eorum sit forma-
liter & reduplicatiuè ens reale, bonum, aut, verum,
cum ne eiusmodi sint realiter & identice: deinde
conceptus illi, qui sunt reuera entia, haud sunt om-
nes formaliter, & reduplicatiuè ens reale, bonum,
aut verum propter distinctionem rationis, qua differ-
entiae ultimatè sumpta excludunt hos conceptus
communes, nec non hi seipso mutuè: non ergo
vagantur hoc sensu per omnia entia, & non entia.
Quinto; tametsi notio termini infiniti deducatur sit
ab ea amplitudine, qua multoties sepe extendit ad
omnia ferme entia, & non entia, vt claret in non
homine, non equo, & aliis id genus: ceterum, vt
bene animaduertunt Conimbr. Niphus, & alij, eius
essentia non in ea consistit, sed in hoc quod particu-
lam, non, aliamve similem nomini alicui positiuè,
non autem verbo adiicit: sicut enim affirmare est
proprium solius verbi, ita negare strictè sumptum;
quocirca particula inficialis nomini adiecta haud
dicitur negare, sed infinitare, & ad summum laxè,
ac minus strictè negare: quandoquidem ergo parti-
cula, non, adiici possit & soleat terminis tran-
cendentibus, quidni hi possint infinitari, quantumlibet
non conueniant entibus omnibus, & non enti-
bus, sed his solis: Sic lapis dici, ac duci creditur
à lœdendo pede, quia tamen eius essentia in hoc non
consistit, ea causa est, cur possit esse lapis, quod
pedem non lœdit.

Sextò; ne nominum ethymologia parum deferre
videar, terminus infinitus dici potest, qui vi for-
mæ, & modi inficialis, si quem includit, vagatur
per omnia ferme entia, & non entia, sicut finitus è
contrario est, qui vi formæ & modi nihil vlique ne-
gantis ita non vagatur: hac autem ratione non ens
reale expatiatur liberè per omnia entia, & non entia,
& solis non entibus haud est adstrictum: habet
enim particulam inficialem, non, sufficientem ad
eiusmodi vniuersalitatem tribuendam: quod autem
eam minimè tribuat non enti, nihil interest, hoc
siquidem oritur à materia peculiari cui superuenit,
cum tamen, si superueniret alteri materiæ, eam pro-
culdubio vim esset habitura: Contrà etiam imagi-
nabile

19

nabile, cognoscibile, volibile ratione supradicta non vagantur liberè per omnia entia & non entia; haud enim habent formam illam inficialem, cuius est eam libertatem claustrum nesciam tribuere, quantumvis materialia latissimè fufam, ac nullis omnino terminis circumscriptam sibi vendicent. Licet ergo terminus infinitus dicatur, qui par est entibus, & non entibus, siue cui liberum, & integrum est, per vtraque vagari; quodam tamen sensu totum hoc locum habere potest in non ente, non vero non bono, &c. sicut ad trascendentium infinitatem oportet. Sic contraria. v.g. definiuntur quæ non possunt esse simul vera, bene tamen simul falsæ: & tamen hæ propositiones, omnis homo est animal, nullus homo est animal, iuxta omnes sunt contraria, quæ nequeant esse simul falsæ magis quam simul vera, videlicet quia id habent beneficio solius materiae, secus verò formæ, quæ quidem in veritate sola, non autem in falsitate tribuit repugnantiam.

20 Septimò, ut ethymologia vocum, cui maxime fidunt aduersarij, defendatur, satis superque est, vt terminus infinitus dicatur ille, qui latissimè, & in infinitum fertur per omnia alia ab eo distincta, supra quod appellat particula infinitans, non, vel alia similis: hac autem ratione tueri possumus non ens reale esse terminum infinitum: extendit enim se ad omne id quod non est ens reale, nimirum ad omnia rationis entia, siue figura. Urgebis tamen iuxta hanc solutionem saltem supertranscendentia, cuiusmodi sunt imaginabile, volibile, & ipsum ens vniuersalissime sumptum, & quatenus entia realia, rationis, horumque attributa omnia complectitur, & perinde est atque quidquid habet esse, seu verum, seu fictum, seu positivum, seu negativum, seu differentiale, seu indifferens, ea inquam haud posse infinitari. Verum quid inde: non enim de his est potissimum nostra quæstio. Deinde, ut multiplicem doctrinam superius traditam omittam, iuxta quam vna eademque opera transcendentium, ac supertranscendentium etiam infinitas est defensa, sancè hæ etiam solutio quæ præ manibus est, ita potest explicari, ut iuxta eam supertranscendentia queant infinitari: Nam non ens, non imaginabile, non volibile, tametsi non conueniant infinitis non entibus, siue nequeant infinitis entibus conuenire; ceterum si per impossibile darentur infiniti conceptus, quorum nullus esset ens, quantaus vniuersalitate sumptum, nullus imaginabilis, aut volibilis, certè quiuis eorum esset non ens, & quid non imaginabile, atque non volibile: propter hanc ergo infinitatem conditionatam dici potest terminus infinitus non ens, non imaginabile, non volibile: præterquam, quod, si sermo sit saltem de non imaginabili, & non volibili, ea in sensu formalí, & reduplicatiuo infinitis entibus, & multo magis non entibus absolutè & de facto, ut aint, conueniunt, ut superius explicatum.

Atque ex his liquet ad primum argumentum aduersariorum. Ad secundum, transeat syncategorematum illa, omni, quidam, haud posse infinitari quod tuerit Sotus loco supra citato, id sane propterea est quod particula, non, quæ videtur eis adiungi non supra illa reuera, sed supra verbum fortasse appelleat, ut ipsum supponit argumentum: at particula illa, non, immediatè appellat supra terminos transcedentes, ut constat ex nostris rationibus, & communis omnium consensu: quidni ergo possint infinitari? Quod si instas syncategorematum illa esse transcendentia, ac proinde terminos aliquos transcedentes infinitatem respuere,

R.P. Lyncei Philosophia Tom. I.

facilis est responsio, negando scilicet ea transcenderē proprie: haud enim Petrus. v. g. haud ullum alterius speciei individuum est omne; haud etiam omnis homo. v.g. est quidam homo, haud omne animal quoddam tantum, cum tamen quisconce prout tam in communi quam in particulari sit ens, bonum, verum, &c. Deinde secundò, si dicatur, utrū transcedant ea syncategorematum, non tamen esse transcendentia, de quibus loquimur, nec dictione, renbau, comprehendi.

22

Præterea ad secundum illud argumenutum dici potest secundò, & quantum sentio magis probabiliter, ea syncategorematum omnis, aliquis, infinitari, & particulam, non, suprà illa non supra verbum immediate appellare, ut voces præ se ferant: quod autem obicitur, hanc propositionem, non omnis homo est lapis, æquivalere huic, quidam homo non est lapis, non conuincit esse easdem formaliter, sed potius diuersas, more cæterarum rerum, quarum æquipollentia est ab earum identitate sequuntā; nihil enim sibimet ipsi æquipolleret. Idem dicendum est de altera propositione, non quidam homo est lapis, comparata cum hac, nullus homo est lapis: super id, quod, et si hæ posteriores non tantum æquipollent, sed etiam essent formaliter eadem, nihil inde posset aduersus nostram sententiam colligi, ut constabit ex mox dicendis. Adjice, ambas propositiones nobis obiectas hoc probare ad summum, fieri non posse, ut præfata syncategorematum infinitentur infra propositionem, secus verò quando sunt extra illam.

23

Est tamen non leuis aduersus secundam solutionem nostram difficultas: nam hæ propositione nullus homo est lapis, est formaliter negativa, ac proinde negatio in syncategorematum, nullus, inclusa, atque delitescens appellat suprà verbum, illudque reuera spectat: quamvis ergo in his propositionibus, non omnis homo est lapis, non quidam homo est lapis negatio proxime adstet syncategorematum, haud tamen supra illa, sed supra verbum appellabit, atque hoc solum raptæ afficiet: nullam ergo infinitatem eis tribuet: ad hoc enim opus esset eam non appellare supra verbum, nec negare. Respondeo negato antecedenti: tum quia, nullus, est negatio adiectiva, non adverbialis: sed adiectitorum proprium est non verba, sed nomina afficere, & suprà ea appellare, sicut adverbiorum è contrario se gerere, quod est primum principium grammaticæ facultatis: tum etiam quia cum dicitur, nullus homo non est animal, posterior negatio appellat suprà verbum: prior ergo latens in syncategorematum suprà illud solum appellabit; nisi vero duplex negatio ex æquo appelleat immediate supra unum, idemque verbum. Quamvis autem hæ propositione, nullus homo est lapis, & quævis alia id genus vulgo dicatur negativa, eaque phrasis sit etiam à nobis passim usurpata, hoc tamen, quod dici consuevit, haud est formaliter, sed æquivalenter intelligendum.

24

Ad tertium argumentum respondeo, terminum illum iniustus, propterea non esse infinitum, sed priuatuum, quia terminus infinitus est, in quo particula inficialis nihil ponit, sed potius tollit, meramque parentiam, non vero aliiquid positivum significat: talis autem minime est hic terminus, iniustus, utpote in quo particula inficialis, in, priuationem, adeoque non parentiam solam iustitiae, sed etiam eius positivam aptitudinem, & capacitatem indigitat; quare non omnino destruit, sed aliiquid adstruit. Atqui, cum dicitur non ens, particula, non, tollit & nihil ponit, destruit & non adstruit,

H 2 solamque

Solumque carentiam entis denotat: poterit ergo esse terminus infinitus, quamvis talis esse non possit hoc adiectum, *in infinito*: male ergo ab uno ad aliud arguitur in praesenti. Rursus secundo transeat, maiorem argumenti esse veram, & idcirco terminum illum, *in infinito*, haud esse infinitum, quia non vagatur per entia, & non entia cuncta: certè quod affluit in minori non est proflus verum: siquidem non ens, non bonum, &c. per ea quæ sunt, & non sunt, posse quodam sensu vagari superius est expositum.

C A P V T III.

Divisio termini indirectum, & reflexum.

25

Terminus directus mentalis est cognitio, qua quodvis aliud, nisi eiusdem potentiae cognitionem significat: vocalis est vox eiusmodi cognitionem representans: terminus reflexus mentalis est cognitio, qua intellectus aliquam cognitionem attingit: vocalis est vox talis actus significativa: ita ferme sumitur ex Petro Hispano l. 1. sum. c. 3. Porro eos terminos ita nominari aduerte, per analogiam, ac proportionem cum rebus physicis: quemadmodum enim radius ille dici solet rectus, siue directus à Philosophis, qui sine vlo obstaculo à luminoso recta emicat, ac fere diffundit; reflexus vero, qui in corpus opacum, ac luci imperium incidit, eodemque trahite in seipsum celeri reciprocatione conuertitur: aut sicuti pila à ludente aliquorum projecta, eius impetus motusve est directus, ea vero in proicientem revoluta alicuius obiectis vi, non directus, sed reflexus: ita prout intellectus, aut in alia obiecta intentionaliter fertur, aut in suosmet revertitur actus, terminis directis, vel reflexis uti censetur.

26

Quæres autem primò, an quando intellectus seipsum cognoscit, ea cognitione dicenda sit reflexa? Respondeo cum P. Hurt. disp. 1. sum. sect. 5 §. 25. neutquam: non quia non posset, nam etiam quoties causa aliqua motu lationis, aut irradiationis, aut calefactionis, alove in seipsum reddit, & alicuius occasione obstaculi, quod in aliud esset actura à se patitur, reflexè operari eo ipso dicitur, sed quod ita libatum non est antiquis, quibus in vsu & significatu vocum potissimum standum est, & quos penes arbitriū est, & ius, & norma loquendi. Ceterum latè, & impropriè concedi potest, eam cognitionem esse reflexam: dici etenim solet, & intellectum & voluntatem etiam in se reflectere, quando se hæc amat, ille cognoscit: quæ ratione per amoris in amantem ipsum reflexionem, de qua maior posset esse dubietas, explicitum tamen Plato in Phædone reflexionem echus, quia à concavis solidisque corporibus resonat, ac certatim verba repulsat. Quæres etiam secundò, an cognitione vnius intellectus terminata ad cognitionem alterius sit ob id dicenda reflexa? Negat mag. Sotus lib. 1. Sum. cap. 3. notatione 3. & bene: haud enim ea loquitur est in vsu; haud etiam apta, propterea quod vitalis cognitionis nulla fiat intellectus ad se reuersio, sed potius in functiones alterius recta pergit.

27

Quæres tertid: an quando cognitione aliqua semiplasm cognoscit, aut distinctè & clarè, aut obscurè, & in confuso cum aliis obiectis, appellanda sit eo ipso reflexa? Sotus loco nuper citato negat, in hæc verba: *ille ergo solus conceptus est reflexus, qui obiectum naturæ dependet à presentia alterius conceptus; ut si quodam modo conceptus intuituum alterius*

rius. Item Hurt. vbi suprà his verbis: hec vox (scilicet notitia reflexa) tantum imponitur ad significandam cognitionem de alia cognitione eiusdem potentiae. Oppositum tamen verius est: primò, quia intellectus diuinus reflectit in suos actus: at eos per seipatos, & non per alios realiter distinctos cognoscit, quæ est eius infinitas, simplicitas, & perfectio: similiter ergo nostra cognitione, si quando seipsum attingit, erit eo ipso reflexa: quod autem intellectu diuino non sit neganda reflexio, est in aperto: quoniam ea communiter censetur ingens quædam intellectus ut sic perfectio, & iuxta non paucos ei soli concessum etiam quia is loquendi modus de Deo, & P. Hurtado disp. 10. de anima lect. 4. q. 41. & Soto, ac cæteris scholasticis est valde familiaris. Secundò suaderet id ipsum: quoniam non magis est requisita distinctio ad reflexionem intentionalem, quād ad motum intentionalem, vt sponte sua patet, & physicis exemplis facile potest ostendī: at cognitione nostra intentionaliter fertur ac mouetur ad se, quoties se representat, atque cognoscit, vt etiam aduersarii est in confessio: quidni ergo tum sit intentionaliter reflexa?

C A P V T IV.

Divisio termini in æquiuocum, & uniuocum.

28

Aequiuoca, à quibus auspicatur Aristoteles, sunt quorum nomen est commune, ratio vero substantiae nomini accommodata omnino diuersa, vt canis, qui de sydereo, æquoreo, & latrabilis æquiuoco dicitur, propterea quod singulorum rationes specificas, ac diuersas immediate significet, atque vna comprehendat. Aequiuoca, alia sunt æquiuocantia, cuiusmodi sunt nomina; alia æquiuocata, quales sunt res, qua nominibus subsunt. Rursus æquiuoca alia sunt participantia, qualia sunt ea quæ in ratione æquiuoca, & diuersa conueniunt, alia participata, cuiusmodi est ratio illa diuersa, & æquiuoca quæ à pluribus cum disuertione participatur, veluti obiectum huius actus, canis maritimus, celestis, ac latrabilis: æquiuoca item alia sunt à calu seu fortuitu, cum videlicet vnum æquiuocatum independenter ab alio vocem æquiuocatum participat, vt cernere est in superiori adducta voce, canis, quæ ita sydereum significat, ac si ad significandum terrestrem neutram esset imposta: alia sunt à consilio, cum scilicet vnum æquiuocatum dependenter ab alio vocem æquiuocatum participat, vt videre est in hac voce Philippus, qua secundus, tertius & quartus Hispaniarum Reges appellantur, quartus tamen dependenter à primo, secundo & tertio, atque in eorum memoriam.

Pro definitionis positæ luce, & intelligentia oppones primo: omnis definitio debet esse vera cum constet genere & differentia, ex quibus totum quoddam metaphysice, vnum resultat, æquiuocorum autem definitio vna esse nequit: nulla ergo esse potest, adeoque recienda est superius positæ: quod eorum definitio vna esse nequeat, videtur perspicuum æquiuoca namque sunt, quorum ratio est omnino diuersa, non ergo vnum, se plura sunt, ac per consequens, nec vna poterunt definitione definiri. Huc accedit, Aristotelem 6. top. cap. 2. docere æquiuoca prius esse diuidenda, quam definienda quasi divisionis, non definitionis capacia esse adasserat.

Oppones

29

Oppones secundò Non substantia tantum, sed etiam accidentia & aquiuoca esse possunt: perperam ergo hęc definiuntur, quorum ratio substantiae est omnino diuersa. Oppones tertid. Plura sunt & aquiuoca, quorum ratio, vel nulla est, vel certe omnino eadem: perperam ergo definiuntur, & quorum ratio est omnino diuersa: consequentia liquet: antecedens probatur, quoniam ratio in definitione & aquiuocorum sicut etiam vniuocorum idem pollet ac definitio, teste Aristotele 4. metaph. text. 28. *ratio quam significat nomen est definitio*: quod ipsum docet cap. de substant. & alibi saepatque cum eo D. Damascenus capite 8. dialectic. *Vnuoca prædicatio est*, quando, & nomen, & definitionem ipsius nominis suscipit: ut animal prædicitur de homine, & suscipit homo, & nomen, & definitionem animalis: animal est substantia, animata, sensibilis, sed & homo suscipit definitionem hanc: & substantia enim est homo, & animata, & sensibilis. Aquiuoca autem prædicatio est, quando nomen quidem suscipit, definitionem autem hominis non suscipit: definitio enim hominis animal, rationale, immortale, intellectuum, & discipline susceptibile: imago neque animal est, non enim animata est; neque rationale, neque intellectus, & discipline susceptibile. Contentit etiam Augustinus in categor. cap. 2. paulo à principio: Et quidem sponte sua & per se id patet, nam quarent rationem rei, cur v.g. Petrus est homo, per definitionem, videlicet animal rationale, respondemus. Tum sic, plura sunt & aquiuoca, quorum aut definitio nulla est, aut certe eadem & non diuersa: Petrus siquidem est nomen & aquiuocum respectu huius & illius hominis: at nulla est vtriusque definitio, cum individua prout eiusmodi sint indefinita, aut si definitio hominis in communi ea definiri velis, certe eadem & non diuersa erit vtriusque definitio: substantia item, & accidentis nomine aliquo & aquiuoco significari possunt: magis enim differunt, quam canis marinus, & terrestris, qui tamen vocis & aquiuocationem non respuit, nec vniuocationem expoicunt: at illorum generum, cum supra & generalissima sint, nullum est genus superiorius, per quod possint definiri, adeoque alterum est definitionis incapax. Ex quibus plane conficitur, haud pauca esse & aquiuoca, quorum ratio, aut nulla est, aut certe omnino eadem: quod erat antecedens probandum.

Oppones 4. Non solum nomina sunt & aquiuoca, verum etiam verba, & aliae orationis partes, vt certe datur, in hac dictione, fero, qua quod narratur, & quod portatur & aquiuocè explicamus. Oppones 5. Genus omne & aquiuocum est teste Aristotele 7. phys. text. 31. vbi sub genere latere & aquiuocationes affert: & tamen nomen genericum est commune, & ratio generica ab omnibus speciebus participata omnino eadem, & non diuersa: sustineri ergo nequit & aquiuocorum definitio. Oppones 6. Nomen quatenus tale definitur ab Aristotele lib. 1. de interpr. cap. 2. ac ceteris communiter, *Vox significativa ad placitum sine tempore*, &c. sed nomen & aquiuocum in ordine ad diuersa & aquiuocata diuersas sortitur significationes: diuersum igitur nomen est; ac proinde & aquiuoca non sunt, quorum nomen est commune omnibus, sed diuersum pro diuersitate eorum quae appellat. Oppones 7. & ultimo. In mente est & aquiuocatio; at in ea neutiquam est nomen, vt ex huius constat definitione, qua vox esse asseritur: ergo major, que sola videtur egere probamento, sic sumatur: idcirco est & aquiuocatio in voce, quia hęc plura vt plura significat: sed conceptus etiam mentis plura vt plura significat, & repræfentat.

P. R. Lyncti Philosophia Tom. I.

Ad primum horum Respondeo. Sicut multitudo seu numerus, oppositio, vniuersale, exercitus, domus & alia eiusmodi entia per accidens reuera definiuntur, quantumlibet sint diuersa, vt constabit inferius lib. 9 tract. 2. cap. 3. & tract. 3. cap. 1. ita etiam & aquiuoca definiiri poterunt: Quae definitio vnitatem quidem eorum, quorum ratio est diuersa, neutiquam importabit, secus vnitatem ipsius diuersitatis, prout abstrahitur ab hac & illa, atque ita abstracta in totum quoddam metaphysicum coalescit: hęc autem duo optimè coherent, haud secus atque quod in multitudine v. g. in communi sumpta pluralitate vnitatum exhibeat, non verò ipsius multitudinis, quae respectu huius & illius, neutiquam est diuersa, sed potius vna & eadem. Atque Aristoteles loco citato, aliud, quam aduersarij putant, intendit, videlicet in & aquiuocis prius esse distinguui, seu diuidi, aut diuersa esse quam ab intellectu ita cognosci, ac definiti: quod quis abnuat, cum prima intentio secundam omnium confusu anteuerat?

Ad secundum Respondeo: ratio nomini accommodata in definitione & aquiuocorum non est definitio strictè sumpta sed latè, & prout cum descriptio ne recurrit: nihil autem esse potest, quod descriptio ne aliqua explicari, & ab alio quoquis fecerni non possit, quantumvis supremum aut insimum, genus generalissimum, aut individuum: nec Aristoteles, & Damascenus supra obiecti rationem, & definitionem alio sensu confundunt, quam qui nupet manet insinuatus. Porro definitio, ac ratio per cuius diuersitatem explicuimus & aquiuoca, nec est solus conceptus formalis vt Amonius, Simplicius, Damascenus, & Louanienses censem, nec solus obiectius, prout formalis subest. Quod ita suaderi potest, non est potior ratio, cur subintelligi debeat unus, quam alius in definitione & aquiuocorum: neuter ergo subintelligendus est in ea seorsim, sed vterque iunctim. Ulterius ratio ea ibi subaudita est ea, qua nomini accommodatur, eove significatur: nomen autem vtramque rationem, scilicet formalem, & obiectuum significat.

Ad tertium Respondeo: substantia bifariam accipitur; primò, prout ab accidenti distinguitur, & ita de ea sermo non est in praesentiarum: secundo, quatenus ab accidenti, & eo cui accidit abstrahitur, & quidditatem, seu essentiam significat; quo intellectu eam, met. text. 15. & alibi saep. Aristoteles usurpat: atque ita in definitione & aquiuocorum accipitur, & in accidentia conuenit. Ad quartum Respondeo: nomen in definitione supradicta sumitur pro quavis orationis parte, seu quatenus est notamen, aut nota eorum, que in mente sunt, aut si maius in rebus, vt Boëtius, & Sotus rectè explicant. Ad quintum Respondeo, & aquiuocum duplex esse, scilicet vel physicum, & secundum esse, vel logicum, & secundum rationem, qua ratione etiam vniuocum diuiditur bifariam: Genus ergo est & aquiuocum secundum rem & physicum, eo quod re ipsa eius oratio sit omnino diuersa: Ceterum est vniuocum secundum rationem, & logicum, propterea quod eius ratio, quatenus per intellectum abstracta ab inferiorum discriminibus, omnino sit vna, & eadem: quod & non aliud Aristoteles voluit: porro autem sola & aquiuoca logica, & penes rationem definiuntur in praesenti.

Ad sextum Respondeo primò, nomen pro solo de articulato fono, circumscripta significatione, sumi potest, ac solet, vt expresse docet magnus Albertus hic tract. 1. cap. 2. Quare, cum omnia & aquiuoca eadem voce de articulata denotentur, vnum, & idem

H 3 exit

erit omnium nomen , quantum illudcumque diuer-
fas significaciones sibi vendicet. Deinde respondeo:
tamen si nomen sonum dearticulatum in recto, & velut
subiectum, & in obliquo significacione importet, quod
immerito Albertus ubi supra negauit (id sufficit ut
æquiuocorum idem & commune nomen sit; Quem-
admodum enim idem subiectum triplici candore
affectione dici solet multoties vnum album teste B.
Thoma 1 part quest. 39.art. 3. & 3.part. quest. 3.art.
7. ita vna eademque vox , qualis est æquiuoca,
diuersis significacionibus moraliter info: mata vnum
idemque nomen est cetera, quantumuis ratio no-
minis, tam ipsam vocem, quam eius significationem
cohiebat.

36

Septimum ac postremum argumentum postulat,
vt, quod inter dialecticos multis in locis disputari
confuevit, hic breuiter expediamus , an scilicet in
mente reperiatur æquiuocatio : questio quidem
leuis momenti, & cuius vtraque pars problematicè
defendi potest : atque in primis partem eius nega-
tiuam facile tueri possumus : tum quia in mente
nulla sunt voces ergo nulla æquiuocatio, que voces
formaliter importat : tum etiam , quia in mente di-
uina nulla est æquiuocatio : Deum enim æquiuo-
care ab onus est, & imperfectionem redolet, iuxta
communem loquendi usum : & tamen est in Deo
conceptus , qui cum vnu sit, plura vt plura repræ-
sentent: ergo esto in mente nostra usum veniat, adhuc
æquiuocatione carebit : tum denum, quia ad æqui-
uationem opus est, vt nomen æquiuocum plura
seorsim, & alterum in sensu diuisio alterius significa-
re possit actu secundo : quod certè in voce reperi-
re potest, cuius significatio talis actu secundo ei est ex-
trinseca & accidentalis : quo circa eam mutare, &
modo in huius, modo in alterius notitiam actu du-
cere valet , vt in his propositionibus canis latrat,
canis lucet, non raro contingit : ceterum conceptus
mentis nunc vnu, nunc aliud actu secundo signi-
ficare. ac repræsentare nequit , eo quod repræsentatio
ei sit essentialis : proinde conceptrus mentis nullam
admittit æquiuocationem. Ex his liquet ad ra-
tionem diuersæ partis in argumento septimo su-
rius insinuatam.

37

Affirmativa etiam questionis pars haud est minus
probabilis : atque contra non paucos Thomistas sua-
deri potest, in hunc modum : eo ipso quod vnu real-
iter conceptus plura vt plura repræsentet, is æqui-
vocis center potest, ac debet: etiūmodi conceptus
in mente reperiatur : ergo & æquiuocatio. Minor
fusè ostenderetur in metaphysica lib. 6. tract. 4. cap. 3.
5. 6. & 7. Maior autem hic absque negotio probatur:
siquidem ij conceptus nomen commune dici potest,
& aliunde ratio repræsentata, & significata per illam
est, vt supponimus, omnino diuerfa, ac multiplex: cur
ergo æquiuocus esse nequeat ? antecedens videtur
perspicuum: namque verbum non pro exteriori tan-
tum orationis parte, sed etiam pro quoquis conceptu
expresso mentis a plerisque Theologis, & Philoso-
phis usurpatum: similiter ergo nomen usurpari poterit
pro quoconque mentis nostræ conceptu.

38

Quod autem est à nobis contrà oppositum inter
negatiuam questionis partem tuendam haud est
opero sum diluere. Præterquam enim , quod voces
paulo latius sumptæ significare possint omne ver-
bum, sive interior, sive exterior; sicut ad mentalem
æquiuocationem sufficit: aliud equidem est, æqui-
voca derivari à vocibus , aliud eas essentialiter in-
cludere, nec sine illis vspiam posse consistere: quem-
admodum aliud est lapidem dici , ac duci à lèdendo
pede, aliud quod in laſione pedis sit illius essen-

tia : quæ cum sint , quid est quapropter in mente
quantumvis vocum experti, locum tamen æquiuo-
catione non habeat : Ruris æquiuocari perinde mul-
totes est atque hallucinari, ac diuersis significacio-
nibus aliquius vocis ludificari, atque in errorem ad-
duci : quo sensu Deum summe sapientem, & suapte
natura omniscium non æquiuocari certum est , sed
potius eum qui tale quidpiam Deo auderet affinge-
re : ceterum æquiuocari frequenter quoque signifi-
cat haud aliud, quam conceptum mentis æquiuo-
cum, ac pluribus diuersisque rebus ex æquo repræ-
sentandis intentum : quo intellectu Deum æquiuo-
carí quid habet incommodi ? Tandem, quod nomen
æquiuocum mutabilem habere debeat significacio-
nem, & modo huius obiecti actu secundo , modo
alterius solius ; hoc tametsi probabile sit, negari ta-
men potest satis probabiliter.

39

Alij aduersus mentalem æquiuocationem obii-
ciunt, Nomen æquiuocum oportere supponere, modo
pro vno, modo alio tantum, solas autem voces variare
posse suppositionem , secus vero conceptus
mentis. Parum tamen habet momenti hæc ratio:
nam in hac propositione , homo currit , non minus
conceptus hominis omnes confunduntur, reperientur,
quam vox hominis, eos significat: at vox quantum-
vis eos indiscriminatim significet, modo tamen pro
vno , modo pro alio supponit, videlicet pro Petro, si
is currit, & pro Paulo, si is fit , qui cursum exercet:
conceptus ergo mentis omnes homines nullo co-
rum factò discrimine repræsentans, nihilominus
poterit iam pro vno , iam pro alio supponere, adeo
que perperam hæc suppositionum varietas & alter-
ratio tribuitur solis vocibus : quo autem sensu va-
riato obiecto varietur suppositio , tum vobis, tum
etiam conceptum, constabit inferius lib. 10. inter
discrepantam questionem illam, an veritas, & falsitas
sint essentiales propositioni.

40

Alij æquiuocationem mentale reiciunt , prop-
tereà quod nomen æquiuocum , modò de vno æqui-
vocato, modo de alio prædicari debeat, aut certe pos-
set in huc modù, quod latrat est canis, quod lucet est
canis: at cōceptus mētis plura vt plura repræsentans
non potest, iam prædicari vt quo de vno æquiuocato,
iam de alio; alias plura vt plura de quo quis æquiuo-
cato vt quod prædicari possent, quod falso est , vt
quod maxime. Verum in primis conditio, quam ad
æquiuocationem exposcit argumentum dici non
potest ex definitione æquiuocorum : quamobrem
est in conceptibus similiter atque in vocibus locum
non habeat , atque hoc ex abundanti permittatur
aduersariis, non ob id æquiuocatio omnis est à con-
ceptibus eiencia, aut solarum vobis propria existimanda. Deinde admissa ea conditione, conceptus
mentis plura vt plura disiunctive repræsentans ,
modo de vno modo de alio prædicari potest vt quo,
sic ut res disiunctivè repræsentata modò de vno ,
modò de alio prædicari potest: vt quod: hic igitur con-
ceptus erit æquiuocus.

41

Dices , omnem disiunctionem æquiuocationi
obesse: alias hic terminus disiunctivus, homo , vel
equus effet quid æquiuocum respectu hominis &
equi , quorum tamen comparatione nullam habet
vocem æquiuocam latinum idioma. Contra tamen
primo, quoniam idcirco homo vel equus in æquiuo-
cenis numerari nequit , quia non est vnu nomen
commune, sicut æquiuocorum definitio postulat, sed
plura nomina communia: at conceptus disiunctivus
est vnu & indiuisibilis, eius enim disiunctione, & cum
pluralitate coniuncta diuersitas non supra ipsum,
sed supra rem significatam appellat. Confirmatur, si
ad

ad significandum disiunctiuē hominem, & equum vna quādam vox deſt naretur ab hominibus, ea quidem eſſet æquiuoca futura: vnius ergo & indiuiſibilis conceptus diuiſio eum æquiuocum eſſe permiſſet; antecedens eſt perspicuum; tum quia eſſet nomen commune, & ratio ſignificata omnino diuerſa, quo tantum paſto definiuntur ab omnibus æquiuoca, tum quia non eſſet vox vniuoca, aut analogia, haud enim ratio ei repondens eſſet omnino eadem, haud etiam partim eadem, partim diuerſa: eiusmodi ergo vox eſſet æquiuoca. Quid: quod terminum illum complexum, ac diuiſtiuum, ſcilicet homo, vel equus, aliumq; que uis ſimile æquiuocū dici, nihil habebat incōmodi. Haec tenus de quaſtiucula proposita, iuxta cuius primam ſolutionem responderi debet ad septimum argumentum negata maiori, & iuxta fecondam conceſſa maiori, & negata eius minori: probationes autem maioris ſuperius ſunt dilata: minoris autem probatio colligi etiam potest ex dictis: nomen enim, quod eſt de ratione ac definitione æquiuocorum, vel importat ſolam notam alicuius rei internam externam, vel ſi vocem non certe niſi latius ſumptam, & prout ea verbum mentis oriſque comprehendit: vtrolibet autem modo nomen, ac proinde æquiuocatio in mente noſtra, & quauiſ aibi locum aſſerit.

42 Vniuoca, vt ea tandem aggrediar, ſunt quorum nomen eſt commune, & ratio nomini accommodata omnino eadem, veluti homo, qui vna voce, vnoque conceptu obiectu torum genus humanum repræſentat. Cui definitioni communes ſunt difficultates ferme omnes ſuperioris: quo circa earum multiplex ſolutio à nobis haec tenus adhibita æquam vtrique lucem, & confirmationem aſſert. Vniuoca alia ſunt vniuocantia, alia vniuocata; ruris alia particiپantia, alia participata: quæ etiam diuiſio ex æquiuocorum diuiſione ſatis eſt perspicua.

C A P V T V.

Diuiſio termini in analogum, & de-nominatiuum.

43 **A** Nologa ſunt, quorum nomen eſt commune, ratio vero ſubſtancia nomini accommodata partim ea- dem, partim diuerſa: Cuius omnes particulae ex cap. Superiori conſtant dempta vltima, quam variè varijs explicant, eſto eam cum D. Thom. 1. p. q. 13. art. 5. & Scoto in 1. diſtinct. 3. quaſt. 1. & 3. omnes ad-mittant.

44 Eam ergo identitatem cum diuerſitate coniunctam analogorum propriam primo explicant non nulli, vt diuerſitas ſit eo tenuis, quod in recto impor-tatur, & identitas ſit in eo, quod de obliquo connotatur: qua ratione ſanum analogice ſignificat cauſam efficientem sanitatis, nimirum medicinam, & ſubiectum, ac ſignum sanitatis, videlicet hominem ſanum & colorē ſanum, quia cauſa efficiens, ſubiectum, & ſignum sanitatis, quatenus talia, ſunt diuerſa, sanitas autem ad quam referuntur, ſeu quauiſ de obliquo connotant eſt omnino eadem.

45 Dices: aduersus hanc ſententiam, quam veriſi-mam arbitror: canis æquoreus, & latrabilis in recto dupli-cem rationem important, alteram eandem, & vtrique communem, videlicet animal, alteram diuerſam & vtrique non communem, ſcilicet dupli-cem differentiam animalis: & tamen ratio significa-ta per nomen canis non eſt partim eadem, partim

diuerſa, ſicut ad analogiam oportet: ergo à fortio-ri, vt aiunt, identitas conceptus obliqui, & diuerſitas recti, erit ad analogiam inſufficiens proſuſ. Deinde ſecundò canis æquoreus, & latrabilis eadem connotata ſentiendi de obliquo respiciunt, & ta-men non ſunt analogata, nec respectu eorum no-men analogum canis, led æquiuocum potius: haud igitur ad analogiam identitas alicuius connotati cum diuerſitate recti ſufficiet. Præterea tertio, quid eſt illud vnum & commune connotatum, quod ex obliquo riuit hominis & prati re pieciunt, certe nullum, quamuis igitur ſuperior ſententia locum habeat in analogis attributi, nis, ſecus tamen in eis, quæ vo-cantur proportionis, ſeu proportionalitatis.

46 Repondeo tamen ad primum, & ſecundum, iden-titatem diuerſitate mixtam analogorum propriam talem eſſe debere, qua respectu nominis analogi per le, vt aiunt, & non per accidens ſe gerat, ita vt in impositione nominis ad illam attendatur: id enim color v. g. dicitur ſanus, quia ſignificat sanitatem, qua ſubiectum afficitur, ſanus minime appellan-dus, niſi cum obiecto ſanitatis in eodem termino conuenire: quod idem viſere eſt in aliis analogis. Identitas autem diuerſitate commixta quæ opponi-tur in primo & ſecundo arguento contrario, per accidens ad nomen analogum ſe habet, & in eius inſtitutione ad illam neutri-um attenditur: tametsi enim canis æquoreus cum latribili in ratione anima-lis conueniat, tametsi non ideo canis appellatur, quia ita cum eo conuenit; quinimo ſi per impossi-bile ea conuenientia careret, canisque latrabilis ani-mal non eſſet, adhuc canis æquoreus canis appella-tionem retineret, haud ſecus atque canis lydereus canis appellatur, abſque eo quod in ratione anima-lis congruat cum latribili. Ratio à priori eſt, quia vox canis triplicis ſpeciei, quamuis teorſim ab alia & independenter ab alia ſignificat, cum tamen in nominibus analogis contrarium vſuueniat. Ter-rium, quod nobis obiectum friuolum eſt: doctri-na namque, quam impetit, haud eſt ad analogiam re-qui vnitatem alicuius effectus, ſeu quaſi effectus, quem diuerſa analogata reſpi-ciant, ſed penes ali-qui in obliquo importatum ea non diſferre, ſed po-tius conuenire, quoconque id modo accidat. Ecquis autem non videat, riſus hominis, & riſum prati, quantumuiſ more triplicis ſani vnum quendam ter-minum à ſe diſtinctum minime intueantur, penes obliquum tametsi aliquod conſentire: riſus enim pra-ti dicitur eius viriditas quodammodo ſimilis riſui humano: hoc autem connotatum, per quod explicati ſolet riſus prati, commune eſt vtrique analogato: minus priuili quidem, properea quod ab illo impor-tetur in obliquo, & magis priuili, quia cum eo realiter identificatur, tametsi alterum ſit in recto, & alterum in obliquo, vt dictum.

47 Alij ſecundo, & ſatis probabilitate eam diuerſitatem cū identitate coniunctam in eo collocant, quod nomini analogo ex primā inſtitutione duplex conceptus repondeat, qui ex obiecto ſignificato ſit partim idem, partim diuerſus: quando enim homi-nis ridere dicitur, ſolius hominis concipitur riſus: cum vero pratum ridere, tum riſus hominis, nec non etiam prati ſimil concipiuntur; perinde enim eſt dicere, pratum ridet, ac pratum ad modum homi-nis ridens viret: at duplex ille conceptus huic voci riſus respondens, ex obiecto ſignificato eſt partim idem, partim diuerſus, eo quod alter obiectum alterius, & aliud reprætentet; ac proinde ab eo ex obiecto inadæquatè diſtinguitur, quæ enim inadæquatè ſunt diſtincta, hęc ſunt partim eadem,

partim diuersa. Hæc explicatio locum habet, non tantum quando analogia est proportionis, cuiusmodi est ea, quæ interuenit inter visum hominis, & prati, sed etiam vbi est attributionis: sanum enim, cum de homine dicitur, haud alium conceptum elicit, aut supponit, quam quo representatur hominis sanitas inhaerere: cum vero de ceteris analogatis dicitur, ei respondet conceptus representans tum illud prius, tum etiam aliud amplius: perinde siquidem est, medicinam dici sanam, atque causare sanitatem in homine, ac facere ut ei inhaeret: perinde etiam est, colore dici sanum, atque hominis sanitatem significare. Porro autem huic sententia perspicue fuit B. Thomas 1. p. q. 13. art. 10. vbi hanc vocem, *Deus de Deo vero & falso analogice dici* oblationem proxime traditam docet; *manifestum est*, inquiens, *quod alia & alia est significatio nominis, ed una illarum significatio clauditur in significacionibus aliis: unde manifestum est quod analogie dicitur.* Ceterum animaduertendum est, vt sustineri possit hæc analogia expositio, identitatem ac diuersitatem utriusque conceptus modò explicatam, eam esse debere, quæ respectu nominis analogici ex primâ eius institutione per se & non per accidens se habeat; alias canis erit vox analogâ, intuitu latrabilis, & æquorei: siquidem duplex conceptus ei respondens est partim idem partim diuersus: idem, quatenus utique fertur in animali; diuersus, quatenus in differentias animalis utriusque eam proprias contendit.

48

Tertia huius identitatis cum diuersitate coniuncta explicatio, eaque satis verisimilis adiici potest; qua sic habet. Ratio nomini analogo accommodata bifariam accipit, specificatiuè nim rūm, & reduplicatiuè: atque in primo sensu est diuersa, in secundo vero eadem; quare est partim eadem, partim diuersa. Quod in primo sensu sit diuersa, perspicuum est: nā & lētitia humana, & lētitia prati huic voci, *rīsus*, accōmodatæ admodū sunt diuersæ: quod vero in secundo sensu sit eadē, constat: quia ratio nomini accōmodata reduplicatiuè sumpta est ipsa accommodatio, & impositio nominis: (nam perinde est rationem nomini accommodari, ac nomen rationi imponi) accommodatio autem & impositio huius vocalæ, *rīsu*, est vna, & eadem, non diuersa, & multiplex, cum ex impositione hominum solam lētitiam humanam significet, & ad lētitiam prati significandam vsu tantum, & consuetudine sit translatâ. Confirmatur, & illustratur: ratio accommodata huic voci, *animal*, & est obiectuè vna eademque, ut perspicuum, & ipsa accommodatio etiam est eadem, cum in illa ratione vna, & abstracta non sit aliud, & aliud, in quod diuersa illa accommodatio, & impositio recidat: quamobrem eiusmodi ratio omnino eadem erit, & tam specificatiuè, quam reduplicatiuè. Ratio autem accommodata huic voci, *canis*, est diuersa, & obiectuè multiplex, vt certo certius, & ipsa accommodatio, & impositio est etiam diuersa, cum cani sydereo independenter ab æquoreo, & è contrario ea sit vox imposita, & accommodata: quapropter ratio substantiæ per eiusmodi nomen representata, eive accommodata erit prorsus eadem, ac tum in sensu specificatiuè, tum etiam in eo qui reduplicatiuè dici consuevit. Ceterum ratio huic voci, *rīsu*, accommodata est diuersa, & obiectuè multiplex, & accommodatio, seu impositio est eadem ed quod eiusmodi vocala vni tantum imposta sit, ad alterum vero translata; nomen ergo analogum mediat inter æquiuocum & vnuocum, & alterius identitatem, alterius diuersitatem participat.

Quarto, idem explicari potest, ac dici, rationem analogam esse diuersam, eo quod obiectuè multiplex sit, in quo cum ratione æquiuoca conuenit, & esse eandem, eo quod similis & proportionalis sit: similitudo enim, ac proportio teste Arist. s. metaph. & alibi sàpè vñitas quædam, & identitas est. Exemplo rem declaro: Ritus hominis, & ritus prati obiectuè diuersi sunt, cum alter propriè, alter impropriè tales sint, qua maior excogitari nequit me indicare diuersitas: similes autem, & proportionales sunt, quoniam, sicut se habet ritus hominis ad hominem, ita se habet ritus, seu ritus prati ad pratum, & uterque proportionaliter rectam dispositionem intrinsecam exprimit; quamobrem ratio huic voci ritus accommodata partim est eadem, partimque diuersa. Par conditio est sanitas respectu eius, quod causat, eiusque, quod recipit, & eius demum, quod significat sanitatem: cù enim subiectu, causa, & signum sanitatis longè diuersa sint, sanguine dicatur impropriè de medicamento, & colore sanitatis causantibus, & significatiibus, ac proprie de solo eius subiecto, nec miru quando sanum est id solum, quod habet sanitatem, sicut album id, quod albedinem habet; tamen quemadmodum se habet subiectum sanitatis eam recipiendo, ita etiam signum, & causa eam significando, aut operando. Quem explicandi modum vocis ethymon confirmat; siquidem analogia Græcis idem significat, quod latinis proportio, & comparatio, ac similitudo, ut notat Cicero lib. de vniuersitate. Porro diuersitas analogorum propria iis omnino intrinseca est, & similitudo omnino extrinseca, cum immediate versetur inter proportiones, & ex eis immediate dimanet in analogata, quæ proportionem proportionum servant. Nec oblitus, quod etiam inter significata nominis æquiuoci reperiatur eiusmodi proportio, & quod, sicut se habet canis latrabis ad rationem animalis, ita etiam se habeat canis æquoreus ad rationem animalis, nam hæc proportio inter æquiuocata per accidens est, nec in impositione nominis ad eam attenditur: secus vero se gerit ea, quæ visitur inter analogata: proinde ratio nomini analogo accommodata, & vi illius per se significata erit ex parte eadem, non vero ratio nomini æquiuoco subiecta, eiusque vi representata: Quod autem ea proportio inter significata nominis vnuoci reperiatur, analogiam non arguit; ed quod non sit cum diuersitate coniuncta.

49

Denique idem facilius explicari potest, si omnis ratio analogia ab analogatis suis abstracti possit, vt abstracti posse ostendemus inferius contra plerosque, aut certe complures authores. Etenim huic voci, ens, ex. g. triplex conceptus obiectus respondet, videlicet ens reale, ens rationis, ens ab utroque præciso: & quivis horum conceptuum est partim idem cum quoquis alio, partimque ab eo diuersus: ergo ratio nomini analogo accommodata erit, partim eadem, partim diuersa: minor est in perspicuo: quoniam ratio entis abstracta à reali, & rationis distinguitur ab alterutro inadæquate, sicut animal ab homine, & equo; ac proinde cum utroque est partim eadem, partim diuersa: rufus ens reale, & rationis cum conceptu illo abstracto, partim idem, partimque diuersum erit è conuerso: tandem ens reale est diuersum ab ente rationis, & è contrario, & est etiam idem alterutrum cum alio in tertio, quod abstractum, & utriusque conueniens representatur entis vocabulo. Ceterum nomini vnuoco vñus solum conceptus obiectuus, æquiuoco vero multiplex adæquate distinctus respondet; ac proinde identitas hæc cum diuersitate, & diuersitate

51 sitas cum identitate coniuncta analogorum erit propria, & æquiuocis, ac vniuocis neutriquam communis. Corroboratur, & illustratur amplius: significata vocis analogæ, partim eodem conceptu formalí, partim diversis repræsentantur; eodem conceptu, cum vnum à ceteris duobus abstrahitur; diuerſo, cum alterum, prout distinctum ab altero concipitur: ergo ratio nomini analogo accommodata est, partim eadem, partim diuersa. Atqui significata nominis vnuocu vno, eodemque conceputu formalí, & eius, quod est æquiuocum multiplici, & omnino diuerso repræsentatur.

Analogia, in analogata, & analogantia, participata, & participantia dissecari possunt, vt ex diuis superius liquet. Secundo, & communiter in analogia attributionis, & proportionis. Analogia attributionis est, qua plura eidem nomini accommodata ad terminum obiectiu vnum referuntur, siue attribuuntur, qua ratione homo sanus, medicina sana, & color sanus dicit consuevit, facta scilicet relatione, & habito respectu ad eandem sanitatem, quam homo suscipit, medicina efficit, & color indicat. Analogia proportionis est, qua nomen significat proportionaliter plura, non vero attributa, & relata ad eundum terminum, vt risus respectu risus humani, & pratorum, qui sane ad eundem terminum strictè non referuntur: si enim ad aliquem maximè ad risum hominis: at risus pratorum ad hunc non referunt verè, & propriè, sed impropriè, & proportionaliter, nec etiam risus humanus verè ad eum refertur, cum nihil possit verè ad seipsum referri. Quamvis autem proportio iuxta vim Græci nominis superius à nobis insinuatam ex Cicerone, cui etiam contentit Fabius lib. I. institut. cap. 6. August. in categoriis cap. 2. S.Thomas I.p.q.13. art. 5. & qu. 2. de verit. art. 11. communis sit omni analogia: ceterum egestas non minum fecit, vt ad secundam analogia speciem significandam, & à priori distinguendam applicaretur. Atque vita latinis est in vnu.

52 Aduersus definitionem analogorum objicies, ea non distingui ab æquiuocis, at eam distinctionem illorum definitio, & identitas cum diuersitate coniuncta à nobis multifariam explicata intendit: perperam ergo sunt definita. Quod ab æquiuocis non distinguuntur, suadebis: tum, quia Aristoteles hic adduxit in exemplum æquiuocorum animal respectu veri, & effigiati; quod tamen esse analogum comparatione eorum est certo certius, tum, quia I. elenchorum cap. 6. docet, ens esse æquiuocum: ex eius æquiuocatio alia esse nequit, nisi quadam eius analogia: tum tertio, quia in praesenti nullam facit mentionem analogorum, ac tantum de vnuocis, & æquiuocis questionem instituit, quod argumento esse potest eum sub æquiuocis analogia fuisse complexum, atque hec ad illa reuocasse.

53 Hac propter analogia ab æquiuocis distincta negant quidam recentiores, quibus fauet Auecenna apud Auerroem eo libro, qui inscribitur destrucción destructionis disp. 7. dub. 5. Sed immerito, quæ enim hoc capit, que præcedenti disputata à nobis, ea latum inter utraque disserim coniunctum; dummodo propter, & strictè usurpentur æquiuoca, prout videlicet perinde sunt, atque ea, quorum ratio est omnino diuersa: Sin autem sumantur impropriæ, ac prout sunt, quorum ratio est diuersa, siue sit ex parte eadem, siue secus; ita quidem ea comprehendere analogia haud est dubitandum. Hoc autem sensu dixit Aristoteles animal esse æquiuocum intuitu veri & pieti, hoc docuit ens esse æquiuocum com-

paratione substantiæ, & accidentis; hoc analogia sub æquiuocis comprehendit, & una eademque opera utraque explicuit. Atque totam hanc solutionem breui perstrinxit D.Thomas I.p.q.13. art. 10. ad 4. animal de animali vero, & de picto non dicitur pure æquiuoce. Sed philosophus (afferens æquiuocationem animalis respectu utriusque) largo modo accipit aquiuoca, secundum quod includant in se analogia; quia & ens, quod analogie dicitur, aliquando dicitur aquiuoce predicari de diuersis predicationis.

54 Obiici secundo cum aliis aduersus definitionem analogorum, vntæ analogia sub æquiuocis non comprehendantur saltem è conuerso æquiuoca aliqua comprehendendi oportere sub analogis, atque ab his indistincta esse debere: hoc autem posterius non minus absurdum videtur, quam illud prius: Quod tamen sequatur, hac ratione probabis: æquiuoca, alia sunt à casu, & fortuitu, alia à consilio, vt superius vnu, vtque docent Simplicius, Boëtius & Amonius in praesenti, Auerroës in epitome log. cap. 2. Porphyrius interrog. 16. Conimbr. in prædicam. q. 1. a. 1. Auerfa q. 15. log. lect. 1. Titelm. l. 2. c. 3. August. in categor. cap. 2. & Arist. ipse 1. ethicorum cap. 6. at æquiuoca à consilio non possunt non esse analogia: hæc enim ita instituta sunt, vt vnum eorum prius, & independenter ab alio nomen participet, aliud vero posterius, & dependenter à priori, ac propter proportionem cum illo, aut quandam ad illud attributionem: risus siquidem hominis talis dicitur ex primæa vocis institutione, pratum verò non dicitur ridere, nisi facta translatione vocis, & ob proportionem cum risu humano: homo similiter sanus appellatur primariò, medicus verò, & color secundario, & vi cuiusdam attributionis ad sanitatem hominis, vt suprà declaratum est semel atque iterum. At hoc modo se habent æquiuoca à consilio v. g. Philippus primus Hispaniarum Rex ita dictus est primò & per se ac sine ordine ad alium priorem eius nominis: Ceteri vero sequentes propter similitudinem cum priori, aut per attributionem ad illum, atque vt significant eum, eiusque memoriam conferuent: huiusmodi ergo æquiuoca sunt analogia. Rursus, nullum nomen videtur magis æquiuocum quam canis, cuius propterea exemplo cum ceteris omnibus dialecticis ad æquiuocationem explanandum supra sumus vñi: sed nomen canis est analogum: sicut enim propter similitudinem quandam, & proportionem quam habet viriditas prati cum risu ac latitia hominis, ei nomen risus est impositum, adeoque illud analogice participat, ita etiam videtur nomen canis de sydereo, & latrabi analoga dici quandoquidem est impositum sydere vi cuiusdam similitudinis cum cane latrabi, & quia instar illius mordet corpora nimio calore, eaque morbis afflittat; nec non forte quoniam illius celeritatem, cursumque per inane volans imitatur quodam modo. Ad quæ alludit Manilius lib. 1. Astronom. c. 4.

Subequitur rapido contenta canicula cursu,

Quia nullum terris violentius aduenit astrum.

Et inferius eodem lib. cap. 7. de istomet sydere, ac Zodiaco circulo per illud, aliisque gradiente ac in metiopsum reuertente

Perque pedes primos cernicem transit, & vrsa,

Quam septem stelle primam iam sole remoto

Producunt, nigra præbentem lumina nocti,

Et Geminis Cancrum dirimit stringique fla-

grantem

Ore canem.

Ceterum longè verius, ac probabilius est, æquiuoca

uoca omnia propriè sumpta nihil cum analogis habere commercij, & ab eis haud paruo interstitio dissita esse. Ad primam rationem contrariam dicendum est, & equiuoca à consilio esse impropriè & equiuoca; quamobrem non esse absurdum, si sint analogia hæc enim à solis & equiuocis strictè sumptis distincta volumus. Secundo dici potest, satis verisimilem esse sententiam eorum, qui apud Auersem supra qu. 15. log. s. i. docent, ne & equiuoca à consilio confundenda esse cum analogis, propterea quod hæc fundamentū habeant in habitudine aliqua terum ipfaram, earumque proportione, aut attributione, illa vero in affectu aliquo imponentis, veluti cum quis filium suum vocat Ioannem, aut quia ita vult Baptistam Christi honorari, colique, aut quia desiderat ita memoriam suam ad posteros transmittere.

56

Ad secundam rationem oppositam dicendum est, nomen canis duplicum habere significationem, alteram poëticam, & vulgarem, à syderis, animalisque latrabilis proportione ac similitudine deriuatam: Poëtae enim, & cum eis vulgus delectatur valde metaphoris, translatisque verbis: aliam philosophicam, quam tum animal latrabile, tum etiam sydus sine villa altrinsecus dependentia significat: Philosophi siquidem, cum agnoscant quantum sit perfectionis in eo sydere, quanta, & quam latè diffusa vis operandi, haud curant de proportione, quam habet cum cane latribili, ac proinde nullo illius respectu habito ita sydus nomine canis exprimit, ac si nullum esset animal latrabile, nullave supradicti syderis cum eo proporcio. Aliter, & fortasse magis ex vero, responderi potest, proportionem illam syderis, unde dicti dies caniculares cum cane latribili occasione præbuisse, vt vocetur vulgo canis: ceterum nomine canis, haudquam eam significari, sed solam formam essentialiem eius syderis prout distinguitur à cane latribili, habetque sua prædicta quidditatia ab illius independentia, & dissimilia prorsus. At ex adverso proportio illa, quam habet viriditas prati cum risu humano, significatur immediatè, ac per se hoc voce, *risu*, quoties pratum dicitur ridere; necnon etiā attributio illa medici, & coloris ad sanitatem hominis vocabulo *sani*, cum medicus, & color appellatur *sanus*: ex quibus fit, rationem substantię significatam nomine risus, ac sani esse partim eandem, partim diuersam, sicut ad analogiam oportet, secus vero rationem significatam nomine canis. Atque hinc etiam emergit alia ratio, quapropter & equiuoca à consilio non sint propriè loquendo analogia, ut superius statutum est, velut non minus probabile quā eius contrarium: licet enim respectus vnius analogati à consilio ad aliud occasionem præbuerit, vt unum vulgo fortatur nomen alterius, vtque vnu homo v. g. vocetur Philippus, sicut aliis se prior: ceterum respectus ille haud significatur nomine analogovtrique communis, nec perinde est Philippus, qui nunc sceptrum tenet Hispaniarum, atque Rex, seu Monarcha conservans memoriam aliorum eiusdem nominis, quamvis reuera eam ita conseruet: at perinde est risus prati ac eius viriditas, prout habens proportionem cum risu humano: & sanum medici & coloris iuxta est cum signo, aut causa sanitatis.

57

Confirmatur & declaratur superior doctrina. De ratione, & genio nominis analogi est, vt de uno analogato dicatur propriè, & de alio impropriè, vtve forma per illud significata vni insit propriè & intrinsecè, & alteri impropriè, & extrinsecè. Ita quod attinet ad analogiam proportionis omnes: quoad eam vero quæ dicitur attributionis, Fonseca, Tolet. Masius, Iacob. Pavesius, Aversa, & alii complures.

Quin etiam B. Thomas i. p. q. 16. art. 6. ita de vtraque analogia indiscriminatum sentit, & vtramque complectitur his verbis: quando aliquid dicitur analogice de multis, illud inuenitur secundum propriam rationem in uno eorum tantum, a quo alia denominantur. Tum sic canis caelestis est propriè canis, non minus, quam terrestris: ced enim aliud eius proprium nomen? cum tamen risus prati haud sit propriè risus, sed viror: & sanitas coloris, ac medici, haud sit propriè sed sola attributio ad sanitatem veram, & humanam: magis ergo est, vt nomen canis sit & equiuocum, quam analogum. Si quis tamen contrarium verius esse contendat, idque ei largiamur vltro; nihil equidem exinde sequetur aduersus dicta: nec enim propterea timendum est, ne defint alia nomina strictè & equiuoca, & ab analogis distincta, eiusmodi est gallus respectu galli gallinacei, & Galliarū accolare: & similia non pauca. Atque hæc de analogis.

Porrò denominatiū sunt, que ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu. Contra quam definitionem Aristotelicam, & communem obiici solet. Album est denominatiū ab albedine sed ei non conuenit præfata definitio: ergo, &c. Minorem probant nonnulli primū: album ab albedine solo casu non differt, sicut album ab albo, in ablutione casu sumpto, diffidet; cum significet formam, & subiectum, qua tamen non significantur per albedinem. Secundū alij: album, & albedo sunt in nominandi casu: ergo casu non differunt. Tertiū alij: album pro formalī sumptum est albedo: ergo ab ea formaliter sumptum ne casu discriminatur. Quartū quidam alij, eandem probant minorem: album & albedo, si differrent casu, maximè, quia in eandem syllabam caderent, ac definerent: at hæc ratio nulla est: alias musica adiectiū sumpta, ac supponens pro fœmina eius artis perita, ab ipsam arte substantiū sumpta neutiquam foret denominatiū.

Rursus obiici conuenit aduersus eam definitiōnem illam nec conuenit denominatiō reali, nec nominali, seu, quod perinde, nec rei concreta, nec nomini concreto, aut si maus, nec denominatiō denominato, nec denominatiō denominanti: nulli ergo definitio conuenit. Consequentia est perspicua. Probatur antecedens quoad primam partem: denominatiū realia, seu res concreta casus non habent: ergo casu non differunt, ac per consequens nec solo casu, prout definitio expicit. Quoad secundam partem probatur idem antecedens: *fortis* est denominatiū à fortitudine: & tamen illud nomen, *fortis*, non deriuatur, nec appellationem habet à fortitudine, sed è conuerso fortitudo à dativo, *forti*, aliqua ei adiectio facta. Insuper Aristoteles eodem tenore definit denominatiū, atque vniuoca, & & equiuoca: sed definitum in definitione vniuocorum, & & equiuocorum sunt non nomina, sed res in recto, prout nomina connotat, vt sponte sua perspicuum: similiter ergo de denominatiis philosophandum. Præterea nō appellatur, aut, quod instar est, nullam habet appellationē, sed sola res: ergo nomini concreto, seu denominatiō denominanti ea definitio non conuenit.

Cæterū hæc argumenta non vrgent admodum. Ad primum eorum respondeo, sermonem non esse Aristoteli de casu grammatico, de quo tamen prior obiectio tota procedit, sed de casu dialektico, quo forma aliqua super aliud cadit, illudque afficit, & ei quasi adiacet: qua ratione album proculdubio ab albedine casu diffidet: quoniam album importat albedinem subiecto inherenter, illudque sufficientem; albedo autem ab inherentia præscindit: quo circa huiusmodi accidentis ab omni subiecto etiam accidentario

58

59

60

dentario veluti liberatum, & nec materiae, nec etiam quantitati inexistent, neutquam esset album, esset tamen albedo, vt certo certius.

61 Ad secundum respondeo, denominatiua realia, seu res concretas impræsentiarum definiri (vt contraria non paucos Nominalium persuadet secunda pars secundæ obiectionis, ac triplex ratio in ea breuiter insinuata) atqui eiusmodi denominatiua, seu concreta casu Dialectico ab abstractis differre. Deinde, tametsi de casu grammatico sermo esset, adhuc denominatiua realia tali casu differre possent ab abstractis: sicut enim vnus ab alio solo nomine differre dicitur sensis v. g. à gladio: non quod nomine constet, nomeny sit, cum non sit oratio, nec orationis pars, sed, quod nomine significetur: ita pariter denominatiua realia, seu res concretæ ab abstractis differre poterunt, solo casu: non quo consent, sed quo significantur. Sed de abstractis, & concretis (à quibus denominatiua vix differre arbitramur) plura tract. sequenti.

TRACTATVS III.

De aliis speciebus veritatis simplificationis sive termini.

CAPVT I.

Terminus in communi vltreius quintupliciter diffecatur.

I N primis autem diffecari solet in concretum, & abstractum. Concretus est qui rem instar compositi significat: veluti homo, albus, nullus: qui termini exprimant totum quoddam ex humanitate, & subsistentia, ex subiecto & albedine, ex nullitate, & re qua nulla asterrit: abstractus est, qui rem instar partis significat: veluti humanitas, albedo, & nullitas; qui termini partem quandam hominis, albi, nullius, aut quasi partem significant propter tallem. Quæ definitio colludit cum ea, quam tradunt Fons. lib. 1. cap. 23. & Cardinal. Toletus lib. 2. cap. 13.

2 Obiiciunt aduersus eam Recentiores: Deus est terminus concretus, sicut Deitas abstractus: nihilominus non significat compositum, propterea quod Deus ob infinitam simplicitatem ac perfectionem suam ab omni compositione sit alienus. Confirmant primo, quoniam corpus simplex, possibile saltem est: ut est terminus concretus: hic ergo compositum non significat. Confirmant secundo, humanitas significat essentiam hominis adæquatè sumptam: ut ea constat corpore & anima; humanitas igitur significat, rem compositam; cum tamen neutquam sit terminus concretus, sed abstractus.

Respondeo, Deus ex subsistentia diuina virtualiter intrinsecè componitur. Deinde saltē ratione nostra, seu virtualiter extrinsecè componitur ex duabus formalitatibus, quarum penes alteram cum subsistentia creata, & penes alteram cum natura creata conuenit; hæc autem compositione, cum sit præcisè secundum quid talis, sicut & illa prior, inde est ut neutra in Deo imperfectionem arguat ullam. Demum estò Deus tum virtualiter intrinsecè, tum

etiam virtualiter extrinsecè sit indistinctus & simplex: tamen ea vox eum per modum compositi significat: haud secus atque eum concipimus velut corporeum, quin re aut ratione, corporeus sit: Ex quo ad primam confirmationem liquet. Ad secundam fere eodem modo respondeo: aliud est significare rem compositam, aliud eam significare per modum compositi: item in eodem conceptu reperitur interdum ratio partis, & totius, & voce aliqua exprimi potest magis ratio partis, quam totius: proinde ea vox, *humanitas*, est terminus abstractus, non concretus, qualicet compositum actotum quoddam exprimat, magis tamen in eo rationem partis quam totius exprimit; & ita compositum non per modum compositi, sed partis significat. Sic vox, *rationale*, in homine magis vim discursuam quam sensitivam exprimit, quamquam vtramque quodammodo indigit.

In hac divisione animaduertendum est, concreta alia esse substantialia, cuiusmodi sunt homo, Angelus; alia accidentalia, vt albus, niger; alia realia, vt quodlibet horum; alia rationis solius, qualia sunt composita ex genere & differentia: alia demum merè vocalia, veluti ens respectu entitatis, res respectu realitatis.

Præterea diuidi solet terminus in connotatiuum, & absolutum: absolutus est, qui significat rem instar per se stantis, vt homo; connotatiuum est, qui eam significat per modum alteri adiacentis, vt albus. Obiiciunt primo contra vtramque definitionem: homo significat humanitatem supposito adiacentem, & non per se stantem, & tamen est terminus absolutus, non connotatius. Secundo vbiatio, duratio, albedo, & similes notiones significant rem alteri adiacentem, videlicet formam accidentalem, de cuius conceptu est accidere, seu adiacere, nihilominus non sunt termini connotatiui: demum negatio, carentia priuatio, non significant rem, ac proinde nec rem per se stantem, cum tamen termini aboluti censeantur.

Ad primum, & secundum argumentum respondeo: aliud est significare rem alteri adiacentem, aliud rem per modum alteri adiacentis: siue quod iuxta est, longe diuersa sunt, significare rem alteri adiacentem ex parte obiecti, & eam significare ex parte modi: sicut diuersa sunt cognoscere animal ex parte obiecti, quod fit secundum aliquos per actum repondentem huic voci, rationale, & illud cognoscere ex parte modi, quod neutquam fit eo actu, vt paulò supra in simili dictum: notiones ergo adductæ in prima, & secunda obiectione priori modo significant, non posteriori, posterior autem significatio est propria termini connotatiui, & ideo ex notiōnē ita sunt termini absoluti, vt significatiōnē propriam, & genuinam termini connotatiui minimè fortiantur. Ad tertium argumentum respondeo, non in definitione termini absoluti, & etiam connotatiui latè suini, qua ratione non entia complectitur.

Ex dictis colligitur primo, omnia nomina substantiua, eriam ea Pater, Dominus, Rex, & similia esse terminos absolutos; in quo ferme solus Fonseca lib. 1. cap. 24. dissentit. Constat secundo, omnia nomina adiectiva propter talia esse terminos connotatiui, id quod est, & ex ethymo vocis, & nostra definitione, & communī consensu perspicuum. Constat tertio contra nonnullos recentiores, adiectiva neutraliter & substantiū sūpta esse terminos absolutos, siquidē à connotatione & adiectione omni absoluta sūt, alias adiective sūmerētur, cōtra quā supponitur. Constat

7 Constat quartò, terminum absolutum malè definitum à Villalpando lib. I. cap. 5. eum qui non sumit denominationem ab alio : tum quia definitio concepitibus positius compingi, si potest debet : tum quia homo est terminus absolutus, cum tamen ab humilitate denominationem sumat. Constat quintò, non melius à Soto cap. 10. lect. 1. terminum absolutum definitum esse, eum qui prater suum materiale nihil aliud adiacere, vel non adiacere significat : quia perperam omni termino absolute materiale attribuit, cum Deus, & Angelus eo careant : ceterum ita ea definitio explicari potest, ut eadem sit cum nostra, & ita solo obscuritatis vitio laborat. Constat sextò, perperam etiam definitum ab Hurtado disp. I. sum. lect. 9. terminum absolutum, eum qui se solo est perfectè significatius. Primo, quia omnis terminus est se solo perfectè significatius, siquidem se solo significat omne id, ad quod significandum ab hominibus impositum est, quo pacto agens illud perfectè agit, quod producit totum effectum, ad quem producendum ab auctore natura destinatur : secundo, quoniam ideo albus iuxta ipsum non est perfectè significatius, quia eo nomine auditu hæret auscultans, nec quiescit, donec an sit Petrus, an Paulus, aut alter compierat: ast auditu hac voce homo idem vsu venit; & audiens, quis sit in particulari, anxius explorat: homo igitur in hoc sensu non est perfectè significatius, cum tamen sit terminus absolutus.

Insuper diuidi conuenit terminus in categorematicum, & syncategorematicum ; ille est, qui prædicationem se solo in recto claudere potest, ut homo, albus, quorum alteruter in propositione, vel subiectum, vel certè prædicatum directum esse potest: hic est, qui alter in propositione collocari postulat, ut omnis, nullus, quorum neuter in propositione subiici aut prædicari directè se solo potest; quibus addi uniuersum aliasque particulas orationis videlicet aduerbia, coniunctiones, interiectiones, & similia. Hæc definitio vtriusque termini cum vocum ethymo bello colludit; nam categoria, latine prædicatio est, quare terminus syncategorematicus sonat eum, qui simul cum alio extremo directo in prædicatione collocatur, & categorematicus, qui sine alterius adminiculo in prædicatione directè ponitur: Item duplex ea definitio colludit etiam cum duabus à B. Thoma I. part. quæst. 3. art. 3. traditis dicitur autem (inquit ille) dictio categorematica, que absolutè ponit rem significatam circa aliquod suppositum, ut albus circa hominem, cum dicitur homo albus, & paulò infirè, dictio verò syncategorematica dicitur, que importat ordinem prædicati ad subiectum, sicut hac dictio omnis, vel nulla. Equid autem est ponere rem significatam circa aliquod suppositum, nisi rem aliquam exprimere, quæ de alia possit se sola prædicari directè, aut quæ se sola possit alteri in propositione directè subiici ? equid etiam est importare ordinem prædicati ad subiectum, nisi id dumtaxat repræsentare, quod se solo nequeat esse directè prædicatum, aut subiectum propositionis, sed potius modus quidam & ordo unius ad aliud. Huc etiam recidunt definitiores Soti I. part. introduct. cap. 8. notab. I. & fermè Toleti lib. I. cap. 12. iuxta quos terminus categorematicus est, qui significat aliquid, vel aliqua; & syncategorematicus, qui significat solum aliqualiter.

8 Obiicies primò, hæc vox syncategorematicus est terminus syncategorematicus, ut perspicuum videatur: se sola propositionem directè claudit, ut certe est in hac, aliquis terminus est syncategorematicus. Respondeo distincta maiori: est terminus

syncategorematicus in actu signato, non vero in actu exercito, sicut hæc vox, signum naturale, in actu signato, est signum naturale, cum tamen in actu exercito sit signum arbitratum, & quod aiunt, ad placitum. Obiicies secundò ex P. Hurtado disp. I. lect. 10. omnia nomina substantia sunt categoriata, & adiectua syncategorematata: at iuxta nostram definitionem etiam adiectua sunt categoriata; ergo vitiosa. Maior, quæ sola probationis indiga est, hunc in modum suadetur: syncategorematicus idem est, ac consignificatius teste Calepino, Nebrillensi, & aliis: sed consignificare omnibus adiectuiis commune est, nimurum quæ simul cum substantiis significant, eisque adiacent. Respondeo, omnia nomina adiectua syncategorematata non sunt: tum quia omnes logici syncategorematata aliter usurpat, vt ipse, quo cum dispuo, fatetur: at in vsu vocum communis consuetudo potissimum spectanda: tum quia syncategorema est consignificatiuum, & categorrema se solo significatiuum, vt vltro damus: sed nomina adiectua per se significatiua sunt dialecticæ, & non præcisè simul cum alio, cum in propositione queant per se & sine adminiculo alterius prædicari, ut constat in hac homo est albus: tum tertio, quia eadem vox eodemque terminata modo, nequit esse iam nomen substantiuum, iam adiectiuum: at eadem vox potest esse interdum categorrema, interdum syncategorema, vt colligitur ex D. Thoma supra I. part. quæst. 1. art. 3. & certe est in hac voce solus, quæ in ista propositione, Deus est solus, categorrema est, in hac vero, Deus solus est eternus, syncategorema est, & ob id prior propositione est falsa, secus vero posterior.

Obiicies tertio, ex eodem citata disp. I. lect. 10. hæc pronomina omnis, nullum, aliquis, & similia, syncategorematata sunt, & tamen possunt se solis propositionem directè claudere, & eius integrum prædicatum esse, ut videre est in his; homo confusè cognitus est aliquis; carentia omniæ rei est nullus, aut nullum; Deus & creatura sunt omnia. Respondeo, in prima propositione subauditur homo: in secunda, ens: alias falsa esset, quod inde constat, quia si dicas carentia est nullum ens, aut etiam non ens, propositionem falsam haud dubie proferes: subintelligitur ergo præcisè ens, secluso quidem non ente: eadem ratione coniunci potest in tercia subaudiri ens, aut quid eiunmodi sumptum in plurali. Quocirca nullum eorum pronominum interius, sive in mente est se solo prædicatum vlliis propositionis, esto exterius, & in voce tale sit, quod solum adducta exempla persuadent.

Obiicies quartò, ex Arriaga disp. I. lect. 4. nomina substantia, qua omnium confessione sunt categoriata, possunt in propositione directè subiici, & prædicari: pronomina vero illa, omnis, nullus, &c. quæ iuxta omnes sunt syncategorematata, nec possunt directè subiici, nec prædicari: at nomina adiectua media sunt inter hæc & illa, siquidem subiici nequeunt, prædicari possunt, vtique se solis: erunt igitur partim categorematica, & partim syncategorematica, ac proinde perperam diuiditur terminus in categorematicum, & syncategematicum, cum alterius in vtrinque medium, & penes aliquid cum altervtro similem diuidi eum oportet. Respondeo, nomina adiectua media quidem sunt inter substantia & pronomina, verum nomina substantia sola non sunt categoriata, ut aperte probatum est paulo superius: vnde nomina adiectua inter categoriata, & syncategorematata non mediant, ut obiectio contendit. Itaque syncategorema, quocunque sit, nega

negationem quandam virtualiter includit, quæ velut malignantis naturæ illud à ratione subiecti & prædicati in recto excludit: nomen autem adiectivum saltem prædicatum directum se solo esse vallet, quamvis non subiectum, atque adeò syncategorema esse non sustinet. Vtriusque signum est, quod prolata hac propositione, *albus est homo*, particula, *albus*, censetur esse prædicatum, non subiectum, quia non hoc sed illud esse potest, nullo alio in mente subintellecito: Cæterum prolata hac propositione, *albus est homo*, particula, *albus*, à nomine censetur rationem prædicati obtinere in mente interius, aut ea propositio huic æquipollere, *homo est albus*, quia nimis *albus* est terminus syncategorematicus, adeòque nequit unquam esse se solo in intellectu nostro subiectum, aut prædicatum, sed semper in consilio alterius, quod etiā taceatur exterius, tamen intus necessariò subauditum: cùm ergo alio subauditum possit esse ex quo se subiectum, seu prædicatum, non est quamobrem subiectum non remaneat ut voces externe præferunt, sonantque.

11 Ultimò obiicies; in hac propositione *nullum est animal, quod non vivat*, particula illa, *nullum*, subiicitur se solo, & tamen est syncategorema: quod etiam visere est in hac prædicatione, *nullus est Deus non trinus*. Respondeo, in neutra propositione adductum syncategorema se solo subiici: nam prima æquipollet huic in mente, *nullum animal est non vivens*; secunda huic, *nullus Deus est non trinus*.

12 Ex his quæ hue usque differuimus, perspicue colligitur, tres divisiones termini proximè posits affines quidem esse, cæterum inuicem discrepare, qua in re hallucinatus est, quantum arbitror, P. Hurt. disp. 10. sum. sect. 10. vbi duas posteriores confundit & Mag. Sotus lib. 1. sum. cap. 1. not. 3. vbi primam & secundam haud distinguunt; siquidem terminus categorematicus significat omnia nomina substantiua, & adiectiua, vt homo, albus: terminus absolutus tantum substantiua omnia, vt homo, albedo: terminus abstractus tantum aliqua substantiua, vt albedo, humanitas: quare terminus categorematicus est superior absolutu, & absolutus abstractu, quia nullus terminus est absolutus, qui non fit categorematicus, & nullus abstractus, qui non fit absolutus; cum tamen è conuerso plures termini sint categorematici, qui non sint absoluti, & plures absoluti, qui non sint abstracti: quo pacto, animal v.g. est superius homine, eo quod nullus homo non fit animal, non tamen è conuerso.

13 Idem ordo superioris & inferioris, sed tamen inversus, reperitur inter tria reliqua membra diuidentia præmissis opposita: nam terminus concretus, nomina substantiua, & etiam adiectiua complectitur, vt homo, albus: connotatiu sola nomina adiectiua, vt albus, tuber; syncategorematicus sola pronomina adiectiua, & similes particulas, vt omnis, nullus: unde terminus concretus est superior connotatiuo, & connotatiu syncategorematico: quocirca iure merito in idem caput has tres divisiones coniecimus, vt earum differentiatione, conuenientia, & ordo, per iuxta-positionem melius appareat.

14 Recta quoque doctrinæ methodus postulat, vt hic etiam breuiter discutatur celebris illa divisione termini in rectum, & obliquum. Illud dicitur importari in recto, quod nominandi casu, qui rectus est, repræsentatur; in obliquo vero, quod cæteris casibus significatur. Non me lateat aliquos recentiores censere, illud in recto importari, quod cognitione directiua amoris, aut odij seu vi cuius res amari, aut odio

haberi possit, repræsentatur, & importari in obliquo, quidquid etsus repræsentatur. Hæc tamen doctrina mihi non placet; primo quia sensio belluina rem velut appetibilem repræsentat: alt illam nec in recto, nec in obliquo exprimit, cum belluæ omnis dearticulationis recta, & obliquæ sint incapaces: secundo, quoniam hic actus, *magno diuina bonitatis*, summam & infinitam bonitatem verè repræsentat; cur ergo ad eius amorem dirigere nequeat, quantumvis eam in obliquo repræsentet: tertio, quia repræsentari in obliquo est indirectè cognosci, & repræsentari in recto est directè cognosci: at indirecta cognitio qua aliquid in alio cognoscitur amorem, & odium regulat, alias beati non possent creature in Deo cognitas amare; ergo etiam indirecta cognitio quæ casui indirecte, & obliquo responderet, amorem & odium regularē poterit. Quartò, quoniam fieri aliquando potest, & solet, ut cognitio rem in obliquo repræsentans clarior sit, atque perspicacior, ea quæ illius bonitatem in recto exprimit, ut si assertas, *pater amici est mihi ignotus*; ita enim si res habeat veluti assertur, bonitas obliquè repræsentata clarius, & dilucidius apparet, quam bonitas in recto cognita: hæc ergo si amorem excitat, à fortiori illa. Quinto tandem: verbum eandem habet vim elicitam amoris, & odij per quocunque tempus sit coniugatum, & sine ponatur in praesenti, à quo eius incipit coniugatio, sine in præterito, sine in futuro: quo circé ut bona, aut mala praesentia nos delectant, vel angunt, sic etiam præterita nobis placent, aut dispiacent, sic & futura timemus, aut peramus: similiter ergo nomen, seu ponatur in recto, à quo eius incipit declinatio, sine in aliquo obliquo, eadem tamen vi affectum amoris aut odij accendet. Alij censem, id importari in recto, quod ex cognitionis quam terminat subiectum, & prædicatum propositionis esse potest; in obliquo vero, quod nec subiectu potest, nec prædicari. Cæterum supra tract. 2. cap. 1. n. 10. satis probatum manet, casus obliquos subiici & prædicari in consilio rectorum: quo hic sentiendi modus corruit.

Tandem diduci solet, terminus in specificatiu, & reduplicatiu: hic exprimitur huiusmodi particulis, prout, in quantum, ut, quatenus, & similibus; ille vero, quavis voce ab eiusmodi parciulis absoluta: hic significat non tantum quod res ita se habeat, sed quod penes eam sit causa & ratio, cur ita se habeat: ille vero effectum, non vero causam: exemplum huius sit; *album in quantum album immediatè dissipat visum*: exemplum illius; *album immediatè disgregat visum*: nam in priori propositione album sumitur reduplicatiu, in posteriori vero specificatiu. Quod autem ait P. Hurt. initio log. §. 2. eas particulas recidere in has, formaliter ac materialiter, mihi omnino haud placet: tum quia, in hac propositione *album in quantum album est compositum ex subiecto & albedine*, album non magis sumitur formaliter quam materialiter, imo utroque modo: at sumitur potius reduplicatiu, quam specificatiu: tum etiam, quia accipi reduplicatiu, & tamen nihil denotatur ei conuenire ratione alicuius formæ, sed potius ratione, sui prout omnem formam natura anteuerit: fortassis tamen Pater Hurt. nomine formæ solam intelligit causam, aut rationem, cur ita sit aliquid, quamvis exemplum, quo virutur, albedinis de vera for-

ma , actuvè in subiecto recepto , eum loqui indicet.

C A P V T II.

Quid qualibet concreta importent , & quo pacto?

16

Quod attinet ad concreta accidentalia , siue intrinseca, siue extrinseca, vt v.g. album, nigrum, genus, speciem &c. ea quidem importare semper in recto subiectum & in obliquo formam, docent Aureol. in 1. dist. 4. q. 1. art. 4. Auicenna 2. p. log. cap. de proprio Hurt. disp. 6. de an. f. 4. §. 38. & disp. 9. met. lect. 3. num. 28. Arriaga disp. 1. sum. f. 9. num. 262. & 66. Idem tradunt Fonseca lib. 5. met. cap. 7. q. 5. lect. 4. & Sotus q. vnic. de gen. art. 2. quibus in locis ambo, tametsi concreta accidentalia pro formalis, adeoque magis principaliter censeant significari, ac nominari penes formam , quam penes subiectum; ceterum eorum nomina pro hoc supponere non pro illa, seu, quod perinde est, hoc non verò formam esse, id de quo dicitur quodlibet concretum, & quod dicitur dicto omni conc. eo, ac per consequens subiectum solummodo importari ab eis in recto adasserunt. In eadem sententia est Capreolus in 1. sent. dist. 4. art. 1. ad 2. his verbis, *Licet album, & albedo idem significant, tamen album copulat subiectum; significat enim albedinem in concretione ad illud, & subiectum dicit in recto, & ideo supponit pro illo, & non pro albedine, albedo autem significat eandem formam sine tali concretione, sed per modum substantiae, ut dictum fuit supra, & ideo album non predicatur de albedine, nec è contraria.*

17

Cæterum concreta accidentalia, quæ eacunque sint importare semper in recto formam, & non nisi in obliquo subiectum, aliquorum est sententia: quæ etiam tribui solet Caietano, Scoto, & asseclis: At vero eiusmodi concreta aliquando importare in recto solam formam, aliquando subiectum censem alij, quos suppressis nominibus refert supra Hurtadus disp. 6. de an. lect. 4. idem etiam innuit Auerfa q. 23. log. lect. 3. §. addi potest. Ita de concretis accidentalibus specificatiuè, & absolutè sumptis alij, aliique authores: ea autem reduplicatiuè sumpta importare in recto formam solam docent plerique: at subiectum simul, & formam quamvis pauci, sed tamen aliqui.

18

Rursus quod attinet ad significationem nominum, concreta accidentalia, quatenus talia, significari magis principaliter penes formam, & minus principaliter, solumque insinuatiti penes subiectum, docent Auerroës lib. 5. met. comment. 14. Alexander Alensis ibidem, Albertus Magnus etiam lib. 5. met. tract. 1. cap. 11. Capreolus supra in 1. dist. 4. q. 1. & 2. Durandus in 1. dist. 34. q. 2. Gregorius in primum dist. 8. q. 2. art. 4. Item B. Thom. lib. 5. met. lect. 9. his verbis, nec est verum quod Auicenna dicit, quod predicata, quæ sunt in generibus accidentis principaliter significat substantiam, & posterioris accidentis, sicut hoc quod dico album, vel musicum: nam album ut in predicationis dicitur, solam qualitatem significat, consignificat autem hoc nomen album subiectum ex consequenti, in quantum significat albedinem per modum accidentis, unde oportet quod ex consequenti includat in sua ratione subiectum; nam accidentis esse est inesse, albedo enim et si significat accidentis, non tamen per modum accidentis, sed per modum substantiae, unde nullo modo consignificat substantiam, si autem

principaliter significaret subiectum, tunc predicata accidentalia non ponarentur à philosopho sub ente secundum se sed sub ente secundum accidentis: nam hoc totum, quod est homo albus, est ens secundum accidentis. B. Thomam Caietanum, & eius factionis authores alij communiter sequuntur. Sed Auicenna, Hurt. & Aureol. locis citatis malunt, concreta accidentalia importare subiectum velut magis principale significatum, & formam velut minus principale: Alij autem indicant, utrumque ex aequo significari, & neutrum eveniens alteri anterendum. At Fonseca relato illo cap. 7. lib. 5. metaph. quæst. 5. sect. 4. distinguunt inter concreta accidentalia arte facta, & ea quæ sunt naturalia: atque hæc docet principalius significari penes formam, quam penes subiectum, illa vero quoad utrumque ex aequo, & formaliter, neutrume insinuatiti, & secundaria ratione.

19

Denique, quod spectat ad rationem intrinsecam vel extrinsecam cuiuslibet concreti accidentalis, plerique authores significant, omne concretum accidentalē importare intrinsecè, ac per identitatem realem tam formam, quam subiectum: Cæterum Rubius in prædicam. cap. 4. q. 2. à num. 1. 5. tradit bifariam sumi posse, & solere concretum accidentale: primum prout est unum per accidentis, & ex rebus ad diuersa spectantibus prædicamenta coalescens, & ita importare formam; & subiectum v.g. albedinem & parietem, intrinsecè quidem, & per identitatem veram: secundo prout est unum per se, vniuersaliter duntaxat prædicamenti, & sic importare intrinsecè & identice solam formam accidentalem, eiusque unionem cum subiecto, hoc vero tantum extrinsecè, & connotatiuè, ac velut quid ab eo reliter adaequatè distinctum.

20

Hæc autorum sententia de concreto accidentalē. Quod autem attinet ad concretum substantiale, quale v.g. correspondet huic voci, homo, aliqui, in quibus P. Arriaga disp. 2. summul. lect. 9. docent, in suppositis purè creatis inuolui solam naturam in recto, & subsistentiam in obliquo; at in Christo modò subsistentiam inuolui in recto, & naturam in obliquo, interdum etiam vice versa, hanc in recto, & illam in obliquo. Alij verò, inter quos P. Vasq. 1. part. disp. 130. cap. 3. num. 3. putant concreta substantialia his respondentia nominibus, Deus, homo, quidam homo, importare in recto solam naturam, & in obliquo subsistentiam: à contrario verò se habere concreta his subiecta vocabulis, Petrus, Paulus, Persona, Pater æternus, eius Filius, aut Spiritus sanctus. Sed alij ex quibus videtur esse Auerfa quæst. 23. log. lect. 3. existimant omnia concreta substantialia, importare in recto seu directè tam naturam, quam subsistentiam.

21

Porrò quod spectat ad significationem nominum, concreta substantialia expressius, & distinctius, adeoque magis principaliter significari quoad naturam, si sint his subiecta vocabulis, homo, Deus, hic homo, alij que id genus: si autem istis, persona, suppositum, Pater æternus, Filius, &c. quod solam subsistentiam ita significari, tuerint Vasquez & Auerfa locis citatis, ac ceteri ferme authores: dixi, ferme; quoniam aliqui Thomistæ cum Capreolo in 1. dist. 4. q. 1. art. 1. conclus. 5. docent omne concretum substantiale significari principaliter, & distinctè quoad solam naturam, nec nisi secundario & implicitè quoad subsistentiam. Tandem Scolastici quos viderim, ferè omnes in ea sunt sententia: vt putent concretum omne substantiale importare intrinsecè, & identice tam naturam, quam subsistentiam, & neutram extrinsecè, ac tantum connotatiuè.

C A P .

C A P V T III.

Quid nobis inter tot authorum placita videatur probabilius.

Asso primo: concreta accidentalia sive intrinseca, sive extrinseca, specificatiue sumpta, quandoque subiectum in recto, & formam in obliquo, quandoque è contrario formam in recto, & subiectum in obliquo; interdum etiam ex æquo subiectum & formam in recto, & interdum in obliquo utrumque important. Probatur assertio penes primam eius partem: quia hæc propositio vera est, *album est dulce*: sed hæc propositio, *albedo subiecti est dulcedo illius*, aut hæc, *albedo & subiectum est dulcedo neutram esse possunt vera*: album ergo in priori propositione, quia specificatiue sumitur, albedinem in recto nec ex parte nec ex toto importat; alioqui prior illa propositio sequentibus æquipolleret, & omnes tres falsæ essent. Probatur assertio quoad secundam eius partem: quoniam hæc propositio, *album immediate disgregat visum*, vera est, album ergo, quatenus in ea sumitur, neutram dicit in recto subiectum, alias est falsa, cum subiectum nequeat immediatè visum dissipare. Item hæc propositio est vera, *album distinguuntur formaliter à dulci*; at non nisi quia in mente æquivalat huic, *forma albi distinguuntur à forma dulcis*; sicut ergo in hac posteriori album infert in recto solam formam, ita & in illa priori, à qua nequaquam est distincta posterior, si non quod sonat exterius, species, sed magis quod intus representatur. Rursus, subiectum & prædicatum propositionis sunt concreta accidentalia ex obiecto quod subiicitur, & prædicatur, & forma intentionalis, sive cognitione merito cuius ei conuenit subiici, ac prædicari: sed subiectum & prædicatum aliquando important in recto solam formam, sive cognitionem, cum forma intentionalis, sive cognitione quatenus talis subiectum, & prædicatum iuxta plerosque dialekticos strictissime dici consueuerit; quod si qui relationem aliquam fictitiam ex nostra cognitione refluam malint esse subiectum aut prædicarum formale, redit idem argumentum, vt expediti constabit. Probatur eadem assertio quoad tertiam partem: nam hæc propositio, *album est compositum quoddam ex substantia, & accidenti*, est vera; at interius & in mente nostra est eadem cum hac, *albedo & subiectum inuicem unita sunt compositum quoddam ex substantia, & accidenti*: quidni enim? sicut ergo prior terminus huius posterioris propositionis importat in recto tam formam, quam subiectum, ita similiter & prior terminus illius prioris propositionis videlicet album. Deinde hæc præpositio, *album partim est idem cum dulci, partim ab eo distinetum*, verissima est; ergo quia album importat in recto subiectum, quod est idem cum subiecto dulcedinis, nec non albedinem, quæ scilicet sola distinguuntur à dulci penes eius formam. Iam suadetur postrema assertio nostræ pars hac propositione modali; *hominem esse album est possibile*, ubi album tam subiectum, quam albedinem in obliquo haud dubie inuehit.

Asso secundo, concreta accidentalia, sive intrinseca, sive extrinseca, reduplicatiue sumpta, modo solam formam, modo subiectum solum in recto includunt, nonnunquam etiam utrumque in recto,

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

nonnunquam utrumque in obliquo. Probatur assertio quoad primam & secundam partem, quoniam hæc propositio reduplicatiua, *album in quantum album disgregat visum*, plane vera est: at vera esse non posset, si album, quatenus in ea sumitur, inuolueret in recto subiectum, id enim enim esset subiectum in quantum tale disgregare visum, siue esse rationem disgregandi visum, quod nequit non esse falsum: album ergo, propterea reduplicatiuam subiectum, non subiectum, adeoque isolam formam in recto importat. Rursus hæc propositio, *obiectum in quantum obiectum directè terminat cognitionem*, verissima est: falsa autem esset, si obiectum importaret in recto cognitionem, cum hæc nequeat se ipsam directè terminare, imo ne reflexe iuxta non paucos. Idem clarus cernere est in hac propositione de Deo prolatâ, *obiectum primarium visionis beatifica prout tale est simpliciter infinitum*: quæ quidem vera est, cum nihil aliud reipæ adstruit, quam Deum, ut simpliciter & in omni genere infinitum, visioni beatificæ obiici, ab eaque representari: at vera non esset, si visio importaretur in recto, quippe quæ tantum est infinita secundum quid, & in aliquo genere.

Tertia eiusdem assertionis pars suadetur, hunc in modum: hæc propositio, *album in quantum album est compositum quoddam*, vera est; at vera non esset, si album in quantum album esset intrinsecè, & essentialiter, vel sola albedo, vel solum subiectum: ergo est utrumque intrinsecè, & quidditatè: quidni ergo in recto: nam imprimis, si est utrumque, id est albedo, & subiectum, sane utrumque in recto de eo prædicatur, ergo & propterea est subiectum & huic voci album in quantum respondet etiam poterit utrumque in recto includere: deinde album specificatiue sumptum utramque partem intrinsecè, & essentialiter includit, ita etiam in recto: similiter ergo reduplicatiue sumptum, ut priore modo, sic etiam posteriori utramque completestur: præterea authores relati cap. præcedenti, ac negotiantes album v. g. reduplicatiue sumptum aliud quidpiam importare in recto præter solam albedinem, docent etiam hanc tantum, non vero subiectum esse intrinsecè, & essentialiter album in quantum album, & reduplicatiuem cadere supra solam formam, & nullo modo supra id in quo recipitur: quapropter, nisi fallor, satis efficaciter impugnati manent arguento proximè facto. Cuius vis amplius ita declaratur, & confirmatur: album in quantum album, si esset sola albedo, concretum in quantum concretum esset abstractum, & compositum in quantum compositum esset quid simplex, quorum tamen alterutrum est plane ridiculum. Denique eiusdem assertio postrema pars probatur hac propositione modali, *album in quantum album reduplicatiue sumi necesse est*; ubi utramque albi partem reduplicatiuam subiectam in obliquo id est in accusandi casu sumptum, quis non videat?

Superiores assertiones quo d singulas earum partes haec tenus probatae, vñā modò corroborantur, & illustrantur: v. g. albū inuoluit subiectum, & albedinem à parte rei, & neutrū in recto, aut in obliquo: nec enim nisi beneficio intellectus ea alterutro modo importare potest; opus siquidem intellectus est conceptum rei talem esse, ut nominandi casui, aut alijs respondet: at in eo conceptu situm est, aliquid dici in recto, aut in obliquo: tūm sic, album igitur modò subiectum, modò formam, modo utrumque, & modo neutrū in recto poterit importare: probo consequiam, quia dici in recto tam est de-

24

25

I 2 nomina

nominatio extrinseca quam cognosci : sicut ergo intellectus solum subiectum sine forma , aut hanc sine illo , aut neutrum , vel utrumque potest , ac solet cognoscere , ita similiter alterutrum sine alio , aut ambo simul , aut neutrum in recto inuehit , prout nimis res tulerit . Ad hoc , intellectus reduplicare potest supra omne id , quod concretum accidentale inuoluit , eo modo quo id inuoluit ; at qui omnes , & singulas partes nunc in recto , nunc in obliquo , & in utroque , aut etiam in neutro importat ; quous ergo modo supra illas intellectus reduplicare potest , sicut ei integrum est , quilibet illas modo cognoscere , ac proinde concretum accidentale reduplicatiū sumptum &c.

26

Affero tertio : nomina accidentium naturalium concreta , videlicet album , nigrum , dulce , amarum , & similia magis principaliter significant formam , quam subiectum : suadetur assertio , quoniam significare est exprimere , eiusmodi autem nomina magis exprimunt formam quam subiectum , ut per se patet ; audita namque hac voce , *album* , in albedinis notitia illuc deuenimus , ignari prorsus quoniam sit eius subiectum , an scilicet homo , vel equus , vel paries , aliudque quidpiam . Secundo , quoniam ea nomina non significant subiectum , nisi ut affectum accidentali forma , ac prout ei subiciet , illud ergo non secundum se , ac praedicata sibi intrinseca sumptum denotat ex principali , sed duntaxat prout extrinsecus denominatum à forma , sive penes hanc solam . Denique id colligitur ex Arist . lib . 7 . metaph . cap . 5 . vbi ait , accidentia concreta , de quibus est sermo , definiri , & explicari per additamenta subiectorum ; illorum ergo definitiones seu voces manifestatius clarissim , & explicitius , adeoque magis principaliter additamenta , sive formas superuenientes , quam , subiecta quibus superueniunt , significant .

27

Affero quarto : nomina concreta accidentium artificialium , cuiusmodi sunt nauis , serra , domus , vestis , statua , annulus , ex æquo significant principaliiter subiectum saltem in genere aliquo particulari , & formam : hanc quia eam exprimunt , ut sponte sua liquet ; illud eadem scilicet de causa ; nam audita hac voce , *nauis* , cuiusnam sit materiei confessim percipimus , quod nimis lignea , & apta ad mare transmittendum , eiusque superanda pericula : item audita hac voce , *annulus* , quod illius materia sit solida , infelixis , & ex auro vel argento , aliave simili . Rursus lignea nauis est simpliciter , & propriè talis , quæ vero est alterius materia , v.g. papyracea , haud est nauis nisi secundum quid , & impropriè , sicut homo pictus , aut fictus exclusus tantum metaphorice rationem hominis obtinet : utraque ergo nauis , quæ nimis est ex ligno , & quæ ex papiro , aliave materia ad navigandum inepta , non vniuocè sed analogicè conuenientiat si nauis vocabulum haud exprimeret vna materiam pta alia , nullamque principaliter significaret , sed solam formam nauticam ; profecto quemadmodum omnia alba , albive formam habentia vniuocè consentiunt : quia scilicet eam solam velut principale significatum important : ita pariter naues omnes , & quæcunque formam artificialiem omnibus communem haberent , rationem nauis vniuocè participant : quod tamen ex dictis esse constat absurdum . Tandem Sacraenta nouæ legis , ut certam formam , sic etiam certam , & destinatam materiam sensibile sibi definitur : eorum ergo nomina ex æquo utramque principaliter significant .

28

Affero quintum : concreta accidentalia semper intrinsecè , & identicè important subiectum , formam , & utriusque unionem . Probatur primò : quoniam

si album v. g. esset intrinsecè , & quidditatue sola forma albedinis terminata proprio inherentia , sive vniōis modo , non vero tam albedo , quam subiectū , & utriusque vniō : sanè hæc propositio esset vera : albedo est simpliciter alba , sive album quid : sicut hæc est vera : albedo est forma albedinis terminata modo vniōis , sive inherentia : consequens autem est omnino falsum , vt ostendetur in metaph . cum de prædicatore habitus erit sermo : interim satis esto præter Aureolum , Capreolum , & ceteros scholasticos id sentire Dionysium cap . 2 . de diuinis nominib . & B. Thomam quest . 20 . de verit . art . 9 . ad 3 his verbis : *albedo facit album , quoniam ipsa non sit alba , sed est , quo aliquid est album* . Secundò : quia humanitas , aut , quod iuxta est , humana natura nequit vñquam ita sumi , ut sit intrinsecè , & quidditatue sola forma substantialis hominis , nimis anima rationalis terminata proprio vniōis modo ; nec materia nisi ad summum connotatiū , & veluti extrinsecè , vt aduersus Platonicos Peripateticos omnes tradunt ; pari ergo ratione album , sive natura albi , vel , ut alij loquuntur , albedeneitas nequit ita sumi , ut sit intrinsecè , & quidditatue sola albedo , eiusque vniō cum subiecto ; non vero hoc , nisi tantum extrinsecè , & connotatiū . Tertiò : totum integrale , sive continuum nunquam ita potest accipi , ut sit intrinsecè , & identice tantum altera pars , eiusque vniō continua : quoniam necesse est , ut sit utraque pars ; homo , v.g. caput , cor , pedes , & reliqua membra ; equus similiter , &c , pari ergo ratione in præsenti totum accidentale , non continuum , sed penetratum , haud erit intrinsecè & identicè altera tantum pars , eiusque vniō penetrativus ; sed necessario debet esse utraque . Quartò , tandem : totum , sive concretum per accidens , album v. g. haud est vñquam intrinsecè , & quidditatue solum subiectum cum modo receptionis , eius scilicet , qua albedinem suscepit : similiter ergo nunquam poterit esse sola albedo terminat i modo inherentia .

29

Affero sexto : concretum substantiale , cuiusmodi est homo , aliudque suppositum importat semper in recto solam subsistentiam , nec nisi in obliquo naturam , sive partes substanciales , ex quibus tanquam earum totalitas resultat . Hæc assertio quod attinet ad suppositum purè creatum , satis perspicua est in nostris principiis : quum enim in iis simus , ut arbitremur , suppositum omne purè creatum inuolueret . intrinsecè , & identice solam subsistentiam , sive totalitatem partium , has vero sive naturam , veluti extrinsecè , & connotatiū , qui fieri potest , ut vñllum eiusmodi suppositum dicat in recto naturam , à qua prorsus distinguitur , & non potius solam subsistentiam , in qua præcisè consistit . Quod vero spectat ad suppositum ratione supposititatis increatum , & ratione natura creatum , nempe Christum , superior nostra assertio suadetur ex hac propositione : *bis homo , qui est Christus est Deus* : æquivalet enim huic ; subsistentia habens naturam humanam Christi est subsistentia terminans in eo naturam etiam diuinam .

30

Affero septimo : concretum substantiale , de quo fuit sermo proximè suprà ; interdum significatur magis principaliter quoad naturam , ut cum dicitur homo , equus , Deus ; aliquando vero magis principaliter quoad subsistentiam , ut cum dicitur persona , suppositum , hypostasis . Prior pars suadetur , quoniam expressius denotatur per priora vocabula natura , quam subsistentia ; audita enim hac voce , *homo* , ut aliis supersedeam , quoniam sit natura ei subiecta , seu per eam significata , statim percipimus , non tamē quæ

quænam substantia, nec magis an sit diuina, quam humana, aut etiā Angelica. Posterior pars assertionis nostræ probatur: quoniam ex voces, persona, suppositū, hypothasis saltem in genere exprimunt substantiā: hoc autem sufficit, ut eius sint principaliter significatiæ, cum sint ipsæ ex primæa impositione sua tantum genericae: alioqui etiam hæc vox generalis, ens scilicet, non significabit principaliter obiectuum ens, utpote quod tantum in genere sumptum indigit. Hinc quoque liquet, cur nam hæc vox, album, non significet principaliter subiectum abolutè, ac moraliiter loquendo, licet illud in genere exprimat, nimirum quia non est notio generica vi sue impositionis, sed potius specifica. Octauo tandem asserto, concretum substantiale, si sit ordinis purè creati, intrinsece, & identice importat solam substantiam, sive totalitatem partium, ex quibus coalescit: sive autem sit ordinis ex parte increati, veluti hic homo, qui est Christus; sanè involuit intrinsece, ac per identitatēm non solum substantiam, sed etiam naturam, id est, corpus, & animam; quorum alterum atque alterum, & à nobis paulò superius insinuata sunt, & vberius ostendentur in physica libro 2. tractat. 8. cap. 7.

C A P V T I V .

Aduersus doctrinam capitinis precedentis quædam argumenta soluta.

31 **O**bici in primis potest, contrà primam partem nostræ assertionis primæ: album, si inuolueret in recto subiectum, cui inhæret albedo, & hanc in obliquo, illud dicendum potius fore substantiam, quam accidens; cum subiectum sit substantia, & forma albedinis accidens: at hoc, quod sequitur, est absurdum, & manifeste falsum: hæc enim prædicatio, homo est albus, vel quid album, eit iuxta omnes quinti prædicabilis sive a cidentis. Respondeo subiectum secundum se sumptum esse substantiam; at prout albedini subiecto & vnum cum ea facit, esse accidens: parum autem refert, quod albedinem ex obliquo importet huiusmodi vnum totumve per accidens: tum quia denominatio sequitur debiliorem partem, quounque modo eam includat totum, & est minus principaliter, ut cernere est in homine, qui dicitur corporeus à materia, quam non tam principaliter, ac animam spiritualem includit: tum etiam, quia album inuoluit albedinem, tametsi in obliquo, at veluti formam: hoc autem satis est, ut eam principalius complectatur.

32 Obici deinde potest contrà secundam eiusdem assertionis nostræ partem, hanc propositionem semper esse veram, albedo unita subiecto est abstractum quoddam, non concretum: at hanc propositionem, album est abstractum non vero concretum, nunquam esse veram: nunquam ergo album est idem quod albedo unita subiecto: idem autem esset, si quando albedinem in recto, & subiectum in obliquo importaret. Respondeo, maiorem argumenti esse fallam: esto enim albedo secundum se sumpta, atque ut dialektici loquuntur à sequenti illa particula, unita subiecto, distracta, sit abstractum quoddam, & non concretum; at est concretum seorsum ab ea distinctione, & prout contrahitur per eiusmodi particulam: quo circa haud recte infertur in consequenti propositione, quod album nunquam sit albedo unita subiecto, eamque in recto nunquam importet.

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

Opponi etiam potest aduersus tertiam, & quartam eiusdem assertionis nostræ partem; aliter formam, aliterque subiectum in albo, v.g. includi, ut per se, ac sponte sua claret: quū ergo fieri potest, ut ambas partes ex æquo includat in recto, aut ambas in obliquo: hoc enim est, eas non diuerso, sed eodem modo inuolueret. Verū in promptu est responsio, satis scilicet esse, si album alteram partem velut formam, & alteram velut subiectum cohibeat, ut eas diuerso complectatur modo, quantumvis ambas in recto, aut in obliquo inuoluet; nec vero tantam eiē diuersitatem includenda vtriusque, ut inclusio vnius in ratione albi, cum alterius inclusione nullatenus conueniat. Denique propositiones superius à nobis adductæ, nimirum, album est dulce, album immediate disagregat visum, album est compositum ex substantia, & accidenti, hominem esse album non repugnat, hæc inquam propositiones, aliaeque similes, in præsenti materia communiter solent obiici: At procedunt duntaxat aduersus eos, qui existimant album semper includere in recto subiectum, & in obliquo formam, aut è conuerso; secus verò contrà nostram assertionem, cuius potius singulas partes apprimè confirmant, ut eas recolenti constabit.

Obiicies etiam contra primam, & tertiam secundæ assertionis nostræ partem: reduplicatiæ & formaliter in idem recidunt, ac nihil inuicem discrepant; omnis ergo reduplicatio cadit supra solam formam: non ergo supra solum subiectum, aut supra subiectū simul, & formam. Sed respondeo, antecedens esse falsum, ut liquet ex dictis ad capitinis primi finem. Obiicies secundo aduersus easdem secundæ assertionis nostræ partes: cum dicitur, album, v.g. in quantum album, reduplicatio pertinet ad id, quod directè & expresse significatur albi vocabulo (cuiusvis autem alterius concreti reduplicatiæ umpsi pars est ratio) at quod eo nomine expresse significatur, atque distinctè, est sola albedo, subiectum verò haud nisi confusè & implicitè, ut per se patet, ac superius est ostensum: eam ergo non vero subiectum, aut ex parte, aut ex toto sumptum spectare debet reduplicatio. Respondeo, cum intellectum nec lateat ea pars, quam indistinctè, & implicitè significat vox concreta, nec ea quam distinctè & explicatè liberum ei esse supra alteritram reduplicare, aut supra vtramque, nec ad vnam potius quam ad aliam reduplicatiuam referri vocalam oportere. Contra primam, & ultimam eius assertionis partem nullum est argumentum, quod sit ponderis alicuius.

Argumentaberis ergo contrà tertiam assertionem nostram: id significat principaliter hæc vox, *album*, de quo verificatur esse album, sive pro quo ea supponit, & accipitur: haud enim credere par est vocem ullam accipi, nisi pro suo principali significato: atqui album supponit, & accipitur pro subiecto non pro forma, ut cum dicitur album est dulce, aut Petrus est albus, sive album quidam, ergo, &c. Sed nego maiorem, cum Fonseca & Capreolo locis superius citatis: primum, quia vt tract. seq. constabit, suppositio vocis, eiusque significatio haud sunt omnino idem quid, sed aliud, aliudque: cur ergo vox significet principaliter, id pro quo principaliter, & directè supponit? secundò, quia si vox, *omnis*, id præcipue significaret, pro quo supponit, hæc voces, album, dulce, molle, frigidum, sanum, idem prorsus significarent, cum pro eadem re possint accipi, & in eandem lactis v.g. substantiam conueniant. Deinde minor argumenti haud est vera vniuersim, cum albi aliquando etiā pro forma supponat, decq; ea dicatur, ac verificeatur in recto, ut dicta c. superiore expendent liquebit.

I 3 Argu

36

Argumentaberis item aduersus quartam assertio-
nem nostram: sicut concretum accidentale artifi-
ciosum certam quandam materiam postularat, ita &
naturale v. g. album: haud enim omnis substantia
potest albedini subesse, aut alba denominari, non
quæ spiritualis est; non fortassis quæ est cælestis;
non etiam quævis sublunaris v. g. corui, aut alterius
rei, cuius sit nigredo proprietas inseparabilis:
at concretum accidentale, cuiusmodi est album iux-
ta nos, quantumlibet destinatam aliquam materiam
instar subiecti postulet, hoc non obstante haud sig-
nificatur principaliter quoad subiectum: ergo nec
artificiale, utrius subiectum determinatum exigat:
alia autem ratio, cur ita significari debeat, præter
eam exigentiam, nulla est, aut certe nulla, quæ non
ad eam reuocetur.

37

Caterum respondeo, quod dictum est album
hac voce haud significari principaliter quoad subie-
ctum, intelligentem esse de subiecto in particula-
ri, & propt̄ est paries, v. g. homo, aut nix aliudvē
simile: nihil enim horum requiritur ad rationem
albi; secus vero, si generalius sumatur: nam ita sum-
ptum opus est ad rationem albi, nec hoc sine eo
consitit: quare sicut concretum artificiale, quo-
niam determinatam quandam exigit materiam, sine
qua non cohæret, penes eam significatur principi-
paliter, impositumque sibi nomen ad illam etiam
directè spectat, ita ob similem exigentiam concre-
tum naturale, scilicet album, aliudvē quoduis, sig-
nificatur primario, quoad materiam generalem:
quia verò latissimè patet genus illud materia ad ra-
tionem albi necessarium, cum tamen eius latitu-
dinis haud sit quod ad nauem, domum, statuam, &c.
requiritur, inde est quod concreta accidentalia na-
ture soli debita, moraliter loquendo, nullam cer-
tam, ac determinatam materiam, aut specie, aut
genere sibi determinent, secus vero ea quæ ar-
tis sunt effecta, haec enim destinati saltem generis
materiam exposcent: unde priora concreta moraliter
loquendo haud significantur principaliter, quo-
ad villam certam etiam generice materiam, secus ve-
ro posteriora, atque adeo ab illis ad haec arguitur
pereram.

38

Enimvero hoc animaduertendum est, nomina
accidentium concreta, vt album, nigrum, & cætera
eiusmodi, alio ex titulo significare principaliter, &
expresse solum formam, non vero subiectum eriam
latissimè & generaliter sumptum, nempe quia ex-
primunt formam, & eius quodammodo nomen-
claturam, propriamque notam: quæ enim est af-
finitas, & cognatio albi v. g. cum albedine, nigris
cum nigredine, tales termini concreti abstractos for-
mis impositos repræsentant, in eorumque notitiam
conferunt, haud secus ac alia quævis imago eriam
imperfecta, rem, cui est naturaliter similis, ex-
primit: nil autem eiusmodi cernere est in albo,
nigro, & aliis id genus vocibus, si cum parietis,
ligni, aliorumque subiectorum nominibus pro-
priis comparentur: haud enim his illæ affines sunt,
haud ab eis solo casu dissident. Porro autem quæ
aduersus quintam, sextam, septimam, & octa-
vam assertione nostram argumenta fieri possunt,
operosiora sunt, quam ut hic possint, aut debeant
expediri: iis opportunitus fieri fatis citat.

libro 2. Physic. tract. 8.
per totum.

C A P V T V.

Quatenus concreta multiplicentur?

Batus Thomas 1. part. quæst. 39. art. 3. & 3.
part. quæst. 3. art. 7. & alibi sāpē, Capreolus
in 1. dist. 4. quæst. 1. art. 1. ad 1. Aureol. Vaz-
quez 1. p. disp. 155. cap. 1. Valentia 1. p. disp. 2.
generalis q. 13. punct. 3. §. Nihilominus ad trina illa.
Aureolus in 1. dist. 4. q. 2. art. 4. Auerfa quæst.
23. logicæ sect. 3. Arriaga disp. 1. Summular. lect.
9. Canariensis, Caietanus, & Ferrariensis inferius
citandi, aliquæ plures communiter, docent
concreta accidentalia, vt album, nigrum, iustum,
cognitum &c. tum multiplicari, cum eorum supposi-
ta, subiecta multiplicantur, atque alicui sub-
sunt voci numerali: at vero penes formas quan-
tumplures ea neutiquam plurificari. Porro au-
tem huius sententia non pauci Authores fermo-
nem habent de concretis accidentalibus, propt̄ talibus
ex parte modi loquendi, siue de eis propt̄ adie-
ctiu significatis: ita enim illa, sicut dictum est,
multiplicari putant: caterum eam regulam non te-
nere temper, si nomine aliquo substantiō signi-
ficentur.

39

Quod attinet ad concreta substantialia naturam
complementa & substantiam, eaque diuini ordinis,
omnes catholici docent hoc concretum, Deum,
ad multiplicationem sui non satis habere plures
subsistentias, sed exposcere multiplicem naturam
diuinam, & quia haec repugnat, idcirco repugnare
plures Deos: at hoc concretum, personam diuinam,
è contrario multiplicari posse, & debere penes
subsistentias solas, non penes naturam. Ita in-
quam Catholici omnes, præter Aliacensem in 2.
q. 3. & Marsilius q. 5. qui eis locis aliqua ex parte
dissentiant, & haud latissimè catholice docent, de
rigore sermonis dici posse personas diuinias esse tres
Deos, eumque loquendi modum ob id duntaxat
caendum, ne quis eo delusus tres esse diuinitates
sibi, aliisque persuadeat.

40

Iam quod spectat ad concreta substantialia, aut
omnino creati ordinis, aut creati simul atque diuini,
in primis Canariensis 1. p. q. 39. art. 3. Caietanus
ibidem & 3. p. q. 3. art. 3. Ferrariensis 4. contra
gentes c. 11. Durandus in 3. dist. 1. q. 3. &
Richardus in 3. etiam dist. 1. art. 1. q. 5. tradunt,
ea, si sint concreta naturæ, cuiusmodi sunt, homo,
equus, leo &c. hoc eit, talia vt naturam explicitè
importent, requiri multiplicitatē tam hypotha-
sis quam naturæ, quo absolute ac simpliciter mul-
tiplicantur, ac plura dicantur, & in hoc differre à
concretis accidentalibus: quod si tres persona assu-
merent vnam humanitatem, aut vna persona tres
humanitates, aiunt Caietanus, Durandus, &
Richardus locis citatis in neutro euentu futurum
vnū hominē simpliciter, aut plures etiam, sed vnum
secundum quid, in primo quidem ratione naturæ, &
in secundo ratione hypothasis. Caterum Gabriel in
3. dist. 1. q. 2. art. 3. dub. 4. Marsilius in 3. q. 2. art.
3. dub. 2. & alij plures nominales concreta substancialia
creati ordinis, & ea quæ sunt accidentalia,
perinde habent, & non minus illa quam haec tra-
dunt multiplicari penes sola supposita subiecta,
non autem penes formas, seu naturas; quare si assu-
meret vna persona plures humanitates, nihilominus
fore dicendum vnum hominem, si autem plures
personæ eandem humanitatem, fore dicendos plu-
res

41

res homines. At verò huiusmodi concreta substantialia ad multiplicationem sui exposcere multiplicem naturam, eaque sola contenta esse, nec pensi habere, an hypostasis sit vna, vel multiplex, docent Scotus in 5. dist. 1. q. 3. & in 1. dist. 11. q. 1. Antisiodorensis lib. 3. tract. 2. c. 2. q. 5. Capreolus in 1. dist. 4. q. 1. art. 1. Vazquez 1. p. disp. 155. c. 4. & alij non pauci: prouidè authores hi in ea sententia sunt, vt existimant, tres personas si assumerent eandem humanitatem, dicendas esse non nisi vnum hominem; & si vna persona assumeret tres humanitates, earum merito illam dicendam esse triplicem hominem, sive tres homines.

42 Quod attinet ad concreta substantialia magis subsistentiam, quam naturam declarantia, cuiusmodi sunt, persona, suppositum, ea etiam in rebus creatis multiplicari præcisè, ob solam multiplicem subsistentiam, aut ob huius unitatem vna esse, nulla natura ratione habita, docent plerique authores haec tenus memorati, & alij quos breuitatis causa missos facimus: pauci vero, sed tamen aliqui cum P. Arriaga disp. & sect. sepe saepius citatis num. 70. contrarium volunt, adeoque si vna subsistitia creata plures haberet humanitates, non vnam personam, sed plures eam futuram, & si tres subsistentie assumerent eandem humanitatem, eas fore non nisi vnam personam.

43 Tandem, quæ haec tenus retulimus de cunctis substantialibus concretis, plures ita, accipiunt, quasi non sit attendendum, an sint substantialia ex parte obiecti, & rei significata, sed potius, an talia sint ex parte modi significandi, ad hoc ut sint multa vel vnum, ea ratione qua manet explicatum: itaque, vbi nomine aliquo substantiuo significantur non adiectiuo, sive re ipsa ex solis substancialiis coalescant, siue etiam ex accidenti quodam, nihilominus in iis valere regulas concretorum substantialium, hucusque ex authoribus adductas, non quidem omnes, cum sint inuicem oppositæ, sed aliquam illarum, eam scilicet quæ singulorum principiis magis est consentanea: sin autem adiectiuo exprimantur, qualiacunque sint re ipsa, tamen ea sequi regulam concretorum accidentalium huius initio capitum propositam. Atque hec authorum placita.

C A P V T VI.

Quid in superiori controv. videatur nobis verius?

44 **A**ssero primò: si sermo sit de re ipsa, non de modo loquendi, quo res aliqua dicitur absolute, ac simpliciter vna, vel multiplex, multiplicitatem & unitatem cuiuslibet concreti, sive sit accidentale sive substantialie, sive creati sive diuini ordinis, desumendam esse ex omnibus, & singulis eius partibus, hoc est, ex supposito subiecto, & natura, seu forma, nec ex hac sine illo, aut è conuerso. Probatur, & declaratur exemplis: nam si tam subiectum quam albedo sit multiplex, erunt reuera plura alba: quod si vtraque pars sit vna tantum, vnum tantum erit album: sin autem albedo sit vna, & multiplex eius subiectum, aut hoc vnum, & illa multiplex, haud erit ex parte ipsius rei in alterutro euentu album vnum adæquatè, & secundum omne quod importat, haud etiam in iis multiplex omnino, & penes omnia sua principia intrinseca, vt est per se euident atque manifestum, quantumuis absolute, ac simpliciter dici debeat in vno euentu re-

periri plura alba, & in alio duntaxat vnum, eo quod nobis familiare sit, cum loquimur, quæ partis propria sunt, hæc toti attribuere, & pro virtute partium aliter aliterque de toto fari. Rursus, si tam natura quam subsistentia humana sit vna tantum, re ipsa vnum hominem gignent: si plures ambae, multiplicem: si prior vna, & posterior multiplex, aut è diuerso, nec vnum nec multiplicem adæquatè, & secundum omnia principia intrinseca, sed ex parte vnum, & ex parte non vnum, sed reapse plures, tametsi in iis eventis, aut vnum hominem abolutè, & simpliciter, aut potius multiplicem iuxta varias authorum tententias oporteat eum appellari. Præterea Deus de quo cautius est loquendum, ex parte ipsius rei haud est vnu, secundum omne quod importat; subsistentiam enim importat, quam tamen de fide est esse multiplicem: haud etiam est multiplex, secundum omne quod includit; naturam siquidem includit, cuius tamen tradit catholica fides unitatem: ita inquam se habet re ipsa, esto abolutè, ac simpliciter, & nulla facta additione, appellandus necessario sit vnu Deus, non vero multiplex, omnisque alia locutio scripturis, ac patribus sit contraria. Quocirca nullam arbitror in præsenti controvistem esse posse de te ipsa, sed solum de modo loquendi, quo nimur aliquid abolutè dici confuerit vnum aut multiplex, denominatione sumpta, iam ab uno, iam ab eius alio intrinseco prædicato: atque hoc iùponunt antiquorum plerique, licet recentiores quidam similitudine vocum delusi, quæ circa eas est lis, hanc ad res ipsas quo iure, quaque iniuria transferant.

Affero secundò: concreta accidentalia multoties dici solent abolutè, ac simpliciter plura aut vnum, propter unitatem, ac multiplicitatem subiectorum suppositorum vè duntaxat. Suedetur assertio, quoniam esto in vno & eodem pariete sit multiplex albedo, eiusque varij gradus, quorum alteruter se solo ad dealbandum sufficiat, haud propterea sequitur, eum esse plures albos vel substantiæ plura alba, haud nisi vnum tantum: sicut etiam, vt verbis utr. B. Thomæ 3. p. q. 3. art. 7. *Homo qui est duobus vestimentis induitus, non dicitur duo vestiti, sed vnu vestitus duobus vestimentis, & qui habet duas qualitates dicitur singulare aliquantus, proprias duas qualitates: hæc ille.* E contrario verò, si vna tantum albedo diuinus locaretur in duobus subiectis, ea plura quidem alba nemo non appellaret. Rursus, homo triplici cognitione humana scilicet, angelica, & diuina cognitus, dici non solet triplex, sed idem obiectum diuersimode cognitum. At è contrario homo, equus, & angelus eadem simplicissima cognitione à Deo cogniti tria obiecta seu tria cognita dicuntur: Ex quibus omnibus colligitur, concreta accidentalia haud raro dici vna vel plura. Propterea talia sunt eorum subiecta, nulla formarum ratione habita, & esto illæ contraria potius conditionem sibi vendicent.

Porro autem hæc assertio secunda meo vera iudicio est, non solum si concreta accidentalia nomine aliquo significantur adiectiuo, in quo omnes ferme conueniunt, sed etiam si substantiæ accipiuntur; tum propter exempla nuper adducta, tres enim parietes eadem albedine affecti dicerentur tria alba, & modo tres homines eadem cognitione cogniti, tria tamen obiecta dici consuecant: tum etiam, quia artifex, philosophus, creator, Dominus, nomina substantiæ sunt, & tamen idem homo pluribus artibus pollens, dici solet vnu artifex, & philosophia naturalis, moralis, & rationalis scilicet non plures philosophi sed vnu; Deus item, plures quamvis relatio

45

46

relationes creatoris & Domini habet, non nisi vnuus Dominus, vnuique creator. E diuersio autem, si vna quædam ars, & vna philosophia scientia in multis ponentur hominibus, haud dubè diccerentur plures artifices, philosophi: idemque est de relatione dominij, & creatoris si per impossibile foret altervra qualitas quedam pluribus subiectis inesse non repugnans suæpè natura.

47

Probatio autem prædictæ assertionis haud est alia, nisi communis vñus, qui est optimus dicendi magister, & quo solo nititur B. Thomas 3. p. q. 3. art. 7 ad probandum, non solum concreti accidentalis in aliquibus euentis, sed cuiuslibet concreti in quolibet euentu pluralitatem, & vnitatem desumi oportere à solis suppositis: *Nomibus*, inquit, est viendum, secundum quod sunt ad significandum imposta, quod quidem est ex consideratione eorum quæ apud nos sunt, & ideo oportet circa modum significandi, & consignificandi considerare ea quæ apud nos sunt, in quibus nangnus nomen ab aliqua forma impositione pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum: Hæc ille; cuius tamen doctrina restringenda est, ne sit falsa, vt ex inferius dicendis constabit. Non me later aliquos cum Arriaga citata disp. 1. summul. sect. 9. hoc argumento vti: omne quod dicitur multiplex, tale dici nequit, nisi propter id quod importat in recto: at album v. g. & quodius aliud accidentale concretum, infert in recto suppositum, penes hoc ergo solum poterit, ac debet multiplicari. Sed contra primo, quia Deus importat in recto non semper naturam, sed aliquando personam, vt tam de ipso quam de quois alio concreto substantiali naturam declarante ostendimus supra cap. 3. assertione 9. utique perspicue colligitur ex B. Thoma 1. p. q. 39. art. 4. quandoque ergo hoc nomen Deus supponit pro essentia (utique principaliiter, & in recto) vt cum dicitur Deus creat, quia hoc prædicatum competit subiecto ratione forme significata, quæ est Deitas. Quandoque vero supponit personam, vel vnam tantum, vt cum dicitur, Deus generali; vel duas, vt cum dicitur Deus sparat; vel tres; vt cum dicitur Regi faculorum, immortali, inuisibili, soli Deo &c. 1. Timot. 1. Vbi animaduertere est penultimam, & antepenultimam propositionem, ab Angelico præceptore allatas, haud quaquam esse posse veras, nisi in eis persona supponatur, ac subiiciatur in recto, vt intuenti liquebit. At nunquam ita sumi potest Deus vt eum multiplicari seu plures Deos dici fas sit, perperam ergo statuitur tum aliquid multiplex dici posse cum quod importat in recto multiplicitatem non refut. Ulterius album importat in recto formam haud raro: at nunquam est in vñu, vt quatenus ea voce exprimitur, dicatur multiplex, ob multiplicem albedinem, quam eidem subiecto inesse fert probabilior opinio vel certe quam posse ei inesse est in dubium: ergo ex hoc etiam titulo fallax est & Lesbyæ similis ea regula, qua præcipit multiplicitatem recti semper attribuendam esse toti concreto.

48

Affero tertio: concreta accidentalia interdum tamē dici solent absolutè & simpliciter plura, ratione formarum duntaxat. Probatar assertio: nam à primo, cum dicitur, homo est quidditatù animal rationale, huius propositionis subiectum & prædicatum dicuntur absque villa restrictione duo quædam concreta intentionalia, duoque eius enunciationis extrema, pluresque termini: at tota eorum pluralitas ac distinctio se habet ex parte cognitionis, quæ velut forma denominat subiectum & prædicatum, & est multiplex vel realiter, vel certè vir-

tualiter: ipsum autem obiectum seu materiale nullam obtinet distinctionem aut pluralitatem, nisi à forma illa intentionalis emendicata. E contrario vero, homo in ea propositione est vnum subiectum, propter vnitatem formæ subiectis, cum tamen res ipsa quæ subiicitur, homo scilicet, haud sit vna secundum se sed multiplex, Petrus nimirum, Paulus ac cæteri: idem videre est in subiecto huius enunciationis, *Petrus & Paulus currit*, quod quidem vocatur absolute vnum subiectum, vnuisque terminus complexus, & non multiplex, sicut tota propostio vna similiiter & non plures, & tamen vnitatis talis subiecti, non à materiali, sed à formalis quæ sunt re ipsa plura ac diuersa, intentionaliter copulante oritur.

Rursus secundo: genus & species dicuntur duo prædicabilia specie diuersa, adeoque realiter plura; nec enim possunt esse realiter idem quæ sunt species diuersa: atqui pluralitas, ac distinctio realis eorum intercedit inter solam vtriusque formam, generitatem videlicet & cognitionem specificam, cum pro materiali haud quaquam realiter secernantur, vt cernere datur in homine comparatione animalis, & in quibusvis aliis obiectis utriusque vniuersalitati subfratris. E diuerso autem species dicitur vnum predicable, tametsi hominem v. g. equum, ac cæteras species complectatur propter vnitatem scilicet formæ; & earum etiam quævis dicitur vna species, quamvis plura individua comprehendant, nimirum ob vnitatem cognitionis, cui velut formæ subiunt, & merito cuius in eandem speciem coalescent. Quod autem in genere, & specie argumentum factum est, idipsum potest in aliis concretis intentionibus fieri.

49

Præterea tertio: albedo, & dulcedo receptæ in eodem subiecto tribuant ei diuersas denominations: quævis autem denominatio est concretum complectens formam denominantem, & subiectum denominatum: concretum ergo, physicum etiam, iis solet exprimi vocibus, vt possit prout eis subiectum dici multiplex, ob solius formæ multiplicitatem: vel paulo alter; album quatenus tale distinguuntur à dulci, & est diuersum ab eo concretum: hoc ergo, non obstante vnitate subiecti, dicitur aliquando multiplex, atque diuersum. Ex alia etiam parte, si albedo recipiatur simul in materia, & quantitate, & has quoque demus inuicem distinguiri, utraque tamen dicetur vnum album: tale item dici, ac censeri solet aggregatum materia & formæ, etiamsi, pro eo ac aliqui putant, ambae albedinem aliaque accidentia ex æquo suscipiant: vnitatis ergo solet attribui concreto etiam physico, propter vnitatem formæ solius. Denique, si in eadem materia sint plures formæ artificiose, v. g. si ex eodem metallo fiat affabré vas quo bibatur, & imago fictilis, signum, quo leo. v. g. aut aliud animal representetur, vt saepe saepius contingit, profectò dicentur duo quædam artefacta, vas scilicet, & imago sine simulachrum: deinde, si diuersis specie materialis imprimatur eadem forma artificiole leonis, axi videlicet & pario lapidi, haud erunt plura species simulachra, seu signa, sed potius vñus, eiusdemque speciei: concretum ergo accidentale dici potest quodammodo vnum, ratione solius formæ.

50

Notandum hic quoque, præsentem assertionem tertiam (cuius non est alia probatio præter vñum, & modos loquendi superiori adductos, sicut de secunda diximus) procedere in concretis accidentalibus, tum nomine aliquo substantivo significatis, idque

51

idque s̄epissimè, vt liquet exemplis quibus vñi sumus; tum etiam aliquando in eis adiectiū sumptis; nam species, & differentia. v.g. dicuntur, non duo modò prædicabilia, sed etiam duæ prædicabiles; aliaque prout prædicabilis ceterum distincta ab alia, & talis usurpat; Neque non Petrus. v. g. diuer-
sas cognitiones terminans hoc ipso dicitur multi-
fariam cognitus, scilicet clarè, & obscurè, intui-
tiū, & abstractiū, per sensum & intellectum: illa
autem vocula. *multiparum*, non appellat supra Pe-
trum secundum se, sed supra cognitum adiectiū
sumptum: huiusmodi ergo concretum ob solius
multiplicitatem forma multiplicatur, si minus
nominaliter, at certe adverbialiter. Quod attinet
ad concreta substantialia, tum creati, tum etiam in-
creati, & Diuini ordinis, quo pacto ea multipli-
centur re ipsa, declaratum est à nobis supra ad ini-
tium huius capit. Quod verò spectat ad modum
loquendi de eorum multiplicitate, ex Theologieis
principiis valde dependet ideoque hic à nobis præ-
termittitur.

TRACTATVS IV.

De proprietatibus veritatis simpli- cis, sive termini.

CAPVT I.

*Quatenus pricipiūm termini proprietatem,
videlicet suppositionem, alij
auctores explicent?*

Suppositione significat priuū positionem vnius rei pro aliā, qua ratione puerum suppositionem dicimus: Secundo hypothesim, seu quæsiōnem finitam liti suppositionem, vt iubie tam: tertio propositionem aliquam, quam certam, ac ratam volumus eo fine, vt ab ea ad aliam gradum faciamus; veluti si quis arguat ita: supponamus virtutem esse laudandam: tunc sic; sed Prudentia est virtus, ergo laudanda: quod si prima illa propositione non admittatur dicitur de subiecto non supponente, videlicet ea, de cuius subiecto falso prædicatum supponitur, aut certò affirmatur, de quo bene Hurtado disputat. i. summ. se. t. 2. & alij. Quartò, & proprius nostrò instituto significat suppositione affectionem quandam termini.

2. *Quam definīt Villalpandus lib. 1. cap. 1. esse ter-
minum existere in propositione, & esse rem quam se-
gnificat tempore importato per copulam. Impugna-
tur tamen hæc suppositionis definitio; quoniam suppositione est proprietas termini, vt cum ipso reliqui omnes supponimus; at esse rem quam significat tempore importato per copulam, non est proprietas termini: ergo &c. Minor hæc suadetur; est formalissime veritas complexa, sed veritas huiusmodi, sicut & falsitas ei opposita est affectio propositionis, & in solo termino minime reperibilis, vt certo certius. Ulterius, in propositione falsa termini supponunt; at terminis propositionis falsæ, quatenus supponunt, earumq; suppositioni adducta definitio non competit; ergo est vitiosa. Maior probatur: nam in hac propositione, Deus non est trinus, Deus sup-*

ponit pro vero Deo, ideo enim propositio falsa est; alias vera existit: nam si Deus ita non supponatur, sed sine vlla suppositione formalis spectetur, sane propositio verissima erit; siquidem vox Deus, trinus non est, cum nec tribus litteris, nec tribus etiam syllabis constet. Idem liquet in hac propositione falsa, equa non est similius homini, quam aquæ aut in hac homo est similius equo quam hamo, aliisque similibus, quarum subiecta, si non supponant formaliter pro rebus, sed in solis vocibus fistatur, erunt evidenter vera. Denique quia cum suppositione termini significationem rei à se distincte coniunctam ab eaque inseparabilem adstruit ea definitio, cum tamen termini alterius non significatiui quodam modo supponant, videlicet materialiter, vt constabit inferius.

Secundò suppositionem definiuit Sotus 2. part. introduct. cap. lect. & not. 1. acceptiōnem termini pro aliquo respondentē illi, secundum eandem acceptiōnem. Displacet etiam hæc definitio: tum quia obscura: tum quia nugax; obscura quidem, quia nescias, quid nomine acceptiōnis accipiat, substitutionem, an significationem; & alij aliter eum accipiunt; nugax quidē, quia aquila huic, suppositione significat eandem rem, quæ significatur per illam, aut certè huic, est substitutio rei pro re, pro qua substituitur. Tertiò eam definit Cardin. Tolet. lib. 2. cap. 1. usum termini pro se, vel pro suo significato. Verum haud magis placet, quoniam suppositionem in communi per species, videlicet materialē, quæ est usus termini pro se, & formalem quæ est eius usus pro alia significatio, definit: non secus, ac si quis animal defireret viuens, rationale, vel irrationale.

Quarto, nonnulli recentiores in quois termino distinguunt duplēcē significationem; aliam actu primo tam, qua in alius cognitionem ducere potest: aliam actu secundo eiusmodi, qua nimur de facto ducit: & suppositionem cum hac posteriori significatione eandem prorsus, à priori verò distinctam, existimant. Ceterum tribus argumentis confutari possunt: primum est, quia termini extra propositionem verè significant etiam actu secundo, audita enim hæc voce, homo, in veri hominis notitiam illico rapimur: at non supponunt extra propositionem, vi ipsi cum plerique in confessō habent; significatio igitur actu secundo talis, & suppositione neutriquam sunt eiusdem rationis atque naturæ; alias termini ex æquo intra, & extra propositionem supponerent, & significarent. Aliud aduersus eosdem auctores argumentum sic habet: hac in propositione, canis currit, canis pro solo terrestri supponit: nam si pro maritimo, aut celesti supponeret, haud esset vera sed falsa propositione, cum maritimus, & celestis non currant, sed alter natet, alter hincat: sed canis in hac propositione significat actu secundo, non solū canem terrestrem, vertemetiam maritimū, & sydereum, siquidem in eorum etiam notitiam ducimur: cuius signum est, quod audita propositione illa statim eam distinguimus, & de cane terrestri eam fatemur, de sydere vero, ac pisces negamus. Tertium argumentum contra hos neotericos est eiusmodi: qui quis terminus in quois propositione significat actu secundo seipsum, alias nihil à se distinctum ita significatur: at non in quois propositione qui quis terminus pro se, seu materialiter supponit: id enim esset suppositionem f. malem de medio tollere, haud igitur recurrent suppositione, & significatio proxima, atque actualis.

Denum Hurtadus disp. 2. sum. sect. 1. §. 6. suppositionem definit, substitutionem signi sensibilis loco

conceptus mentalis, ad constituendam propositionem circa significatum termini mentalis. Impugnatur etiam: cum quia definitio definitum ingreditur; cum suppositio, ac substitutio sint voces synonymae: deinde, quia redundant ea particula, ad constituendam propositionem, cum iam dictum sit, loco conceptus mentalis, qui suapte natura ad propositionem instar partis refertur; tertio, quia particula etiam illa, circa significatum conceptus mentalis, eadem ratione superfluit: quartio, quoniam falso supponit terminum supponi pro solo conceptu mentali, & non eius obiecto, ut cap. sequenti constabit: tandem, quia suppositionem actuum mentalium, & insensibilium per vocabulum illam complexam signi sensibilis, nullo iure eliminat, ut inferius planum faciam.

C A P V T II.

Verior suppositionis definitio.

6 Pse suppositionem verius, nisi fallor, & magis ex illius natura, & inter autores vsu, sic definio: *Est positio unius significati pro alio vi copula enuntiativa termino annexa.* Positio est genus, quo conuenit cum propositione, præpositione, & postpositione, quibus plura aut simili, aut cum successione quadam & ordine prioris, vel posterioris ponuntur. Quod subsequitur est differentia, cuius prior particula, nempe, *vnius significati pro alio* suppositionem facit à supradictis differre: neconon etiam à prolatione termini extra propositionem: ea enim est positio quedam termini pro suo significato, sive sit vnum sive plura, non tamen positio vnius significati pro alio: prolati siquidem hac voce, *canis*, aliave simili, nec vnum eius significatum potius quam aliud significatur per se loquendo, nec etiam affirmatur, aut negatur vnum potius quam aliud. Per eam particulam, *vi copula enuntiativa termino annexa*, suppositio differt à restrictione: nam cum dicitur, *canis cœlestis*, significatio canis determinatur ad sydus, & hoc præceteris significatis sub ea voce ponitur; siquidem per eam non plicis, aut quadrupes cœlestis significatur; alijs compositio illa apprehensua exterior suo modo effeo falsa: nihilominus ibi, *canis*, ratione vocali apposita pro cœlesti non supponit, sed potius restringit ad cœlestem: quoniam videlicet ea apposito, & ex ea resultans positio vnius significati pro alio, neutquam sit vi alicuius copulae enuntiativa: porro restrictionem à suppositione propriè sumpta differre, & non hanc, sed illam refultare ex adducta complexione duorum terminorum, canis scilicet & cœlestis, aliave quauis, constans est diale&ticorum opinio. Quo autem nostra definitio clarior, & luculentior sit, en eam alijs verbis: suppositio est, qua terminus ita afficitur à copula enuntiativa sibi annexa, ut vnum eius significatum potius quam aliud sit subiectum, vel prædicatum in propositione: aut quod in idem recurrat, est qua terminus vi copulae determinatur, ut vnum significatum illius præ alio vicem subiecti, aut prædicati subeat.

7 Obiicies tamen primò, aduersus traditam definitiō: terminus duntaxat vnum significans, cuiusmodi est homo, v.g. supponit: & tamen vi illius vnum significatum pro alio poni nequit, cum uno, & alio prorsus careat. Respondeo: omnis terminus, aut significat plura ex instituto, ut canis triplicem illam differentiam canum toties repeatim; aut vnum naturaliter, & aliud ex instituto, ut homo vocem, & rem vocatam, omnes scilicet homines, aut plura na-

turaliter, ut blitiri seipsum, & conceptum qui ei responderet, aut etiam reliqua blitiri sibi similia, iuxta inferius lib. 6. dicenda. Quam solutionem egregie confirmat Chrysippus cuius, ut refert Aulus, Gellius lib. 1. noctium atticarum cap. 12. sententia fuit, *omne verbum ambiguum natura esse, quoniam ex eodem duo, vel plura accipi possunt.* Huc etiam faciunt Ascensij verba super eundem Gellij locum: *certum est, omne nomen significans rem, qua pingi potest, equinum esse ad rem veram, & pictam: præterea de mentali, aut vocali termino posse loquenter intelligere se loqui.* Hæc ille. Neque præter Diodorum cognomento Cronum, cuius meminit Gellius supra, qui contrarium sentiat, vllum comperio. Imò hunc etiam interpretari conatur Ascensius loco citato.

Obiicies secundò: suppositio est affectio termini: at iuxta nostram definitionem non tam est effectio termini, quam significati per terminum, cum non tam terminus ponatur pro suo significato, vi suppositionis, quam vnum significatum pro alio. Respondeo: suppositio termini passiuè sumi non debet, ut obiectio contendit; alias terminus non tam supponere, quam supponi diceretur; contra communem summulistarum sensum, quos immerito Fonseca lib. 8. cap. 2. & Hurt disp. 2. fect. 1. barbariae inculant; sed potius actiū, ita ut suppositio sit, qua terminus supponit vnum significatum pro alio, aut si maius, qua se ponit pro vno significato potius, quam pro alio.

Obiicies tertio, suppositionem iuxta nos esse, quæ fit, ut vnum significatum, & non aliud ponatur in propositione, & vel subiiciatur, vel prædicetur beneficio copulae; atqui fieri, ut vnum significatum, & non aliud ita ponatur in propositione velut subiectum, aut prædicatum non est ponit vnum significatum pro alio, sed ponit vnum, & non aliud, quæ sunt longè diuersa malè ergo definiimus, suppositionem esse positionem vnius significati pro alio. Respondeo, hoc argumentum solarum-vocum litem nobis intentare, de quibus parum curandum, vbi de rebus constet: Quocirca, si voces quibus sumus vni, displicant, dici potest, suppositionem esse positionem termini, pro vno significato, & non pro alio vi copulae, id quod etiam supra monitum. Respondeo secundò, voces à nobis usurpatas satis congruas esse; ac perinde esse, vnum significatum, & non aliud ponit in propositione vi copulae, ac vnum significatum ponit pro alio, vi illius: quo loquendi modo vitur Martialis libro primo epigram. 1. inquietus.

*Omnis Cæsareo cedat labor amphitheatro,
Vnum pro cunctis fama loquatur opus.*

Id est vnum loquatur, & cetera sileat, ac non loquatur, aut deprædicet.

Obiicies quartò: hac in propositione, *Petrus est ens*, vel *est aliquid*; Petrus supponit: & tamen non ponit vnum eius significatum pro alio: hoc est vnum eius significatum potius quam aliud non subit vicem subiecti; sed omnia sunt subiectum, cum prædicatum eius propositionis omnibus conueniat, quæ est eius universalitas. Respondeo, in illo prædicato universaliter plura particularia respectu quorum vnum significatum eius vocis, *Petrus*, potius quam aliud habet rationem subiecti: hoc autem satis est, ut Petrus supponat: Ex gratia, cū dicitur, *Petrus est ens*, vocula, *ens*, continet substantiam, quæ non de voce, sed de re significata dicitur, & etiam accidentis, quod de voce, & non de re enunciatur, nec non accidentis spirituale, quod de conceptu, & non de re, aut voce affirmatur. Respondeo secundò, in ea propositione signi

8

9

10

significatum totale ponit pro partiali, id est prædicatum dici, & verissimè de voce, re, & conceptu, & non de sola re, aut sola voce, sive conceptu; hoc autem abunde esse, ut vnum significatum eius vocis, Petrus, ponatur pro alio, partesque subiecti sustineat.

Objicies quinto: voluntas imponeps vocem aliquam ad significandum quidpiam, eamve faciēs signum, vt aiunt, ad placitum, reuera ponit vnum significatum pro alio; facit enim, vt vox vnum potius quam aliud exprimat, v.g. homo hominem magis quam equum: nihilominus ea voluntas, & institutio non est suppositio terminum velut proprietas consequens: ergo. Distinguo maiorem: voluntas illa ponit vnum significatum pro alio veluti efficienter, concedo maiorem; formaliter sive affirmando aut negando aliquid de vno potius quam de alio, nego maiorem: suppositio autem est non in priori sed in posteriori positione sita, vt ex particula illa, *in copula enuntiatione*, satis eluceat.

C A P V T III.

Aliarum aduersus nostram sententiam difficultatum solutio: ubi an voces supponant pro rebus vel conceptibus?

12 **O**bjicies sexto ex P. Hurtado disp. I. sum. sect. I. & P. Arriaga di put. I. sect. 4. & aliis: voces supponunt pro solis conceptibus, non pro rebus; at posatio vnius significati pro alio non magis ad conceptus, quam ad res spectat; perperam ergo ita est à nobis definita suppositio: maior suadetur; quoniam, si possemus agere inuicem per actus intellectus, nullatenus vocibus vteremur, qua ratione angeli vocum vnu carent, propterea quod absque illarum ministerio integrum eis sit conceptus suos inuicem pandere; voces igitur loco conceptuum duntaxat substituuntur: deinde si voces pro rebus supponerent, maximè quia res nobiscum trahere ad colloquio non possumus teste Aristotele I. elench. at hac ratio futilis est, cum quisque se secum ferat, & etiam plura à se distincta, videlicet equum, vultem, ac cætera sua secum possit ferre.

13 Enimvero iure merito definitio nostra supponit, voces non tantum pro conceptibus sed etiam pro rebus proprie supponere: primo, quia terminus vocalis supponere potest pro omni eo quod significat, alias cur vox, homo, pro conceptu hominis supponit, non pro conceptu leonis, nisi quia illum, non hunc significat? sed terminus vocalis haud minus res quam conceptus significat. Rursus secundò, quoniam conceptus supponunt pro rebus, vt constabit inferius: igitur & voces, pro iisdem supponunt. Tertio, quia si quis absque apprehensionibus præuiis inter se distinctis affirmet Petrum v. g. & Paulum distingui realiter; sanè voces pro solis rebus quodammodo supponunt, videlicet vt quod, vt aiunt, alias propositio erit falsa futura, siquidem conceptus Petri non est id quod distinguitur realiter à conceptu Pauli; imo ambo sunt indistincti. Quartò denique, quoniam voces supponere propriè pro rebus etiam, vni docuimus, edocent Aristoteles lib. illo. I. elench. & cum eo Fonseca lib. 8. inst. cap. 22. Auersa tract. 2. inst. c. 8. Villalpandus, Sotus, Toletus, locis citatis, & plerique alii Scholastici, tum veteres, tum iuniores.

14 Ad argumentum contrarium respondeo, negan-

do maiorem, propter dicta numero superiori: ad primam eius probationem dicendum est, si res etiam per se ipsas aliis manifestare, & de eis loqui possemus, vocibus nos minimè vñuros, haud secus atque pater aternus loquitur, ac se manifestat filio, sine locutione aitua à se distincta, videlicet quia se per se ipsum realiter manifestare potest: proinde eadem ratione, qua voces dicuntur pro conceptibus subrogari, eadem inquam necesse est, eas pro rebus substitui. Ad secundam eiusdem maioris probationem dici debet, Aristotelem benignius & subtilius interpretandum, non de tractione reali & physica, sed de ea qua res alis intentionaliter representamus, seu praentes facimus, ac manifestamus: in quo sensu verissimum docuit, & id ipsum quod in response primæ probationis iam tradidimus.

15 Objicies septimo, conceptus non supponunt pro rebus; at iuxta nostram definitionem ita supponerent, ea si vera esset; nam positio vnius significati pro alio non magis ad voces respectu conceptuum, ac rerum, quam ad conceptus gratia rerum attinet. Maior probatur ex Hurtado dñput. illa. 2. f. 1. §. 8. supponere est facere loco alterius, quod ipsum facere debebat, aut erat facturum: Sed conceptus non faciunt loco obiecti, quod obiectum facere debebat, eratve facturum: conceptus enim cognoscit, obiectum autem non debet cognoscere sed cognosci: quæ ratio non militat in vocibus, quæ pro conceptibus supponunt vel supponere possunt, eo quod faciant vi conceptuum, quod horum proprium est; affirmant enim, & negant, sicut conceptus qui bus respondent.

16 Respondeo, conceptus supponunt pro rebus; tum quia suppositio est proprietas termini: at ratio termini strictissime in conceptibus reperitur: tum quia conceptus significant res: ergo pro eis supponere possunt: tum demum, quia voces pro se materialiter supponunt, cum se si non ex instituto, at certe naturaliter representent: ergo etiam conceptus supponere poterunt pro rebus, quas naturaliter expriment. Ad probationem oppositam dico; supponere sive supponi, si hac voce vniuersis, non semper est facere loco alterius, quod illud aut facturum erat, aut facere debebat, sed aliquoties est facere, vice alterius, quod illud per se agere nequit: qua ratione species chimærae eius est vicaria, & pro ea supponitar, cum tamen producat actum seu cognitionem, quam chimæra producere nec potest, nec debet: quando igitur conceptus manifestant nobis obiecta, que se nequeunt per se ipsa manifestare, mirum non est si pro obiectis supponant. Porro vocum exemplum retorqueri potest; nam voces supponunt pro conceptibus, vt omnes vltro petitumque damusque vicissim: & tamen non faciunt, quod conceptus erant facturi, aut facere debebant, cum conceptus nostri nobis quidem, non alius affirmant, & negant; voces autem aliis præcipue negant, & affirmant.

17 In calce sectionis animaduertendum est primo, contrà antiquos quosdam summulistas, nomina adiectiva supponere: tum quia termini sunt, ac proinde proprietatem termini in communi debent suo sibi iure vendicare; tum etiam quia in hac propositione, Petrus est albus, nisi vocula, *albus*, supponat pro obiecto à se distincto, seu re sibi subiecta, propositio erit falsa citra dubium. Animaduertendum secundò, contrà recentiores aliquos, non solum subiectum verum etiam prædicatum propositionis supponere, duabus videlicet de causis haud

ita prius insinuatis. Animaduertendum est tertio, contra alios, vniōnem supponere, quia cum duo significet, nimirum hanc vocem, est, & identitatem obiectiuam ei respondentem, pro vtrauis poterit supponere. Animaduertendum est quartō, aduersus nuperos quosdam, scripta etiam & natus supponere, cum sint termini externi, haud secus ac voces. Tandem animaduertendum est contrā Arriagam disput. I. Summ. sect. 4. voces extra propositionem minime supponere, eo quod ad quodvis suum significatum indiferentes sint, & neutrum pro alio ponant, vi alicuius copulae enuntiatrieis: quod etiam à pōsteriori suadeo, quoniam hēc vox, homo, extra propositionem non supponit simul materialiter, & formaliter, cum sint oppositae suppositiones, adeoq; tales que vel non possint, vel certè non debeant eidem termino conuenire; nec mere formaliter, nec merè materialiter, cum non sit potior ratio, qua propter vno potius modo, quam alio supponat; nullo igitur modo supponere potest.

C A P V T I V.

Diuiditur suppositio.

18

Primò in materialem, & formalem: materialis est, qui terminus pro se, & non pro alio significato ponitur; quod tripliciter vſuvenire potest; nimirum, aut ratione subiecti, quod se solum instar obiecti significat, vnde mirum non est, si pro se supponat, quidquid sit an pro alio etiam supponere possit, de quo inferius, veluti blitiri est vox: aut ratione alterius annexi ex parte subiecti, veluti, hēc vox homo est nomen, vbi particula, hēc vox, determinat hominem ad suppositionem materialem, & ab eo formalem excludit: aut ratione prædictati, veluti homo est nomen, vbi prædicatum determinat subiectum propositionis, videlicet hominem, vt materialiter, ac pro se supponat, alias eiusmodi propositione esset falsa. Suppositio formalis est positio termini pro significato distincto à emetipso, veluti homo est verum animal, quæ propostio neutiquam esset vera, si subiectum pro alio à se distincto non ponetur. Harum suppositionum meminit Augustin. in dialectica cap. 10. sic inquiens: *Cum definio quid significat nomen possum hoc ipsum exempli gratia supponere, quod dico nomen virque nomen est, hac enim lege per casus fletur, dicendo nomen nominis nomini, &c.* Item cum definio quid significat dactylus, hoc ipsum potest pro exemplo esse: etenim cum dicimus, dactylus, unam syllabam longam, & duas deinde breves enuncianus. At vero cum definitur adverbium quid significet, non potest huic ipsum exemplo dicere: etenim cum adverbium dicimus, hac ipsa enunciatio nomen est. Ita secundum aliam notionem adverbium utique adverbium est, & nomen est: secundum aliam vero adverbium non est adverbium, quia nomen est. Item pes creticus quando quid significet definitur, non potest hoc ipsum pro exemplo esse: hoc enim ipsa enunciatio quando dicimus creticus prima longa syllaba, deinde duabus breuis constat, quod autem significat longa syllaba & breuis, & longa est. Ita & hic secundum aliam notionem creticus nihil aliud est, quam creticus & dactylus non est: secundum aliam vero creticus non est creticus, quia dactylus est. Suppositio materialis alia est intrinseca, qua terminus ponitur pro se secundum prædicata sibi intrinseca, vt homo est vox dissyllaba; alia extrinseca, qua ponitur pro se se-

cundum prædicata sibi extrinseca, & arbitraria, vt homo est nomen. Rursus suppositio formalis, alia est propria, qua terminus supponit pro significato proprio à se distincto, vt leo regit: alia impropria, qua terminus supponit pro significato improprio à se distincto, vt pratum ridet.

Animaduerto Primo, recentiores quosdam perferam in ea esse sententia, vt existiment, voces non significatiuas ex instituto solum materialiter supponere: tum quia pro aliis similibus formaliter supponunt, vt in hac propositione, omne blitiri est vox, de quo fufius lib. 6. tum etiam quia pro conceptibus supponere possunt, & debent; at conceptus ab eis realiter distinguuntur; supponunt ergo non tantum pro se, sed etiam pro significato quopiam à se realiter distincto, adeoque formaliter, & non materialiter tantum. Quocirca, sicut in hac propositione, rationale ex parte modi non est animal, vocula, rationale, supponit formaliter pro conceptu, ita etiam in hac, blyiri penes ad quod ei in mente responder non est vox, particula, blyiri, pro conceptu, & formaliter supponet. Animaduerto secundò contra Fonsecam, in hac propositione, nomen est vox, particulam, nomen, non supponere duntaxat formaliter; siquidem supponit pro se, propterea quod sit nomen adeoque materialiter: quod autem se ex instituto significet, parum refert; distinctio enim (uppositionis) formalis, & materialis, non est penes diuersum modum significandi, naturaliter, & ex arbitrio, sed penes diuersum significatum, distinctum videlicet à termino, vel indistinctum, vt ipsis, & ceteris est in confessio. Animaduerto tertio contra alios, in ea propositione proximè adducta, particulam, nomen, non supponere solum materialiter: haud enim ponitur duntaxat pro se, sed etiam pro aliis: quod autem se clare reliqua nomina confusè repreſenteret ut instant aduersarij, nihil interest, namque terminus supponit haud raro pro iis, qua confusè significat, veluti in hac propositione, homo et animal in qua homo, omnes homines confusè sumptos comprehendit, & pro iis supponit. Itaque in ea propositione, de qua præcipue lis, vocula, nomen, partim formaliter, partim materialiter supponit.

Alio quoque sensu usurpari potest formalis suppositio, prout nimirum distinguuntur non à materiali, sed ab identica: ita autem usurpata, dici solet esse ea qua subiectum, & prædicatum, pro diuersis significatis supponunt, vt rationale est risibile; identica vero ei opposita, qua pro eodem formaliter significato supponunt, vt rationale est rationale. Hinc diuiditur vterius suppositio, in communem, & singularem, seu discretam: communis est, qua terminus pro significato communis, singularis vero, qua eum non pro communis, sed pro singulari substituit: quapropter hēc posterior suppositio nuncupatur ab aliquibus discreta, eo quod unum singulare ab alio discernat.

Nonnulli recentiores multi sunt in restringenda suppositione communis, aiuntque non esse eam quam nos definiimus, sed quæ respicit significatum commune aliquo signo affectum, ratione cuius nequeat in singularibus reperiri, aut de eorum singulis enuntiari: quamobrem in hac propositione, omnis homo currit, subiectum communiter supponit, secus vero in hac, homo currit. Ceterum magnopere displacent, quoniam suppositio singularis omnem terminum singularem respicit: quidni ergo suppositio communis omnem terminum communem, sive signatum sive nullo distinctum signo?

19

20

21

Cap. V. Utteror suppositionis diuisio in simplicem & personalem: 109

signo? Deinde, siue suppositio communis dicatur, *visus termini pro suis inferioribus*, vt vult Toletus lib. 2. cap. 2. siue, *qua terminus supponit communiter*, vt vult Villalpandus lib. 1. 3. p. c. 1. siue, *visus termini communis communiter retenti*, vt vult Sotus 2. p. c. 1. lecit. 4. not. 1. quous inquam hōrum modo; quemcumque terminum communem respicit. Denique, in hac propositione, homo est animal, homo non supponit singulariter; ergo communiter: nam hā particula, *communiter*, & *singulariter*, vel *particulariter*; opponuntur immediate. At obiciunt aduersarij, suppositionem communem esse vsum termini communis communiter retenti, in quo inquietū à Soto discrepat nullus; at ea definitionis particula, *communiter retenti*, indicat signum vniuersale, omnis, aut nullus, aut aliud simile. Sed in primis ea definitio non est usque adeò ab omnibus recepta: Utteror, ea admissa, posterior particula illius non tam significat syncategorema, omnis, nullus aliud simile, quam negationem syncategorematis particularis, hic, iste, aut alterius similis; & ita definitionem Soti explicat Hurtadus disp. 1. l. 4. §. 18. eamque æquiparat huic sua; *est substitutio pro termino communis*. Proinde miror aduersarios plerorumque dialekticorum authoritate niti, cum potius eis aperè renitantur.

21 Adiencia etiam est alia diuisio suppositionis in naturalem, & accidentalem: illam definio ac censeo esse eam, qua terminus ponitur pro suo significato, penes ea quæ ei naturaliter, seu essentialiter inueni, veluti homo est animal; accidentalem vero è contrario, positionem termini pro suo significato, penes illa quæ non naturaliter ei conueniunt, veluti homo currit, aut cognoscitur.

C A P V T V.

Utteror suppositionis diuisio in simplicem & personalem.

22 **S**uppositio simplex est positio termini pro suo immediato & formaliter significato; qua ratione in hac propositione, *homo est species*, homo simpliciter supponit, quia pro homine ut sic, non pro Petro & Paulo; alias propositioni falsum subfasset, cum eorum neuter sit species. Personaliter est positio termini pro mediato significato, vt *homo currit*, ubi homo non ponitur præcisè pro homine ut sic, aut in commune, sed pro Petro aut Paulo: quare defensus ad inferiora huius duplicitis suppositionis infallibile discrimen ab omnibus traditur. Sic utramque fere definiunt Tol. lib. 2. cap. 1. Fon. lib. 8. cap. 24. contra quos cum Hurtado, & Arriaga denso agmine plerique recentiores inuehuntur.

23 Primo; quoniam in his propositionibus, Petrus currit, Petrus est individuum subicibile, Petrus ex æquo ponitur pro suo immediato & formaliter significato, cum defactu inferiorum mediata, & materialiter significare nequeat; at non utrobius eodem supponit modo, sed in prima personaliter, & in secunda simpliciter, vt omnibus est in confessio, penes ergo mediatum, aut immediatum, formale, aut materiale significatum, haud est utriusque suppositionis distinctio. Secundo, quia in his propositionibus, homo est animal. homo est species, homo idemmet immediatum, & formale significatum, videlicet hominem ut sic, sortitur; at in prima personaliter, & in secunda simpliciter supponit ergo &c.

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

Tertio, quoniam in hac propositione, Petrus est hic homo, Petrus supponit personaliter, sed non pro mediato significato, hominem videlicet, ut ut hic possit mediate significari per notionem Petri, nam de homine ut sic ne æquivalenter, & mediate hic homo affirmatur, non enim licet inferre, aut concludere, Petrus est hic homo, ergo homo ut sic est hic homo. Quarto, quia nulla est natura communis obiectu abstracta ab individuis, ea enim abstractio à Platonicorum idæis, & figurantis parum vel nihil discrepat; suppositio ergo simplex nequit esse ea, qua terminus ponitur pro eiusmodi natura, quippe quæ plane repugnat.

24

Cœterum hæc argumenta non urgunt: ad primum respondeo, Petrus æquivalere huic homini, ac proinde significare immediata, & formaliter hunc hominem, mediate vero & materialiter hominem: sicut enim ratio superior continet sub se rationes inferiores, ac proinde eas mediata, & formaliter significat, ita ratio inferior continet in se rationem superiorem, eamque ad se contrahit, unde eam mediata & materialiter significabit: quare in hac propositione, Petrus currit, Petrus supponit personaliter, quia non solum de immediato significato, videlicet Petro, cursus affirmatur, vetum etiam de mediato videlicet homine, non formaliter, sed æquivalenter, eo quod ex hac propositione, Petrus currit, hominem currere recte inferatur: aut in hac, Petrus est individuum subicibile, supponit pro immediato, & formaliter significato, non vero pro mediato hominem scilicet, cum ex hac propositione, Petrus est individuum subicibile, hominem ut sic esse individuum subicibile neutiquam possit inferri. Quid quod facile dici potest, eam divisionem suppositionis in simplicem, & personalem esse subdivisionem suppositionis communis; quare in propositionibus allatis Petrus nec per onaliter, nec simpliciter supponet, eo quod communiter non supponat: Sed de hoc paulo latius infra in responsive tertij argumenti: quod anteaquam dilendum aggrediar;

25

Ad secundum respondeo, latam in eo committi æquivalencem, qua nimur significatio cum suppositione confunditur: Etenim in duabus propositionibus obiectis pro eo supponit eorum subiectum homo, de quo formaliter, aut æquivalenter prædicatur affirmatur, non vero pro eo quod significat præcisè, quia illud significatur in illa propositione, homo, est species, de solo homine in communi immediata & formaliter significato species prædicatur, non vero de inferioribus quæ species esse ne æquivalenter quidem asseruntur: in illa vero, homo est animal, de Petro & Paulo mediata & materialiter significatis animal prædicatur: mirandum ergo non est, si in altera homo simpliciter, & in altera personaliter supponat, ut ut idem utrobius que significet.

26

Ad tertium respondeo, eam divisionem suppositionis in simplicem, & personalem esse subdivisionem suppositionis communis, ut nuper perstritum: quamvis enim id negent Sotus, & Hurtadus, at affirmant veteres plerique dialektici cum Petro Hispano, & post eos Toletus, & Fonseca locis superiorius citatis: colligi autem perspicue potest ex ipso vocum ethymo: nam *simpliciter*, eius particula vim si species, perinde multoties est, ac *secundum* les & *præcisè*: merito igitur dicitur terminus aliquis supponere simpliciter, cum sumitur propter præcisus à suis inferioribus, quæ mediata ac materialiter importat; ita vero sumi potest duntaxat terminus communis

27

K munis

munis seu communiter supponens, secus vero singularis: vbi autem suppositio simplex contrahat, ac diuidat suppositionem communem, eandem nequit non contrahere, ac diuidere personalis; ambæ si quidem iuxta omnes vnam rationem dissecant, & eiusdem sunt species subiectiæ. Et quidem propter definitionem personæ à Boëtio traditam, videlicet *est rationalis naturæ individua substantia*, sapissime persona significat apud non paucos authores sola individua v. g. Petrum, Paulum &c. non verò rationes superiores, prout ab eis abstractas: quare terminus communis, quando pro inferioribus etiam, ac singularibus medietate & materialiter significatis ponitur, hoc ipso dici solet personaliter supponere: en quatenus vocum ethymon pro doctrina tradita faciat. Quæ cum ita sint, dicendum est, Petrum in ea propositione, Petrus est hic homo, nec personaliter, nec etiam simpliciter supponere, eo nimirum quod sit communi suppositione destinatus.

28 Enimvero quoniam probabile duximus, superius in solutione primi argumenti, terminum etiam singularis supponere posse tum simpliciter, tum personaliter & in hac propositione, Petrus curit, suppositionem Petri esse personalem, & in hac Petrus est individuum subiicibile esse simplicem, adeoque neutram earum esse speciem suppositionis communis; quoniam inquam hæc à nobis supra dicta sunt, & quoad eius fieri potuit explicata, idcirco respondebis secundo, Petrum supponere simpliciter in ea propositione, Petrus est hic homo, non minus quam in illa, Petrus est individuum subiicibile, aut secundo intentionale. Tertiò quoque non nemo diceret, eas suppositiones esse species, ac partes subiectiæ suppositionis formalis, prout hæc ab identica distinguitur: quare cum in illa propositione Petrus est hic homo, Petrus non supponat formaliter sed identice, eum nec personaliter, nec etiam simpliciter supponere.

29 Ad quartum, & ultimum argumentum respondeo, ad veritatem eius definitionis, qua suppositio simplex est à nobis explicata, satis superque esse, quod natura communis possit abstrahi ex parte modi à suis inferioribus: at ad minimum talis abstractio negari nequit ab aduersariis, nec negatur, si solos Nominales excipias: quocirca immerito existimant quidam neoterici cum Hurtado & Arriaga, sine præcisione obiectiua rationis communis à suis inferioribus nostram, suppositionis simplicis definitionem sustineri non posse. Deinde secundò repondeo, eam præcisionem obiectiua naturæ communis à particularibus aut è conuerso neutiquam repugnare; & cum Platonicorum idem aperto marte pugnare, nedum eis affinem aut similem esse: quorum alterum lib. 8. luculentur constabit.

30 Sed instabis Primo: conceptus inferior v. g. Petrus non abstrahitur, nec præcinditur à ratione superiori, quin potius eam formaliter includit: per præcensem ergo dictum à nobis est, Petrum v. g. aliudvè individuum supponere simpliciter, vel certè etymologia suppositionis simplicis haud est ea, quam tradidimus. Verum in primis, quoniam dixerimus Petrum supponere aliquando simpliciter, at oppositum velut probabile statuimus, hac videlicet de causa, quæ opponitur in præsenti. Item secundò Petrus v. g. ita continet hominem, vt eo ipso includat Petritatem ab eo præcisam, & virtualiter ac ratione nostra distinctam: Petrus ergo penes aliquid sui sumi potest, simpliciter, adeoque eius formalitatis merito suppositionem simplicem obtinere.

31 Instabis iterum, in hac propositione, Petrus est

individuum subiicibile, sumitur Petrus prout subest actui intellectus illum præcisè ac simpliciter consideranti in ordine ad suam speciem ac nihil in eo efficienti, supponit ergo simpliciter, haud secus atque homo, cum dicitur, homo est species: per præcensem ergo dictum nec simpliciter nec personaliter Petrum supponere in ea propositione. Rursus in hac propositione, Petrus est hic homo, sumitur Petrus secundum id quod eius personæ à parte rei inest, sive præ eius persona pro ut talis est re ipsa: sustineri ergo nequit quod diximus, Petrum inibi simpliciter non personaliter supponere. Cæterum quoniam ita explicent aduersarij etymologiam suppositionis simplicis & personalis, & ita vtriusque definitionem ab ipsis traditam & inferiori ponendam tueantur, probentque, quod tamen aliter explicari possit, ac debet earum etymologia vocum, superius manet explicata abundè. Quapropter nihil vrget præsens replica, nihil habet veri aduersariorum sententia, circa utramque suppositionem. Et quidem eadem ratione probare poscent ij quibus cum dictum est in hac propositione, homo est species, hominem non supponere simpliciter, quoniam non apponit pro re simplici sed potius composita physice ex corpore, & anima, & metaphysice ex gradu animalitatis, & rationalitatis, nec non in hac enunciatione, natura humana corpore, & anima constat, natum humanum supponere non personaliter, sed simpliciter, contrà quam omnes aduersarij sentiunt, nimirum quia, non supponit pro persona, sed potius pro natura à personalitate abstracta.

Modo ergo progredior ad impugnandas, vtriusque suppositionis, definitiones ab Hurtado, & Neothericis traditas, quæ sic habent: suppositio simplex est ea, qua terminus ponitur pro re, quatenus subest, secundis intentionibus, personalis vero qua terminus ponitur pro re, sumpta secundum se, & independenter à secundis intentionibus. Sed contra primum, quoniam in hac propositione, animal est confusè cognitum, animal supponit personaliter, cum tamen significet, rem prout subest secundis intentionibus: probatur assumptum, arguento, me iudice manifesto; signum suppositionis personalis, & eius à simplici discrimen à Toletto, Fonseca, Hurtado, & cæteris, etiam diuersarum partium auctoriis concessum, est descensus qui potis est fieri à termino personaliter supponente ad inferiora sua; secus vero à termino supponente simpliciter: v. g. ex hac propositione, animal est viuens, rectè inferas, ergo homo est viuens, leo est viuens: at ex hac, animal est genus, male inferas, ergo homo est genus, leo est genus: Tunc sic, ab animali, in superiori propositione, nimirum animal est confusè cognitum, descendere ad inferiora, licetque ex ea in infera, ergo homo, prout animal, & in confuso est cognitus & leo similiter: quod minus negari potest, in sententia aduersariorum negantium præcisionem obiectiua rationis communis, à quavis inferiori, vniuersve cognitionem, etiam immediatam, & expressam sine alia: animal ergo, in ea propositione à nobis obiecta personaliter supponit, quantumuis, secundo intentionale accipiatur. Summa nostri argumenti, einsque breuis declaratio sit hæc: in his duabus propositionibus, animal est genus, animal aliquo modo cognoscitur, animal ex æquo significatur, prout subiacet secunda intentioni, atqui in vna supponit simpliciter & in alia personaliter, vt ex dictis perspicuum: eo ergo ex titulo, satis discriminatur suppositio simplex à personali.

Quod

Cap VI. Diuīsio supposit. in distribut. & copul. determin. & confus. III

Quod secundo, talem in modum contrā Neotheicos ostendo: In hac propositione, species est praedicabilis, de pluribus ictu numero differentibus in quid, species personaliter supponit; at significat rem, prout subest secundæ intentioni, qua de pluribus praedicari possit: sustineri ergo nequit data vtriusque suppositionis definitio, earumque dictamen. Maior suadetur; tum quia, omnis definitio, praedicatur de suo definito personaliter supponente, alias in hac propositione, homo est animal rationale, hominem personaliter suppositum negarem; sed in præfata propositione, de specie eius definitio praedicatur: tum etiam, quia ea propositione descendit ad inferiora gaudet, quandoquidem ex ea queas inferre species humanam, leoninam, angelicam, de pluribus numero in quid praedicabilem esse, huiusmodi autem descensus, semper est cum suppositione personali coniunctus, vt supra dictum.

Ex his, quæ hactenus disseruimus, constat primo contra Hurtadum disputatione secunda, sect. 3: in hac propositione falsa, omnis homo est species, subiectum supponere personaliter, nimurum quia ponitur æquivalenter, pro suo mediatu significato æquivalenter enim, ea propostio his, Petrus est species, Paulus est species. Constat secundo aduersus Sotum, & alios, in hac propositione, homo est species, subiectum non habere hunc descensum, ergo hic homo, in quantum cognitus vt homo, est species; siquidem non vnicus homo confusè cognitus, sed omnes speciei rationem induunt. Constat tertio, propositionem vniuersalem, personaliter supponentem habere descensum ad inferiora, sub eodem prædicato, secus vero supponentem simpliciter, vt supra, ex omnium sententia, manet explicatum. Constat quarto aduersus aliquos recentiores, propositionem particularem, simpliciter supponentem, interdum habere ascensum ad superiora, sub eodem prædicato, interdum non: ab hac enim Petrus currit, rectè ascendas in hunc modum, homo, animal, viuens currunt, sed ab hac, Petrus est hic homo, male per eosdem gradus ascendas. Constat quinto, propositionem simpliciter supponentem habere descensum ad inferiora, sub diverso prædicato, si sit vniuersalis, & ascensum etiam ad superiora, sub diverso prædicato, si singularis: etenim ex haec animal est genus, rectè inferas, ergo aliquid animal, nempe homo, est eius species; & rursus ex hac, Petrus est individuum, ergo homo est species.

Constat sexto, necessariam non esse, suppositionem absolutam, seu mixtam ex personali, & simplici, inuentam à Fonseca; nam hanc propositionem v.g. homo est animal, ait esse de subiecto mixto, sive absolute supponente, cum tamen suppositionem hominis, in ea propositione, ad personalem reduci posse liqueat ex dictis.

C A P V T VI.

Diuīsio suppositionis in distributiuam, & copulatam, determinatam, & confusam.

SVppositionem distributiuam, seu copulatiuam definio cum Fonseca lib. 8. cap. 32. & Hurtado disp. 2. sect. 5. eam, quæ resolubilis est per descensum copulatiuum, qui videlicet fit per particulam &, aut nec, similem; neccentem propositiones hoc modo: omnis homo currit; ergo Petrus currit, & Paulus

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

currit &c. aut nullus homo currit: ergo nec Petrus currit, nec Paulus currit, &c. Suppositio copulativa, seu distributiu: alia est immediata, vel incompleta, qua terminus pro solis generibus singulorum ponitur, vt omne animal fuit in arca Noë: vbi animal pro individuis non supponit: alia propostio falsa futura esset, sed pro eorum rationibus genericis, propter genus latè sumitur, & pro specie: & ita est vera propositionem; omnes enim animalium species, eti non singularium individua fuerunt reuera in arca Noë: alia mediata, seu completa, qua terminus non tantum pro generibus, ieu speciebus singulorum, sed etiam pro singulis generum ponitur: veluti omne animal est viuens; vbi animal, tum pro omnibus suis speciebus, tum etiam pro omnibus earum individuis supponit: & ita suppositum reddit veram eam propositionem, quam constituit.

Suppositionem copulatam cum Fonseca supra citato, & aliis definiō eam, quæ resolubilis est per descensum copulatum, qui nimurum fit per particulam &, vel, nec aliamve similem neccentem non propositiones integras, sed partes vnius extremi, siue subiecti, vt omnia elementa sunt quatuor: ergo ignis, & aëris, & aqua, ac terra sunt quatuor; non vero ergo ignis est quatuor, & aëris est quatuor, &c. vel nulla elementa distincta efficiunt numerum singularem, aut sunt vnum tantum: ergo neque ignis, & aëris efficiunt numerum singularem: neque aqua & terra eum efficiunt, suntvē vnum duntaxat elementum: non vero, ergo nec ignis efficit numerum singularem, nec aëris &c. At enim suppositio distributiu, seu copulativa in eo differt à copulata, quod nec semper, nec solum habeat cūm descensum copulatum: non semper, nam in hac propositione: omnis pars albi illud intrinsecè causat, & constituit; particula, omnis pars, supponit distributiu: & tamen ex ea non licet descendere copulatè, aut inferre: ergo paries, albedo, & vnius causant, constituantque intrinsecè album: sunt enim idem cum illo, ac nullatenus ab eo distinguuntur: quare collectiū sumpta noī possunt illud causare: de quo plura in Physica lib. 2. tract. 6. cap. 9. non solum tametsi enim ex hac propositione: omnis homo est animal, rectè descendat ita: ergo Petrus, & Paulus, & Ioannes, &c. est animal; particula, &, vnius subiecti partes copulante: at etiam ex ea non minus bene descendat ita ergo Petrus est animal, & Paulus est animal, & Ioannes est animal, &c. particula, & integras neccentem propositiones.

Iam vero suppositionem determinatam consequenter definio, eam, quæ resolubilis est per descensum disiunctiuum fieri natum per particulam, vel, aut aliam similes propositiones neccentem, vt aliquis oculus videt: ergo vel dexter videt, vel sinistri videt: suppositionem vero confusam, eam, quæ sibi vindicat solummodo descensum disiunctum fieri natum per particulam vel, aut aliam similem non propositiones integras, sed vnius duntaxat terminos neccentem: vt aliquis oculus requiritur ad videndum, ergo vel dexter, vel sinistri ad id munieris requiritur. Illud autem animaduertere est, non idcirco suppositionem determinatam à nobis definiri per descensum disiunctiuum, quod sit incapax disiuncti: certo certius enim est, eius esse capacem, quando ex hac propositione determinatè supponente, nimurum aliquis oculus videt, non tantum sicut proximè supra descendat, sed etiam ita: ergo vel dexter videt, vel sinistri videt: verum propterea quod non per descensum disiunctum, sed potius disiunctiuum à suppositione confusa dissideat: Quia etiam ratione suppo-

37

38

neⁿdum est, definitam esse à nobis supra suppositionem copulatiuam, siue distributiuam per delcensum copulatiuum, non vero copulatum; quod nimurum hic ei sit communis cum suppositione copulata, secus vero ille; quamvis non solum vnius, sed etiam alterius sit interdum capax; vt supra declaratum.

39

Porro autem vtriusque suppositionis determinata nimurum & confusa discrimen ab Hurtado, & quibusdam aliis negatum, probatur, & explicatur: hæc propositio, aliquis oculus videt, non potest permettere simultaneam veritatem harum duarum propositionum: dexter non videt, sinister non videt; sed potius postulat, vt alterutra sit falsa: at hæc propositio, aliquis oculus requirit ad videndum, quantumvis vera sit, potest tamen esse coniuncta cum simultanea veritate harum duarum propositionum: dexter non requirit ad videndum, sinister non requirit ad videndum: propositiones igitur illæ, quamvis idem subiectum fortiantur, non tamen eandem illius suppositionem: & prior erit de subiecto sic ponente determinatè, posterior vero de subiecto supponente confusè.

40

Trifariam autem evenire potest disiunctio determinata, siue suppositionis determinata propria: primo ratione existentia, qua de termino determinatè sumpto, suppositoque virtualiter affirmatur; quo pacto in propositione proposita: aliquis oculus videt; oculo actio videndi, ac proinde existentia ad agendum necessaria attribuitur: cum ergo nihil duntaxat indeterminatum in rebus existere possit, necesse est, oculum aliquem determinatè, & praescindendo ab aliis sumptum, existere, & videre: in quo ea propositio veritatem collocatam habeat. Secundo ratione necessitatis materiae; quo pacto in hac propositione: aliquis homo est animal, subiectum determinatè disiunctum est: materia enim cum sit necessaria, & homines omnes essentialiter animalia, verum erit Petrus determinatè, & praescindendo à reliquis animal esse, in quo cum ea determinatione sumpto ea propositio veritatem suam tueatur. Tertio ratione prædicti, quod merito sua perfectionis de subiecto determinatè verificatur, quomodo in hac propositione: aliquis homo à Deo cognoscitur. Subiectum determinatè disiunctum, quoniam propositio in aliquo homine determinatè verificatur, quem Deus clarè, & determinatè cognoscet; quo tenus diuina cognitione differt ob suam perfectionem à cognitione creata, qua imperfecta, & vaga esse potest, & letetque. At è regione disiunctio indeterminata triplici illo titulo destituta, prorsus est: nec enim terminus indeterminatè disiunctus existentiam eo ipso postulat, vt videtur est in his propositionibus: aliquis oculus requirit ad videndum, aliquis equus ad equitandum, promitto tibi aliquem librum, quæ nullo oculo, equo, aut libro existentibus esset vere. Rursum nulla hic interuenit necessitas materiae, cum libro promitti contingens sit, & oculo vniuersaliter sumpto ad videndum, & equo ad equitandum requiri; omnis enim oculus ad videndum, & omnis equus ad equitandum non requiritur necessario. Demum eiusmodi prædicta ratione alicuius eximia perfectionis subiectum determinatè non afficiunt.

41

Vidimus, vtramque suppositionem illam, nempe determinatam, & confusa reuera distingui; superest ratio nominum explicanda: nam P. Hurtadus contendit, vtramque indeterminatam, & confusam appellandam, neutram vero determinatam, nimurum quia alterutra est vaga, & coniuncta cum disiunctione quadam vi huius particulae aliquis, alteriusve

id genus expressa: disiunctio autem, & indeterminatio, siue confusio in idem recidunt. Hæc tamen difficultas haud magnopere premit, nec ea est, quam propter voces dialecticorum vsu probatas teneamus improbare, & cum alii commutare: etenim vt bene aduerit Sotus lib. 2. lect. 4. not. 3. initio, quamvis terminus determinatè supponens significet omnia sua inferiora vase, & indeterminatè, & pro eis ita sumptis substituatur: caterum vt propositio, cuius est subiectum, v.g. hæc; aliquis homo currit, sit vera: requiritur, & sufficit, vt aliquod eius inferius provt ab alio distinctum, ac determinatè usurpatum currat; aliudve prædicatum, si sit alia propositio id genus (cuiusvis enim pars est ratio) participet: tale autem nihil requiritur ad veritatem propositionis de subiecto confusione supponente; & quamvis sit requisitum, haud tamen sufficit ad veritatem propositionis de subiecto distributiuè, aut copulate supponente, vt intuenti constabit: est ergo quamobrem in hac propositione, aliquis homo currit, aliaque quamvis simili suppositione subiecti, esto disiunctio importantis vocetur determinata præ quamvis alia.

42

Postremo reliquum est, vt obiectiones quasdam repellamus aduersus duarum illarum suppositionum definitiones à nobis traditas. Obiectio igitur primo: suppositio confusa habet vtrumque delcensum, disiunctum scilicet, & disiunctuum: perperam ergo per alterum, & non alterum definitur. Antecedens probatur, quia duo illi descensus recurrent iniucem, iuntque idem re ipsa, & non diversi, nisi solo nomine imo ne hoc tenus, vt infra constabit: quo fit, vt suppositio confusa non possit alterum eorum, nempe disiunctum sine altero, scilicet disiunctino sortiri. Identitas eorum descensuum suadetur, quia vterque cum disiunctione indeterminata procedit; ideo enim in priori nimurum disiuncto, aliquis oculus requiritur ad videndum; ergo vel dexter, vel sinister ad id requiritur; proceditur ita quoniam sola necessitas ad videndum ab omni existentia absoluta in eo affirmatur: at in posteriori, cuiusmodi est hic, aliquis oculus requiritur ad videndum, ergo vel dexter requiritur ad videndum, vel sinister requiritur ad videndum etiam enunciatur ea sola necessitas. Secundò, quia hic descensus, v.g. ignis ad perfectionem vniuersi requiritur, & aqua ad eam requiritur, & aer, & tellus similiter, atque hic descensus, ignis & aqua, &c. ad perfectionem requiritur hic, inquam delcensus, alter copulatus, alter copulatus reuera æquipollent, & hanc propositionem, omnem elementum ad perfectionem vniuersi requiritur æque explicant, vt nemo austi inservi: similiter ergo delcensus vterque disiunctus, scilicet, & disiunctius ab aliquo oculo ad videndum requisito, re ipsa æquiualebunt, & recurrent: adeoque non poterit alter sine altero suppositionem confusam sequi. Tertiò, quia cum definiatur suppositio determinata per solum descensum disiunctuum, videtur supponi illius duntaxat non verò disiunctum ei posse conuenire: at hoc est falsum, tum propter dicta hoc numero, tum etiam propter dicta numero antecedenti, nec non superius. Quarto denique, quoniam vterque descensus ille fit per particulam disiunctiuam, vel, modo propositiones integras, modo terminos solos interiectam: quidni ergo vocetur vterque disiunctius: rursum, in vtrumque particula, vel, non tantum potest disiungere, sed actu disiungit, aut terminos, aut propositiones totas: cur ergo unus potius quam alter disiunctus appelletur? quidquid ergo sit, an eiusmodi descensus re ipsa discrepant, at certe vocibus per quam ineptis videtur id

Cap. VII. De aliis duabus proprietatibus termini &c.

113

id discriminis explicari. Atque hinc est, suppositionem determinatam nullo iure communiter appellari disjunctiam porius quam confusam, aut hanc disjunctam potius quam illam. Simili etiam argumento fit, descensum factum per particulam, & aliam id genus propositiones integras necontentem, veluti omnis homo est animal, ergo Petrus est animal, & Paulus est animal, &c. immrito vocari copulatum magis quam copulatum; eumque, qui sit per eandem aut similem particulam solos terminos necontentem, veluti omnes Apostoli Dei sunt duodecim; ergo Petrus, & Andreas & Ioannes, & ceteri sunt duodecim, haud verosimilium nuncupari copulatum magis quam copulatum: utrobique enim particula est suapte natura copulativa, utrobique actu copulat. Quo etiam fit, nomina suppositionis copulativa, & copulata ex eorum descensuum fontibus deriuata, parum opposita esse.

42

Ad primum tamen horum facile respondeo: nego enim suppositionem confusam, utrumque descensum illum, disjunctum scilicet & disjunctum, suo sibi iure vendicare; nego etiam utrumque descensum esse eundem, & non diuersum reuera: quod autem opponitur ambos procedere, cum disjunctione indeterminata, quippe qui ex aequo solam necessitatem alicuius oculi ad videndum, non verò alterutrius existentiam affirmant, nihil habet verisimilis, nedum veri: nam ut recte docet Fonseca, & proposita sententia ceteri sectatores, quoties ita descenditur, ex hac propositione, aliquis oculus requiritur ad videndum, ita inquam, ergo vel dexter requiritur ad videndum vel sinister requiritur ad videndum, & quoties ita, ergo vel dexter, vel sinister requiritur ad videndum, etiam si utrobique sola necessitas ad videndum, non vero existentia potentiae visuæ, aut visionis affirmetur: at longe alter & alteriusquidem in priori descensu adstruitur, dextrum oculum esse necessarium ad videndum, siue existat, siue non existat sinister, vel sinistrum saltem, ita esse necessarium comparatione dexter; aut, quod instar est, nos non posse videre per sinistrum solum sine dextro, vel certe per hunc, minime sine illo: at in posteriori descensu, nihil tale affirmatur, sed duntaxat alterutrum oculum, requiri ad videndum, si alter desit, quod verum est, sicut & illud prius, manifesta ratione falsum; descensus ergo alter ab altero, valde diuersus est, alterque verus, & alter ne verisimilis.

43

Ad secundum argumentum non minus expeditè respondeo, eo tantum conuinci, descensum copulatum, & copulatum conuenire interdum eidem suppositioni, videlicet distributiva, cuiusmodi est ea, per quam supponit subiectum illius propositionis, omne elementum requiritur ad perfectiōnē vniuersi, siue, quod iuxta est, omne perficit vniuersum, sicut cuiuslibet defectus in huius damnum, & imperfectionem cederet: Hinc autem sit, nihil aliud, quam descensum disjunctum & disjunctum eidem multoties suppositioni, nimirum determinatae, competere, quod fateor utro; at id fateri, nec possum, nec debo, utrumque conuenire termino supponenti confusè, qualis est subiectum huius propositionis, aliquis oculus requiritur ad videndum; qua etiam ratione, nec descensus copulatiūs, & copulatus, conueniunt vñquam termino copulatiū supponenti, vt omnibus est in confessio. Ad tertium respondeo, non propterea definiri suppositionem determinatam, per solum descensum disjunctum, quod sit omnino incapax di-

suncti, sed quod hic, ei cum suppositione confusa sit communis, vt supra inter proponendam sententiam illam nostram, & communem dialecticorum manet explicatum: quamuis autem eorum plerique videantur nostro Hurtado, descensum disjunctum solum suppositioni determinata sicut, & solum copulatiū, distributiva concedere, at quod aliter exponi possit, debeantque, superius dicta perpendenti constabit.

44

Ad quartum respondeo, descensum disjunctum fieri per particulatum suapte natura disjunctam, tum actu disjungentem, & descensum disjunctum per eandem similiter; quoniam tamen utraque disjunctio est valde diuerſa, & una determinata, aliaque indeterminata, idcirco eum descensum, qui alteram importat, placuit dialecticis apellari disjunctum, illum vero qui alteram, è contrario disjunctum; haud enim alia nomina ad eam diuersitatē exprimendam suppetebant, ac proinde, prioribus illis, ed sensu, iure potuerunt uti, nouamque hanc eis significationem indere. Exinde quoque est, suppositionem determinatam merito appellari disjunctam, & confusam etiam disjunctam; nec non vocabula descensus copulatiū & copulati, & suppositionis itidem copulatiū, & copulata, simili de causa, videlicet propter egestatem nominum, bene habere, ut particula, & in quocunque descensu, tum sit sponte sua copulata, tum etiam actu copulet.

C A P V T VII.

De aliis duabus proprietatibus termini, as-
censu nimirum & descensu.

Expliciimus haecenus primam & potissimum termini proprietatem, nimirum suppositionem, sequuntur in prīnis alia duæ, superius quidem obiter perstrictæ; at hic ex professo explicanda, videlicet ascensus, & descensus; qui tametsi sicut ex una quadam propositione ad aliam aliasve, quoniam tamen utrumque multum interest, quoniam modo supponant termini propositionis, ex qua ascenditur, aut descenditur; & pro varietate suppositionis iij quoque variantur, propterea non tantum propositionis, sed etiam termini prout in propositione supponentis dici solent affectiones, seu proprietates, huius mediæ ac remotæ, illius vero immediae & proximæ.

45

Ascensus ergo, qui à quibusdam vocari solet induc̄io, est à singularibus sufficenter enumeratis ad uniuersale progressio, seu consequentia, veluti his homo est bipes, & iste, & sic singuli, quos uspiam cognoscimus, & experimur; ergo omnis homo est bipes: descensus autem est ab uniuersali ad singularia progressio, seu consequentia, veluti è contrario omnis homo est bipes suapte naturæ; ergo Petrus est bipes, & Paulus est bipes, & sic singuli. Quod attinet ad descensum, supra diximus esse quadruplicem, scilicet copulatiū, & copulatum, disjunctum, & disjunctum, nec non quales hi sint, & cur ita nominati. Huic autem quadruplici descensiū respondet ascensus quadruplices, eiusdem nominis & rationis, cum totidem modis, & per eosdem gradus ab inferioribus ad superiora ascendatur, & à superioribus ad inferiora descendatur.

46

Porrò autem hic duo queri solent, videlicet an

K 3 ad

47

ad ascensum opus sit, consequentiam esse formalem, hoc est ratione formae legitimam & praescindendo à quavis materia singulari vniuersaliter, & in quacunque irrefragabilem, & infallibilem? item an ad bonitatem ascensus oporteat superaddi constantiam: est autem constantia propositio affirmativa in qua prædicatur terminus communis, ad quem fit ascensus in plurali numero, cum signo collectivo de omnibus eius suppositis v.g. si ascendere velis ex paulo supra dictis propositionibus, hic homo est bipes, & iste homo est bipes, & sic singuli, quos vspiam cognoscimus & experimur, ita addideris constantiam, & isti homines sunt omnes homines. Huiusmodi porr̄ dubia locum non habent in descenditu, certo certius enim est à propositione distributiva descendit per legitimam, formalem, & infallibilem consequentiam ad omnia sua inferiora copulatiè sumpta, veluti omnis homo est bipes; ergo Petrus est bipes, & Paulus est bipes & sic ceteri: quæ argumentatio tenet ratione formæ in quacunque materia, & in nulla patitur exceptionem: item à propositione copulata sive de subiecto copulatè supponente similiter descendit ad inferiora sua eodem viumpata modo, nec non à propositione disiunctiuā & disiuncta ad sua. Haud etiam minus certum est, minimè requiri constantiam ad bonitatem eorum descenditum, propterea quod propositiones, vnde sunt, latissimè pateant, & se folis, atque sine superaddita constantia, eas ad quas descendit, comprehendant.

48

Veteres ergo summulistæ communiter affirmant in omni ascensu recto consequentiam oportere esse formalem, seu ratione formæ vbius certam, ac nulli vspiam exceptionis obnoxiam: at negant Sotus edit. 2.lib.2.cap.12. lec.1. not.4. Hurt. dlp.2. sum. sect. 6. §. 25. aliique recentiores, quorum sententia mihi magis probatur: fieri enim potest, vt omnia singularia, quæ sub sensu, & experientiam cadunt, uno modo se habeant, & ratio communis, & distributiva alio, propterea quod sint, plura alia singularia, præter ea, quæ nos experimur, sunt enim ex toto infinita, adeoque supra tenuitatis nostræ comprehensionem: cum ergo sufficiens enumeratio singularium, omnia prorsus non complectatur, nec possit humanitus, qui ascendi potest ab eis, per legitimam, & certam, formalēmque consequentiam ad rationem superiorēm? Atque, vt exemplo suprà positō insistam, quid vetat, omnes homines, quos videamus, esse suapte natura bipedes, si qui sint eis pedes, & non per accidens claudicent, esse tamen in aliis terrarum oris nobis ignotis, & hactenus inaccessis, homines natura sua tripedes, & non bipedes quemadmodum, tametsi apud nos, nusquam reperiantur sciopedes, tales tamen homines creduntur fuisse, non procul à Trogloditis, teste Augustino lib. 16. de ciuit. Plinio, & aliis; & quamvis inter nos homines haud sint nigri, eiusmodi tamen sunt suapte natura, locique sui genio æthiopes omnes: hec ergo inducitio, hic homo est bipes, & iste, & sic singuli, quos passim experimur, ergo omnis homo est per se loquendo bipes & non tripes, aliove pedum numero; haud certa est; haud infallibilis ratione formæ, esto hic & nunc, vt aiunt, beneficio materia singularis in qua sit, vera euadat.

49

Responde aduersarij inductionem oportere fieri non tantum ab iis inferioribus, quæ passim experimur, sed etiam ab omnibus, quæ vbius existunt, & insuper addi oportere constantiam; ita autem inductionem factam nulquam falli, sed certam, ac formalem esse: quid enim hac argumen-

tatione v.g. certius esse, Petrus est bipes, & Paulus similiter, & sic singuli & omnes vbiusque existant: insuper autem non sunt alij homines diuersæ rationis, nec in omnipotencia Dei rerum naturalium procreatrice continentur, omnis ergo homo natura sua & per se est bipes. Verum quod affertur de constantia impugnabitur haud ita post: quod autem dicitur particulam illam & sic singuli, omnes homines v.g. quotquot existunt vspiam gentium comprehendere, fruolum est ac leue: ita enim si res haberet, inducitio esset quoddam argumentandi genus prorsus invile, & vitiosum ac non mente, sed sola voce tenuis argumentatio, contraria quam aduersarij de qualibet censem: probaret siquidem ignotum per aque ignotum, nam ceteros homines, quorum nullam habemus notitiam, esse bipedes, tam ignotum nobis est, ac omnem hominem esse per se loquendo bipedem: hoc ergo per illud probare neutiquam est ex claris procedere ad minus clara, vt par est, atque vt præcipit semper Aristoteles, sed potius ex oblicuris & incertis Quod denique post superius responsum obicitur ab aduersarij inductionem ab Aristotele sapientissime dici argumentationem omnium manifestissimam, vnde fit eam esse formalem, & infallibilem, cum ibi locum habere nequeat evidentiæ ac veritas manifesta, vbi est periculum aliquod falsitatis spectata forma; hoc inquam haud admodum premitt; dicitur enim inducitio ab Aristotele evidens & manifesta argumentatio, aut quasi argumentatio ratione medijs, quod sensui obrium est, & per notitiam experimentalem nobis innoscit, non ratione illationis, quæ solū est topica esse probabilis. Intelligi etiam potest Aristoteles, quasi censuerit dixeritque inductione evidenter confici, non quod res vere ita sit, sed quod verisimile sit ita eam esse. Neque non dici potest inductionem ex Aristotelis iudicio esse manifestissimam argumentationem, non quidem semper, sed solum quando per eam ascenditur ad rationem superiorē vagam ex singularibus seu vague, seu copulatiue sumptis: quando namque propositionis disiunctiuā ad quam fit ascensus, veritas in uno solo inferiori salua consistit, à fortiori quoties experimus plura inferiora ita esse v.g. vel Petrum, vel Paulum, vel certe vtrunque currere, exinde profecto aliquem hominem currere inferunt, tam evidenter quam quod maximè. Denique iuxta dicenda inferioris lib. 5. tract. 5. cap. 2. interpretari possumus Philosophum de inductione, non quæ ascendit ab inferioribus numero infinitis, de quæ hic loquimur, sed potius cuius ascensus est à paucis numero, veluti substantia est vnum, accidens est vnum, omne igitur ens est vnum: ignis est corruptibilis, aer est corruptibilis, & sic duo reliqua elementa, omne igitur elementum est corruptioni obnoxium: Harum ergo inductionum, & similium non verò omnium arbitramur cum Aristotele consequentiam sive sequelam esse formalem ac manifestissimam.

Quod attinet ad constantiam eam constantissime adstruunt antiqui summulistæ: at eadem constantia eam negant Sotus vbi supra, retractans quod statuerat in priori editione, Hurtadus, & alij, quibus subscribo: nam constantia numquam non est tam obscura, & incerta, quam propositio per eam ex parte probanda; cum enim dicitur, omnis homo per se, & ex genio nationis, ac regionis sua est bipes, quidquid haec habet incertitudinis, & obscuritatis, id ipsum habet constantia sequentis inductionis, hic homo est bipes, & iste, & sic singuli per

50

per quam probatur, nimirum & isti sunt omnes homines: quis enim scit, an naturaliter sint possibilis alii homines diuersa rationis, præter eos, quos eiusmodi complectitur induc^{tio}? constantia ergo reddit inductionem malam, & inutilem, propterea quod incerta. & obscura per æque talia eius, si constet, vi faciat probari, sicut paulo supra in simili dicebam; tantum abest vt ad eius bonitatem requiratur. Rursus quid opus est constantia, si adatur illa particula, & sic singuli, quam tamen præter constantiam exigunt antiqui sophistæ? Dices eam comprehendere solos homines v. g. existentes, eosque omnes vbius terrarum & gentium. Verum, cum tot homines experimento, & sensu haud cognoscamus, sed ea obliteritate, qua rationem communem, & vniuersalem; vel ex hoc titulo inductioni ea particula, & sic singuli, ita explicata nequit deseruire, quinim^d non potest ei non obesse. Deinde quidni comprehendat omnes homines, tum existentes, tum etiam possibles: nullius ergo superadditæ constantiæ de cetero necessitas erit, haud aliter atque ea neutiquam est necessaria, quando à propositione vniuersali latissime fusa, & inferiora omnia complectente fit ad eorum singula descensus. Aduersarij autem propterea constantiam exposcent, vt induc^{tio} sit consequentia formalis & certa, ceterum nec talis debet esse induc^{tio}, nec vt sit, esse si debet, opus habet constantia: hæc ergo nullo iure obtruditur imprimis.

C A P V T VIII.

De ceteris proprietatibus termini.

§1 S^Equuntur aliæ tres proprietates termini, ei ut recte animaduertit Auerla in inst. tract. 2. c. 9. conuenientes ratione temporis, ad quod refertur, nimirum ampliatio, status, distractio: Ampliatio est extensio termini à minori tempore ad maius, quæcum evenit, cum terminus absolutus ab omni particula eum ad tempus verbi limitante, vt Petrus disputat, aut homo, qui est, currit: utrobiusque enim subiectum adæquatè sumptum ad idem tempus, ad quod verbum, refertur: Distractio tum reperitur, quando subiectum & copula quam antecedit ad diuersa & opposita tempora distrahitur, vt cæci vident, claudi ambulant, quæ propositiones euangelicæ reddunt hunc sensum; qui antea cœcabantur, nunc vident, & qui claudicabant, ambulant.

§2 Notandum imprimis est, aduersus Hurtadum citata disp. 2. sc̄t. 7. Ampliationem ab eo immerito definiti, eam qua termini propositionis significant res impossibilis pro tempore significato per verbum, vt stans sedet, vigilans dormit: etenim in his, & similibus propositionibus potius reperitur distractio, quam ampliatio, quoniam earum subiectum non ampliatur, nec extenditur ad plura tempora, sed potius contrahitur ad unum quoddam diuersum ab importato per copulam: sensus enim prioris, est qui stabat paulo antea, sedet modò, & qui vigilat nunc, dormiet postea: quare sicut status non dicitur

ampliatio, quoniam subiectum ad unum tempus, videlicet importatum per copulam, coarctat; ita in prædictis propositionibus, & aliis id genus, quibus subiectum & copula differuntur ad opposita tempora, neutiquam est agnoscenda ampliatio, cum subiectum ad unum duntaxat tempus solum, videlicet præteritum, solumve futurum, aut præsens, in eis contrahatur. Non me latet Hurtadum aliter etiam explicare statum, vt nimirum sit id quod supra vocumius ampliationem nostra status exppositio, quam & Auerla, & Arriaga, aliquique communiter tradunt, ipsius vocis ethymologia magis congruit, adeoque tanquam verior est amplectenda.

Notandum deinde quinque tempora communiter assignari per quæ terminus amplius vagatur, videlicet præsens, præteritum, futurum, possibile, & imaginarium: quocirca in hac propositione, Christus venturus est indicare, ampliatio est ad tria tempora, eo quod Christus ponatur pro eo qui est, fuit, & erit; in haec autem, homo est animal, ulterius ad tempus possibile, eo quod homo, non solum pro existentibus in aliqua temporis differentia, verum etiam, pro possibilibus sumatur; & in hac denique chimera configitur ab intellectu, ad tempus etiam imaginarium, eo quod chimera accipiatur, pro aliquo existenti, aut potenti existere in triplici illa differentia temporis, ceterum non verè, sed per fictionem, & imaginationem quandam nostri intellectus; unde particulæ illæ possibiles, & imaginarium non appellant, supra tempus secundum se, vt censem aliqui, sed supra id, quod in vera temporis differentia aliqua existit aliquid, aut existere posse finguntur.

Aliæ quoque tres proprietates termini communiter circumferuntur, quibus ille non tam refertur ad tempus, quam independenter à tempore limitatur aliunde; nimirum restrictio, alienatio, & diminutio. Restrictio est coarctatio termini à maiori ad minorem significationem propriam: namque fieri potest, & solet adiectione alicuius adiectui, substantiæ, casu obliqui, aut similis particula, vt vir sapiens, homo bellator, filius Petri. Alienatio est à propria ad impropiam significationem translatio, vt homo pictus, leo, marimoreus. Diminutio fit, cum terminus non absoluè, sed secundum quid sumitur, & hoc ipsum exprimitur, vt æthiops albus secundum dentes.

Vltima proprietas termini est appellatio; ea autem sic definitur; est reflexa applicatio significati unius termini ad significationem alterius, vt animal est genus, vbi significatum hac voce, genus, applicatur significato per notionem animalis, quando veritatem eius propositionis, & identitatem prædicati cum subiecto reflexè expendimus: aut etiam, Alexander magnus est orator, vbi particula, magnus, appellat supra subiectum nempe Alexandrum, non supra prædicatum, quia non ad hoc, sed ad illud esse magnum referimus, & reflexè applicamus, aut certè possumus; nec enim requiritur ad appellationem reflexio actualis, sed sufficit in potentia. Quamobrem Hurtadus, & Arriaga immerito appellationem cum propositione confundunt: tum quia propositionis significationem prædicati, subiecto directè applicat; appellatio vero reflexè tum etiam, quia ex parte solius subiecti appellatio reperitur, vt patet in adducta propositione, Alexander magnus est orator, vbi particula, magnus, supra Alexandrum appellat, non ergo semper appellatio prædicatum applicat subiecto, si cut hi auctores nituntur.

Qui autem terminus supra quem appellat, multis regulis explicari solet ab antiquis Summulistis: quas

K 4 ego

ego velat inutiles, & implicatas omitto: ac duo tantum animaduerto. Primum, quoties adiectuum se solo prædicatur de subiecto complexo, ac duos habente terminos partiales, alterum substantiuum, alterum adiectiuum, sive priori adiacentem (haud enim sermo de adiectu grammaticaliter tali) vt Petrus Philosophus est magnus, tum inquam prædicatum appellare supra subiectum, quoad eius substantiuum, non quoad adiectiuum, sive ut alij loquuntur, supra eius materiale, non formale: quam obrem in ea propositione nuper proposita, magnitudo appellat supra Petrum secundum se aut eius res gestas, secus verò supra eum, quatenus est philosophus, vel, quod in idem recidit, supra eius philosophiam. Quoniam autem dubium esse potest, num in prefata propositione philosophus se teneat ex parte subiecti, vel potius ex parte prædicati: vtrum liber enim, tum in ea, tum in alia quavis id genus seruata proportione accidere potest, & solet: idcirco vtrum praetereo accidat, ex circumstantiis loquentis serio, aut per ironiam, aliisque plurimis coniici potest, necnon ex cuiusque idiomaticis peculiari genio. Secundum quod animaduerto est, quoties adiectuum non se solo prædicatur, sed in consortio substantiui alicuius, illud non supra subiectum, sed supra comprædicatum, sive substantiuum, cui adhæret, appellare: quapropter in hac propositione Petrus est magnus Philosopher, magnitudo non supra Petrum, sed supra philosphum appellat. Parum autem interest, an adiectuum antecedat substantiuum, cum quo una prædicatur, vel potius illud subsequatur, vt hæc regula sit vera: eadem enim erit appellatio, sive dicas Petrus est magnus Philosophus, sive Petrus est

philosophus magnus; quare iure merito sibilo, & risu nunc excipi solent priisci quidam dialectici, hic nugantes more suo, & discrimen agnoscentes, tum inter proximè positas propositiones; quasi in priori magnitudo appellat supra philosophum, in posteriori verò supra Petrum: tum etiam inter has, Papam vidi; vidi Papam: cognosco venientem, venientem cognosco, & alias similes.

56

Atque haec tenus de proprietatibus termini: quorum cognitio quam sit utilis, quam necessaria ad affectionem veri, & eius à falso discretionem, ipso disputandi vsu cuius luculenter constabit: quocirca in eis explicandis, non piget operam huculque posuisse, præterim cum breuissimè perstrinxerim omnes, dempta suppositione: hanc autem, cuius varietas, & præ ceteris utilitas plus temporis exigit, haud tam prolixè, haud longius, quam moris sit authoribus aliis non paucis, iisque probatissimis. Non excuso, nec debeo veteres quoddam Summiliotas, eorumque rationem exponeendarum proprietatum termini. Ineptiunt enim, & nugantur sine termino: omnia apud ipsos Sophismatis, omnia difficultibus, & salebris plena. Vbi autem ex doctrina sua regulas eruunt ad veri affectionem, id est totius dialectica finem, quod necesse est idem sunt, & vel aliud agens ipsos facile possit agnoscere: tam enim prolix sunt, tam lubrici & implicati, vt veritati non lucem, quam promittunt, sed potius noctem tenebrasque offundere velle videantur, ac studiosis summam illius asequenda desperationem: quapropter eorum ego cauillo, & ineptias, haud aliter ac brevia syrtesque conatus sum euitare.

LIBER QVARTVS DE VERITATE COMPOSITA, *Sive de propositione.*

TRACTATVS I.

De essentia veritatis compositæ, sive propositionis.

CAPVT I.

Quoniammodo definienda sit propositio.

Non pauci cum patre Hurtado disput. 4. suminim. sect. i. eam definiunt: actum intellectus iudicatiuum vnius de alio. Verum hæc definitio eo mihi nomine displicet, quod definitum per ipsum definitum, & ignoratum per æque ignorantem manifestet: nam propositio, & iudicium sive non sive sunt, sicut ensis, & gladius. Alij eam impugnant, quoniam hæc propositio

exterior; possibile est idem simul esse & non esse, est verè, ac propriè propositio; & tamen iudicium non est, cum impossibile sit, iudicium, quo idem affirmetur esse, & simul non esse. Cæterum antecedens falsum est fortassis; siquidem propositionem externam impropriè tantum esse propositionem; validè probable est, vt infra lib. 6. constabit. Deinde ea propositio externa sit verè, ac propriè propositio; sive eo ipso erit iudicium externum, non minori proprietate, & veritate. Ad probationem contrariam respondeo; impossibile quidem est, iudicium internum aliquid simul esse & non esse affirmans, impossibile inquam, si non diuinatus, at certè naturaliter; secus verò externum, quod internum illud impossibile suapte natura, & institutione præsentet. Quenadmodum etiam duæ propositiones contradictroræ internæ formaliter, & explicitè tales simul repugnant, secus verò externæ, vt cum quis duas propositiones contradictrorias simul profert, alteram scripto, alteram voce.

Secundo etiam reici potest ea sententia ex doctrina Caietani 2. 2. q. 45. art. 1. ad 2. quoniam, quoties